

DRIJEHORNICKELS

cultuurhistorisch tijdschrift

NUENEN - GERWEN - NEDERWETTEN - ECKART

THEMANUMMER

50 jaar heemkundekring De Driehornick

Oprichting De Driehornick 1971
in hotel De Zwaan

Nico Nagtegaal (1921-2016)
Actief vanaf het eerste uur

Heemkundekring De Driehornick

Naam en doel

Heemkundekring De Driehornick, cultuurhistorische vereniging voor Nuenen, Gerwen en Nederwetten, is opgericht in 1971. De naam Driehornick is een schrijfwijze van het plaatselijke toponiem Driehurk, dat driehoek betekent. De naam symboliseert de drie dorpen van de gemeente Nuenen c.a. Deze dorpen zijn het werkgebied van de heemkundekring. Aandacht is er ook voor Eckart, als onderdeel van de voormalige gemeente Nederwetten-Eckart (1810-1821).

Heemkundekring De Driehornick zet zich in voor het behoud van het cultureel erfgoed in de gemeente Nuenen, Gerwen en Nederwetten en stelt zich ten doel de belangstelling voor en de kennis over de lokale geschiedenis en cultuur te vergroten en te verspreiden.

ANBI

De heemkundekring heeft een ANBI status. Het Kamer van Koophandelnummer is 40240447; het RSIN nummer is 8032 02 556.

Accommodatie

Heemkundekring De Driehornick is gevestigd in het Heemhuis, Papenvoort 15A, bij het gemeentehuis van Nuenen c.a.

Inlooptijden

Dinsdag van 09.30 tot 12.00 uur

Woensdag van 19.30 tot 21.30 uur: alleen op afspraak

Secretariaat

Heemkundekring De Driehornick
p/a Heemhuis, Papenvoort 15A, 5671 CP Nuenen
e-mail: info@driehornick.nl

Lidmaatschap

U kunt zich als lid opgeven via onze website of bij het secretariaat.

Het lidmaatschap van de vereniging bedraagt per jaar € 30,00 en € 5,00 extra bij meer huisgenoten.

Rekeningnummer NLO8 RABO 0187 6587 30 t.n.v.

Heemkundekring De Driehornick, onder vermelding van *lidmaatschap*.

Bestuur

Roland van Pareren, voorzitter

Jan Vellekoop, vicevoorzitter

Ruud Bovens, secretaris

Jan van Stiphout, penningmeester

Peter van Ierland, bestuurslid

Ons tijdschrift Driehornickels

Naam

Driehornickels is het cultuurhistorisch tijdschrift van heemkundekring De Driehornick. De naam Driehornickels is een samentrekking van de verenigingsnaam *Driehornick* met het Engelse woord *chronicle* dat kroniek of chronologisch verhaal betekent. Het tijdschrift verschijnt minimaal drie maal per jaar.

Redactie

Joke van Ouwkerk-van Eck
Roland van Pareren
Riny van Rooij

Vormgeving en lay-out

Paul Kemper, Eindhoven

Druk

Drukkerij Messerschmidt, Nuenen

Bezorging en abonnement

Gratis bezorgd bij de leden, één exemplaar per adres. Abonnementen voor niet-leden in Nuenen, Gerwen en Nederwetten € 12,00 en daarbuiten € 20,00 per jaar in verband met verzendkosten. Losse nummers € 4,50.

ISSN

1381-3226

Niets uit deze en eerdere uitgave(n) mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie of op welke andere wijze dan ook, zonder uitdrukkelijke en voorafgaande schriftelijke toestemming van de redactie.

Onze website

www.driehornick.nl

Webmaster

Remmet van Luttervelt

Foto's cover

De Zwaan: Roland van Pareren
Nico Nagtegaal: Agnes Leijen/
De Nuenense Krant

Voorwoord burgemeester

M.J. Houben MBA
Burgemeester van Nuenen, Gerwen en Nederwetten

Beste jubilerende leden van De Driehornick,

Blij ben ik het voorwoord te mogen leveren voor het themanummer van uw mooi cultuurhistorisch tijdschrift Driehornickels ter gelegenheid van het 50-jarig bestaan van uw vereniging.

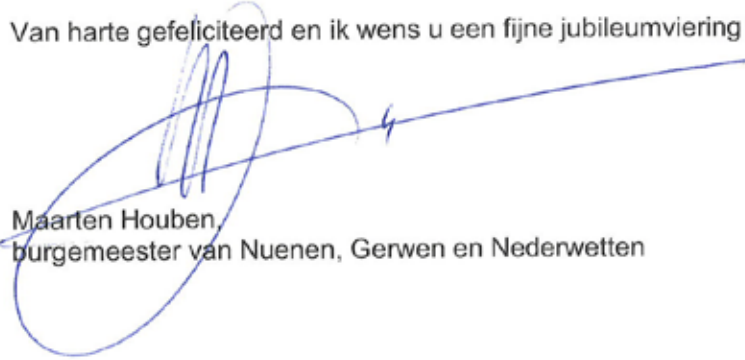
Historie is een vreemd iets. Zeker in deze roerige tijd na corona en met een oorlog in Oekraïne zo dichtbij, waarvan we de gevolgen allen zullen merken. Sommigen leggen de geschiedenis op een heel andere manier uit dan anderen. Daarom zijn feiten de basis voor een goede discussie.

Het is goed om de geschiedenis en dus ons culturele erfgoed te bestuderen en zoveel mogelijk in ere te houden. Het geeft ons een identiteit en biedt ook inspiratie voor de toekomst. Zeker in een gemeente als de onze, waar een belangrijk gedeelte van het erfgoed nog zo tastbaar is. Het erfgoed biedt ons ook goede mogelijkheden om diverse economische activiteiten, vooral op toeristisch-recreatief gebied, te ontplooien en te versterken.

De ontwikkeling van Nuenen, Gerwen en Nederwetten in de afgelopen 200 jaar (ook dat vieren we dit jaar!) is op verschillende punten bijzonder geweest. Het is goed dat de inwoners van de gemeente weten wat de ontwikkeling van hun leefgebied is geweest. Erfgoed en de geschiedenis zijn immers de basis voor de toekomst. Uw vereniging is daarbij onmisbaar.

Ik spreek dan ook de hoop uit dat heemkundekring De Driehornick vol inzet de volgende 50 jaar zal ingaan en ik verheug me op de verdere voortzetting van een prima samenwerking met velen van u.

Van harte gefeliciteerd en ik wens u een fijne jubileumviering toe!

Maarten Houben,
burgemeester van Nuenen, Gerwen en Nederwetten

Voorwoord M.J. Houben,
burgemeester van Nuenen,
Gerwen en Nederwetten

Inhoudsopgave

Een terugblik

50 jaar heemkundekring De Drijehornick
in Nuenen, Gerwen en Nederwetten
Jan Vellekoop

**Het 24e heemkundig werkkamp van
Brabants Heem in Gerwen in 1972**
Ton Neijts

Nico Nagtegaal

Actief lid vanaf het eerste uur tot aan zijn over-
lijden, maar bovenal *een markante mens*
Joke van Ouwerkerk-van Eck

Gouden jubilarissen

Ruud Bovens

Paarden en pony's

Louis Bressers

Prix d'Excellence voor dorpsgenote Dorthy de Rooij

Peter van Overbruggen

Nederwetten 750 jaar

Joke van Ouwerkerk-van Eck

50 jaar Zwembad Nuenen
Van N.V. Sportfondsenbad Nuenen c.a.
naar Laco Feel Fit Center Nuenen
Bert Lavrijsen en Riny van Rooij

Station Nuenen is niet meer...
Roland van Pareren

Renovatie H. Clemenskerk in 1972
Riny van Rooij

Hoe kwam ik in Nuenen terecht?
Ruud Bartlema

Parkhof 1972
Nuenens eerste winkelcentrum
Peter van Overbruggen

De winkel van Jo Klomp
Riny van Rooij

Nieuwe wegen
Louis Bressers

De toekomst
Geschiedenis is niet dood(s), maar leeft
Jan Vellekoop

01
02

03

12

14

16

21

23

26

27

32

35

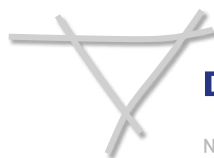
41

45

47

50

55

DE DRIJEHORNICK
HEEMKUNDEKRING
NUENEN - GERWEN - NEDERWETTEN

Een terugblik

50 jaar heemkundekring De Driehornick in Nuenen, Gerwen en Nederwetten

Jan Vellekoop

Wat moet je nou schrijven over 50 jaar heemkundekring in Nuenen, Gerwen en Nederwetten? Voor mij loopt (cultureel) erfgoed als rode draad door mijn leven sinds mijn studie in Leiden. Voor dat ik naar Nuenen kwam was ik daar hoofd van de afdeling Monumenten en Archeologie. Ik kwam weliswaar bij de gemeente Nuenen c.a. niet op dit beleidsterrein werken, maar ondanks dat ik in Eindhoven ging wonen was het voor mij logisch om als ambtenaar meer te weten te komen over de geschiedenis van de dorpen door direct lid te worden van de heemkundekring (HKK) *De Driehornick*. Want ondanks dat ik de term *heemkunde* eigenlijk niet kende, bleek het toch een soort erfgoedvereniging. Vanuit mijn integriteitsperspectief kon ik pas een actief lid worden toen ik de gemeentedienst had verlaten in juli 2014. Dat was het begin van een leuke periode, die nog steeds voortduurt.

men, zoals Vincent van Goghstraat en Parkhof in relatie tot de uitbreidingen Nuenen-Zuid en Oost.

Het begin

Eigenlijk is het vreemd dat er pas in 1971 in Nuenen de gedachte is ontstaan een HKK op te richten. In andere steden en dorpen is dat soms al (veel) eerder gebeurd. Zo werd de Historische Vereniging Oud Leiden al in 1902 opgericht en die was niet de eerste in Nederland. In Brabant is de eerste heemkundekring in Boxtel pas opgericht op 12 maart 1941. De overkoepelende stichting Brabants Heem, die nu 123 aangesloten verenigingen heeft, werd op 9 februari 1947 opgericht en viert dit jaar ook een mooi jubileum.

De oprichting in Nuenen gebeurde als vervolg op een spreekbeurt (later werden het lezingen!) op 1 december 1971 van de heer W.F. Jansen van de al in 1961 opgerichte heemkundekring *De Heerlijkheid Heeze-Leende-Zesgehuchten*. Naar aanleiding van zijn verhaal volgde een levendige discussie over nut en noodzaak van de oprichting van een HKK in Nuenen. Op die avond gaven zich al 21 leden op.

Een heemkundekring is een humaan gezelschap doch zal in haar werkzaamheden op het terrein van de oude RK-kerk een zeer belangrijke taak hebben.

Uit dit citaat van die bijeenkomst zie je nog de *verzuijing*. De 21 hielden hun eerste vergadering op 15 december 1971 en daarmee was de oprichting van de 23ste HKK in Brabant een feit. Eerste voorzitter werd Jan Spitzen en al snel werden er statuten en reglementen gemaakt. De contributie werd bepaald op 20 gulden per jaar en 5 gulden voor een eerstvolgend gezinslid. Uit een grotere lijst van namen stelt het bestuur voor om als verenigingsnaam te kiezen uit: De Payhurken; Dryehornick; De drie kerkdorpen of Adrianus Frenken. Het wordt uiteindelijk de door Ton Neijts voorgestelde naam *Driehornick*.

De naam van de vereniging is een oude schrijfwijze van het toponiem Driehurk, dat driehoek betekent. Deze driehoek staat symbool voor de drie kerkdorpen van de gemeente Nuenen, Gerwen en Nederwetten. Deze dorpen zijn het werkgebied van de heemkundekring.

Vaak is de oprichting van een dergelijke vereniging een reactie ergens op. Ik heb in de annalen niet echt een directe aanleiding kunnen vinden. Wellicht had het toch te maken met de tijdgeest, de grote veranderingen die er ook voor Nuenen zouden gaan ko-

Wat is Heemkunde?

Heemkunde heeft met alle kanten van het leven te maken: met ons verleden, met ons heden en met de toekomst. We vinden in onze omgeving, het heem, onze eigen identiteit terug. Niet alleen stukjes van de wereld van onze voorouders, maar ook dingen die nog betekenis kunnen hebben voor onze kinderen.

Niet alleen oude dingen behoren tot ons cultureel erfgoed, maar ook zaken die daar straks toe gaan behoren, zoals dialecten en tradities, streek- en dorpsgezichten. Of zoals Peter van Overbruggen het recent zo mooi verwoordde in het kader van een discussie over een Nationaal Historisch Museum (BN/De Stem dd 16-02-22):

De plekken waar je onze geschiedenis kunt zien, die zijn er immers al. Je kunt ze in het hele land op betrekkelijk korte afstand van elkaar vinden. In elke streek, in bijna elke plaats zijn de historische verhalen te beleven. Soms in het landschap, in een gebouw, in een hele wijk, maar ook in een museum. Die plekken vertellen - in hun eigen context - het verhaal van de mensen die Nederland gemaakt hebben tot wat het nu is. Hoeveel professionals en vrijwilligers in ons land zijn - met beperkte middelen maar

met rijke culturele en historische bagage- niet bezig om hun museum, hun project, in stand te houden, omdat ze eraan gehecht zijn, omdat het onze gezamenlijke identiteit heeft bepaald?

Prof. dr. Arnoud-Jan Bijsterveld definiëerde heemkunde in een presentatie voor onze HKK als volgt:

- Heemkunde is het verzamelen, ontsluiten en doorgeven door liefhebbers van de kunde en kennis inzake het eigen *heem*, de eigen woonomgeving.
- De kunde bestaat uit het verzamelen, beschrijven en conserveren van bronnen, kennis, verzamelingen en voorwerpen.
- De kennis heeft betrekking op geschiedenis, archeologie, volkskunde, architectuur en bouwkunst, taalkunde (dialectologie), naamkunde, geografie en biologie of ecologie.

Hij ziet de heemkundekringen dan ook meer als dienstverlener aan de gemeenschap. Mensen die hun hobby bedrijven, maar daarmee wel van toegevoegde waarde willen zijn. In deze omschrijving gaat het eigenlijk dus om het bruikbaar maken van het verleden voor de toekomst als een inspiratiebron. Daarmee is er een grote overlap, en dus noodzaak tot samenwerking, met musea, archieven, erfgoedorganisaties, natuur- en landschapsverenigingen, onderwijs, overheid en steunfuncties op het gebied van erfgoed.

Vanaf het begin hebben ook onze leden verschillende invalshoeken, zoals zorg om behoud; liefhebberij; gezellige tijdspassing; inzet voor de samenleving; benutten van kunde en kennis; zucht naar kennis etc. Daarmee veranderen door de jaren heen ook de accenten in de activiteiten van de vereniging. Zo was er in de begintijd erg veel aandacht voor archeologie. Er werd actief meegezocht en -gegraven. Is er een tijd helemaal geen aandacht voor archeologie geweest en zijn er nu weer archeologen *opgestaan*. Er zijn periodes geweest dat we een warme goede relatie hadden met de gemeente en werden we gevraagd om input, soms was die onder het vriespunt en werd de vereniging genegeerd.

Wat we hebben gedaan en bereikt 1972-1987?

Al in 1973 krijgt de HKK vaste voet bij de gemeente. In dat jaar krijgen we een vaste plek in de Straatnamencommissie en houdt Roland van Pareren zich daar al mee bezig. Ook in dat jaar ontfermt de HKK, met name Nico Nagtegaal, zich al over de oude begraafplaats. Er wordt besloten: *dat bij het houten kruis op de Kerkakkers een vitrine komt met daarin een plattegrond en een reconstructietekening van de voormalige kerk*. Ook de Oude toren in Nederwetten mag zich vanaf het begin en door de jaren heen in onze grote aandacht verheugen.

In 1974 zijn bij de aanleg van de Europalaan nabij de Dommel bewoningssporen ontdekt uit de ijzertijd en werden veel scherven en Romeins aardewerk uitgegraven. Ook is er een Romeinse munt met het portret van Lucilla, dochter van Marcus Aurelius, geslagen 164-169 AD, gevonden. Maar ook in dat jaar wordt het begin gemaakt met de krantenknipselverzameling. In 1975 is een aanvang gemaakt met het opzoeken en het intekenen van de toponiemen en wordt er een hoogtekkaart in de vorm van een maquette vervaardigd.

In 1976 worden we koninklijk goedgekeurd en brengen we, met een fikse lening van 4.108 gulden van de gemeente, onze eerste publicatie uit: *Straatnamen van Nuenen, Nederwetten en Gerwen*. Er zullen nog vele herziene drukken en andere publicaties volgen! In de gemeenteraad wordt dat jaar voor het eerst gesproken over het opstellen van een monumentenlijst. Een onderwerp waar we later nog vaak bij betrokken zijn.

In 1978 wijst de gemeente ons een eigen kamer in het Klooster toe. Onze lezingen worden gehouden in zaal Coolen in Nederwetten bij gastvrouw Sjaan Coolen. Dit is ook het eerste jaar waarin de inmiddels traditionele snertwandeling, in Nederwetten, wordt gehouden. In die jaren is de verhouding met de gemeente goed. Zo wordt er gevraagd naar vrijwilligers om mee te helpen de oude restanten van de voor-

malige kapel in Opwetten te lokaliseren en eventueel op te graven.

De vaste inloopavond wordt in 1979 ingesteld. In de loop der jaren hebben daar honderden, zo niet duizenden, mensen gebruik van gemaakt. Dit uiteraard naast de jaarlijkse bijzondere inlopen van bijvoorbeeld de werkgroep Genealogie in samenwerking met de regionale Genealogische vereniging. Onze onmisbare en grote stimulator Nico Nagtegaal is in 1979 bezig met onderzoeken naar de geschiedenis van de Oude Toren in Nederwetten. Dit omdat de gemeente (nog) niet wil bijdragen aan de restauratie daarvan. Mede hierdoor is er op de ledenvergadering enthousiasme om een stichting op te richten met als doel geld in te zamelen om Nuenense monumenten te restaureren.

In 1982 presenteert Nico Nagtegaal een lijst met 37 onderwerpen uit de historie van Nuenen, Gerwen en Nederwetten, waarnaar HKK-leden verder onderzoek zouden moeten doen om daarover te publiceren. Vooral oude beroepen hebben de aandacht. De toponiemengroep heeft in dat jaar ongeveer 1500 veldnamen geïnventariseerd, waarvan 750 zijn omschreven en in kaart gebracht.

De provincie brengt in 1984 een inventarisatierapport uit over Nuenen en Nederwetten. Hierin wordt een cultuurhistorische karakteristiek gegeven, alsmede een inventarisatie van de in heemkundig opzicht belangrijkste monumenten. De eerste catalogus van de bibliotheek is ook in dat jaar klaar. Er zijn contacten met de HKK Son en Breugel om eventueel samen een periodiek uit te brengen, maar de besprekingen lopen op niets uit. Tussendoor werken leden regelmatig mee aan activiteiten van anderen, bijvoorbeeld jubilea, het inrichten van tentoonstellingen en het leveren van achtergrondinformatie.

Aan het gemeentebestuur is in 1986, samen met de Vereniging Behoud Monumenten Nuenen, advies uitgebracht over objecten die in stand gehouden zouden moeten worden om een gaaf

dorpsbeeld te bewaren. Het is de bedoeling de meest waardevolle objecten op te nemen in een overzicht, dat zal worden verbonden aan een gemeentelijke verordening op dit gebied. Daar er veel boerderijen in Nuenen gaan verdwijnen, heeft Jan Smits ze gefotografeerd.

In verband met het 15-jarig bestaan van De Driehornick houdt Wim van Roy op 28 januari 1987 tijdens de jaarvergadering een conference over *Ernst en humor in de Meierij*. Bakker Ad Linders trakteert op, naar oud recept, zelfgebakken Hartjesbrood.

Eigenlijk zouden de lokale gebruiken, maar ook de dialecten op band opgenomen moeten worden. Tijdens de jaarvergadering wordt een vaker terugkerend vraagstuk behandeld: uitgebreid wordt er aandacht besteed aan het vormen van nieuwe groepen die zich moeten gaan verdiepen in de vele facetten die de samenleving vroeger en nu bezighielden en nog bezighouden. De animo is miniem. De voorzitter spoort de vergadering aan uit te zien naar vooral jeugdige nieuwe leden. De bibliotheek bevat in 1987: 414 boeken, 27 tijdschriften, 262 artikelen en 703 kaartsysteemvastleggingen. Het 2e toponiemenboek van Brabants Heem, na Valkenswaard, wordt in september gepresenteerd. Er werd gefietst naar kasteel Heeze en de Leenderheide. En in het eerste weekend van september werkten we mee aan de drukbezochte tentoonstelling *100 jaar Klooster Nuenen*.

In de jaarvergadering van 1988 treedt Jan Spitzen na 17 jaar af als voorzitter. Hij wordt staande de vergadering benoemd tot erevoorzitter. Zijn opvolger is Jan Smits.

Bij de afbraak van een oude boerderij aan de Beekstraat zijn balken te voorschijn gekomen, die nog van de oude kerk in Nuenen afkomstig zijn die in 1886 is afgebroken. Ze liggen opgeslagen in de gemeenteloods. Er is een nauwere samenwerking met het gemeentelijke monumentenbeleid in gang gezet, dat volgend jaar onder de titel *Promotion Heem Nuenen* gestalte moet krijgen.

In 1989 werd samen met de Monumentenvereniging ter gelegenheid van de Nationale Open Monumentendag (OMD) de openstelling van alle Nuenense kerken verzorgd. Er is dan een aparte werkgroep Archeologie heropgericht. Ook is gestart met het op band opnemen van gesprekken met oude Nuenenaren. Het bestuur wordt betrokken bij de door B&W vast te stellen Monumentenverordening. In de op te richten Monumentencommissie neemt één persoon (Nico Nagtegaal) namens de heemkundekring zitting. Het activiteitenplan Archeologie is opgesteld en wordt uitgevoerd. Tijdens de Van Gogh manifestatie wordt er een archeologietentoonstelling in de heemkamer gehouden.

Een jaar later zijn er protesten tegen het voorgenomen Centrumplan. Men wil het karakteristieke straatbeeld van Berg, Park en Parkstraat in takt houden. Helaas zonder enig resultaat. Het blijkt dat slechts weinigen, ook niet de raadsfracties van de politieke groeperingen, oog hebben voor het typische karakter van onze dorpskern. Het belangrijk werk *Dwers door Nuenens verleden* van Nico Nagtegaal en Harry Smits is in 1991 uitgegeven.

De groep Archeologie heeft in 1992 als oefenproject het blootleggen van de fundamenteën en waterput van een oud huis aan de Beekstraat ter hand genomen. Dit is ook het jaar waarin ons verenigingsblad de Driehornickels voor het eerst wordt uitgegeven, met als redactie Rob Verhallen, Nico Nagtegaal en Tjeu Hermans. Naast mededelingen en verslagen van de werkgroepen verschijnen in het eerste nummer twee artikelen van Nico Nagtegaal te weten: *Opschrift op de luidklokken in de kerktorens van Nuenen, Gerwen en Nederwetten* en *Dwers door Nuenens verleden: Aanvulling en rechtzetting*. Wel vraagt de redactie nog om suggesties voor een andere naam. Ze vindt de samenvoeging van de naam Driehornick en het Engelse woord chronicles minder geslaagd. Toch heeft die naam het nu al 30 jaar volgehouden!

De werkgroep Oud Schrift heeft in 1993 het indiceren van de trouwregis-

ters afgesloten en is doende met het indiceren van de geboorte- en overlijdensregisters. Onze huisvesting vormde toen nog steeds een probleem, dit wordt regelmatig bij de gemeente aangekaart. Ook in 1993 worden De Driehornick en de activistische Vereniging Behoud Monumenten Nuenen samengevoegd en in dat kader worden de statuten gewijzigd. Jaren later, in 2016 vindt opnieuw een statutenwijziging plaats omdat blijkt dat wij toch geen bezwaren kunnen maken tegen gemeentebesluiten.

De ledenvergadering vindt in 1994 dat de vereniging zich onvoldoende heeft ingezet voor het behoud van de Lindeboom op de Berg. Misschien komt dat doordat men bezig was met het betrekken van de nieuwe kamer in het Klooster. Hierdoor kon de bibliotheek verder worden uitgebouwd.

Opgavingen op de Heuvel in Gerwen in 1995 hebben helaas niets belangrijks naar boven gebracht. Om meer bekendheid te geven aan de historie van Nuenen wordt begonnen met het wekelijks publiceren van een foto in de Rond de Linde.

In 1996 vindt er een regionale herindelingsplaats plaats. Onze vereniging is nu ingedeeld bij Peelland in plaats van Kempenland om meer binding te krijgen met de streek waar we toe behoren. De layout van de Driehornickels werd aangepast. Het streven is om er meer een artikelenblad van te maken. Dit maakt het ook interessanter voor auteurs van buiten om hierin te publiceren. De leden uitten veel kritiek over het feit dat de HKK niet heeft deelgenomen aan de manifestatie *500 jaar Kerkdorp Nuenen*. Het bestuur geeft aan dat gebrek aan tijd hiervan de oorzaak is. Wel zijn voorstellen gedaan voor een nieuw gemeentewapen, is de geschiedenis van de uurwerkmaker Vos vastgelegd en is het indiceren van de doop-, trouw- en begrafenisregisters door de werkgroep Oud Schrift afgesloten. Er wordt doorgegaan met het transcriberen van de Cijsboeken van Hooidonk en van de Schepenprotocollen van de voormalige Gemeente Nuenen-Gerwen.

Op ons initiatief is aan de Gemeente Nuenen c.a. de Monumentenprijs 1996 van Brabants Heem toegekend voor de instandhouding van de Soeterbeekseweg. De bijbehorende prijs van 4.000 gulden, is besteed aan een bankje in het centrum van Nederwetten.

In 1996 is ook de verbouwing van het Klooster gestart en hadden we dus tijdelijk geen thuishonk. De inboedel wordt opgeslagen aan de Boordseweg. De kelder kunnen we pas eind 1997 in gebruik nemen.

Wat we hebben gedaan en bereikt 1997-2022?

De viering van ons 25-jarig bestaan in 1997 met de receptie, de feestavond en de daaraan voorafgaande activiteiten, was een groot succes. Tijdens de receptie werd Nico Nagtegaal benoemd tot Lid in de Orde van Oranje Nassau. De graafwerkzaamheden rond Oudenstein hebben helaas niet veel opgeleverd. Bij het Steenen Huys aan de rotonde in de Beekstraat is bovengronds een put gemetseld met tapse stenen van een ongeveer 150 jaar oude put, die door ons is opgegraven in Oudenstein. De aannemer zal ervoor zorgen dat het slecht geleverde voegwerk wordt hersteld. Door gebrek aan mankracht binnen Archeologie worden er nauwelijks meer activiteiten ontplooid. Op verzoek van de NCRV is meegewerkt aan de organisatie van *Kerkepad*. Voor de nieuw te vormen groep Monumenten worden gegadigden gevraagd. Deze groep gaat zich bezighouden met het bewaken van de monumenten en hun omgeving door bijvoorbeeld bouwaanvragen na te gaan, verbouwingen en aanpassingen te beoordelen. Er wordt met nadruk op gewezen dat deze groep niet alleen gebouwen doch alle monumenten tot haar taak kan zien. Monumenten is gestart met de beschrijving van alle rijksmonumenten binnen Nuenen c.a. Vanaf heden zullen de leden summier middels de Drijehornickels, maar uitgebreid via een convocaat, geïnformeerd worden over belangrijke zaken.

Het nieuwe wapen voor de gemeente is in 1998 vastgesteld, waarbij wij een belangrijke bijdrage hebben geleverd.

Zeker het opnemen van het wapen van Nederwetten met de historische kleuren in de bovenbalk was een wens van ons.

Er is behoefte aan een verbeterd logo voor onze vereniging. Dat wordt in 1999 enthousiast ontvangen. Het kan gebruikt worden bij de voorbereidingen van de historische overzichtstentoonstelling ter gelegenheid van het 700-jarig bestaan van Nuenen-Gerwen, dat in 2000 groots wordt gevierd. Dan verschijnt ook het boek van Jean Coenen over 700 jaar Nuenen, Gerwen en Nederwetten waaraan onze meeleesgroep een belangrijke bijdrage leverde. De activiteiten in het kader van dit gemeenschapsfeest zorgen er voor dat de werkgroepactiviteiten in die jaren verder op een laag pitje staan. Wel is er wat archeologisch onderzoek bij de Opwettense watermolen verricht.

Op 30 april 2000 is Toon Verlijdsdonk onderscheiden als Lid in de Orde van Oranje Nassau voor zijn jarenlange inzet voor de heemkundekring als bestuurslid en zijn heemkundige prestaties met name op het gebied van archeologie en monumenten. Per 30 augustus 2001 wordt Nico Nagtegaal vanwege zijn niet aflatende inzet voor de vereniging, gedurende 30 jaar, benoemd tot erelid. Het bidprentjesbestand is ruim 14.000 stuks en groeit gestaag. Het computerbestand met de hieruit overgenomen gegevens, samen met die uit de Burgerlijke Stand en de Doop-, Trouw- en Begraafboeken, bevat al circa 23.000 personen. Onze collectie bevat meer dan de 1.100 foto's, daarom is de werkgroep Fotografie omgedoopt tot de werkgroep Historisch Beeldmateriaal.

In 2002 treedt de tot nu toe 3e voorzitter aan. Roland van Pareren is daarmee op dit moment de langstzittende voorzitter van de HKK. Leden hebben dan

zitting in diverse commissies met een maatschappelijk belang, zoals de Gemeentelijke Monumentencommissie en de Klankbordgroep Bomenbeleidsplan, de Klankbordgroep Reconstructie van het Buitengebied, de Klankbordgroep Aanlegvergunningen, de Begeleidingscommissie *Een biografie van de Peel*. De beeldbank groeit en er wordt een fotoboek voorbereid, helaas verschijnt dit niet, vanwege faillissement van de uitgever. De leden van de werkgroep Monumenten leggen mappen aan met per rijks- of gemeentelijk monument de sociaal- en cultuurhistorische gegevens. Met betrekking tot het ingrijpende plan Berg-Weverstraat heeft het bestuur een brief gericht aan het College van B&W en de Gemeenteraad om onze bezorgdheid uit te drukken ten aanzien van de voorgenomen sloop van een aantal panden aan de Berg. In het laatste kwartaal heeft de werkgroep Monumenten, op verzoek van de stichting 2003 *Jaar van de Boerderij*, een inventarisatie gemaakt van historisch waardevolle boerderijen in Nuenen, Gerwen en Nederwetten. Ook kwam er een eerste versie van onze website online.

De belangstelling voor genealogie blijft onverminderd groot, er kwamen op 15 februari 2003 circa 250 personen om zich te oriënteren op stamboomonderzoek of het schrijven van een familiegeschiedenis. Het RHCE (voormalig Streekarchief in Eindhoven) stimuleert heemkundekringen om hun fotocollectie te digitaliseren. Dankzij hun schenking van twee PC's kunnen we dit werk gaan aanpakken. Dit jaar organiseren we voor het eerst voor en met medewerking van de gemeente de OMD met als thema in het *Jaar van de Boerderij*, de landelijke bouwkunst. De werkgroep heeft daartoe een fietsroute langs boerderijen in Nuenen, Gerwen en Nederwetten uitgewerkt. De website van de vereniging begint langzamerhand bekendheid te krijgen. Vrijwel dagelijks wordt de site bezocht door 1 á 2 personen. Sinds de start in oktober 2002 zijn dat er eind 2003 ruim 500 geweest. Het is ook het jaar dat een eerste stap gezet is om te onderzoeken of onze catalogus gekoppeld kan worden aan de catalogus van de Openbare Bibliotheek Nuenen.

In 2004 heeft onze vereniging, in het kader van de herdenkingsactiviteiten ter gelegenheid van de bevrijding in september 1944, een tentoonstelling over de Tweede Wereldoorlog georganiseerd. De digitalisering van de kadastragegevens van 1832 is voor wat de invoer van OAT's zo goed als afgerond. In maart verscheen de Biografie van Peelland en is de Cultuurhistorische waardenkaart tot stand gekomen. Om de leden op de hoogte te houden van de actualiteit verscheen er dit jaar weer een Nieuwsbrief, op initiatief van secretaris John Parmentier.

Op verzoek van de gemeente vond op 28 augustus 2005 een bespreking plaats met het bestuur over het gemeentelijke monumentenbeleid. Op 12 december heeft een delegatie van het bestuur een gesprek gehad met de gemeente over diverse zaken, zoals het monumenten- en archeologiebeleid, beheer van het gemeentelijke fotoarchief en de huisvesting van onze vereniging. Door herhaaldelijke wisseling van het secretariaat van de Gemeentelijke Monumentencommissie verloopt de plaatsing van objecten op de monumentenlijst nog steeds erg moeizaam. Van de tien door onze werkgroep voorgestelde boerderijen is alleen Gervenseweg 3 geplaatst. Er is een bruikleencontract gesloten met het Textielmuseum in Tilburg voor de in ons bezit zijnde stalenboeken voor damast en linnen van de Firma Van Hoven. Die worden daar nu onder optimale condities bewaard.

Er wordt in 2006 meegewerkt aan het tot stand komen van het Bestemmingsplan Buitengebied en het Landschapsontwikkelingsplan De Peel. Ook maken wij nog steeds deel uit van de Werkgroep Advisering Aanlegvergunningen en de klankbordgroepen voor de Centrumvisie, de uitbreiding Nuenen-West en Gulbergen en de Monumentencommissie. De digitalisering van de kadastragegevens van 1832 is op een oor na gevild, dat wil zeggen dat de kaarten van de vijf dorpsdelen zijn getekend. Door een computerstoring en -crash zijn er echter wat fouten in de bestanden ontstaan die inmiddels met behulp van de ontwikkelaar

van het programma voor een groot deel zijn hersteld. Na deze reparaties moeten echter de basisbestanden nog een keer worden nagelopen om ook de laatste fouten in de lijsten met gegevens te corrigeren.

In 2007 doen we weer mee aan diverse activiteiten of leveren daarvoor foto's en ander materiaal aan. Zo wordt met de LON een project gestart om via de kabelkrant heemkundige informatie in beeld en tekst te publiceren. Helaas bleek al na enkele maanden dat de inspanning niet opwoog tegen de opbrengst.

De gemeente heeft op onze voordracht Gerard de Laat in de Gemeentelijke Monumentencommissie benoemd. Ook is er na het opheffen eind jaren negentig een nieuwe Straatnamencommissie ingesteld met daarin drie leden van de HKK: Roland van Pieren, Foppe de Lang en Jos Thielemans. De werkgroep Historische Geografie is begonnen met het invoeren van beschikbare persoonsgegevens van de eigenaren en pachters. Ook is begonnen met het invoeren van de historische veldnamen. Het uiteindelijke doel is het zichtbaar maken van alle historische gegevens van onroerend bezit in onze gemeente zowel van voor 1832 als van 1832 tot heden. Dit is een vele jaren project.

De OMD werd dit jaar weer geheel zelfstandig door de groep Monumenten georganiseerd. Met het thema *Moderne monumenten* werd aandacht besteed aan de architectuur uit de periode 1900-1965. De werkgroep maakte een selectie uit een 40-tal panden in onze gemeente. In vervolg op het schriftelijk verzoek aan het kerkbestuur van de Parochie Nuenen en de gemeente zijn gesprekken gevoerd om de fundamente van de kerk en de toren aan de Tomakker als archeologisch monument veilig te stellen. Ook het opknappen van het aangrenzende terrein van de Openbare Begraafplaats met daarop enkele historische grafzerken is daarbij aan de orde gekomen. Er zijn inmiddels concrete afspraken om in eerste instantie de begroeiing weg te halen zodat verdere schade wordt voorkomen. De gemeente heeft het Monumentenhuis Brabant opdracht

gegeven de zogenaamde *redengevende omschrijvingen* van de gemeentelijke monumenten te actualiseren. De werkgroep heeft daarvoor op verzoek van de gemeente alle 450 bouwvergunningen tussen 1907 en 1935 bij het RHCE doorgenomen en geselecteerd. Gegevens daarvan worden gebruikt in de omschrijvingen.

In 2008 heeft het RHCE ons de volledige verzameling microfiches van Doop-Trouw- en Begrafenisregisters, Burgerlijke stand en Bevolkingsregisters van onze gemeente geschonken. Deze moeten nog wel toegankelijk worden gemaakt. De persoonsgegevens in de eigen genealogische bestanden zijn en worden verder uitgebreid met onlangs verkregen gegevens van de H. Clemensparochie. Het bestand bevat inmiddels circa 32.000 personen. De bidprentjesverzameling is tot circa 23.000 gegroeid.

Verder werd er mede in het kader van het *Jaar van het religieus erfgoed* aandacht besteed aan de architect van de H. Clemenskerk, Carl Weber en het project RELIWIKI.

Het terrein van de oude H. Clemenskerk in de Akkers is in de loop der tijd overwoekerd geraakt met bomen en struiken. Na enige tijd van voorbereiding ging in augustus 2008 een enthousiaste ploeg *veldwerkers* van de groep Archeologie aan de slag nadat toestemming verkregen was van de gemeente en van de parochie Nuenen, als eigenares van de grond. Inmiddels was ook duidelijk geworden dat deze unieke historische plek, bekend door de schilderijen en tekeningen van Vincent van Gogh, een beter lot waardig is. Daarom werd een tweede doel geformuleerd: het weer herkenbaar en beleefbaar maken van het terrein. Het eerste doel is bereikt: de exacte ligging van de toren is vastgesteld en het is bekend welke bomen verwijderd moeten worden.

In 2009 wordt er aandacht besteed aan de herdenking van de bevrijding 65 jaar geleden. Het jaar heeft voor een belangrijk deel in het teken gestaan van de samenwerking met het Regionaal Historisch Centrum Eindhoven (RHCE). De samenwerking was gericht

op het opnemen van een deel van onze fotocollectie in de Beeldbank van RHCE. Daarvoor is een eerste selectie van foto's aan RHCE aangeleverd. Deze selectie is tot nu toe niet in de Beeldbank geplaatst, onder andere door vertraging in de ontwikkeling van de inputmodule bij het RHCE en het feit dat de door ons aangeleverde selectie nog niet voldoet aan de door RHCE gestelde eisen. In verband met deze activiteiten is het belangrijk dat de heemkamer op korte termijn gaat beschikken over een internetaansluiting. In december werd het langverwachte fotoboek *Boerderijen in beeld* gepresenteerd. In de zomermaanden is door Bureau SOB Research een deel van het terrein Luistruik waar nieuwbouw is gepland, onderzocht naar sporen uit het verleden van Nuenen. Aanvankelijk liet het zich aanzien dat er weinig spectaculairs te vinden zou zijn, maar uiteindelijk is er naast wat scherfmateriaal uit de prehistorie een waterput gevonden. In de put, gemaakt van een boomstam, bevond zich een pot van Pingsdorf aardewerk. Deze is na conservering in samenwerking met het IVN in de Kloostertuin geplaatst.

Sinds de start van de digitale aanlevering van onze resultaten aan het RHCE (begin 2008) zijn begin 2010 in totaal 1324 schepenbank protocolbladen geïndexeerd en zijn de resultaten naar het RHCE gestuurd. Omdat we graag maatschappelijk relevant bezig zijn en niet alleen maar voor ons eigen plezier, hebben we diverse malen gecheckt of onze resultaten inmiddels op de website van het RHCE staan. Dat bleek tot nu toe niet het geval. Diverse keren hebben we onze contactpersoon hiernaar gevraagd, maar het is nog steeds niet duidelijk wanneer onze resultaten dan wel op de website van het RHCE zullen verschijnen. In ieder geval lijkt het erop dat dit punt voor het RHCE geen hoge prioriteit heeft. Dit is voor de werkgroep niet erg motiverend. Door problemen van technische en organisatorische aard, zijn we voor de foto's midden 2010 overgestapt van het RHCE naar de *Film- en Fotobank Noord Brabant* van de Brabant Collectie, gehuisvest in de Universiteit van Tilburg (UVT). Het invoeren van ons

materiaal, foto's en omschrijvingen, is inmiddels in een redelijk ver gevorderd stadium. De gemeente heeft kenbaar gemaakt dat het belangrijke cultuurhistorische gebied Tomakker (Algemene Begraafplaats, middeleeuwse fundamenten van de kerktoeren en de directe omgeving) toegankelijk zal worden gemaakt en verantwoord vorm wordt gegeven om toeristische belangstelling te bevorderen. Hiermee gaat een lang gekoesterde wens van de HKK in vervulling. Tevens is in de bibliotheek een nieuwe mijlpaal bereikt: het 2.500e boek is ingeschreven.

De heemkundekring bestaat in 2012 veertig jaar. Er was een groots opgezette jubileumbijeenkomst op 7 januari in de theaterzaal en het Rabobankplein van het Klooster in Nuenen. Gezien de vele positieve reacties mag dit feest als zeer geslaagd worden gezien. Het jaar 2012 was voor de werkgroep Oud Schrift een jaar met ups en downs. In de eindelig via het RHCE gepubliceerde indexaties, in dit geval via Archieven.nl, werkte in een aantal gevallen de koppeling tussen de indexaties en de feitelijke aktes helaas niet naar behoren. Het bestand met persoonsgegevens is door Genealogie inmiddels uitgebreid met de doopgegevens van de H. Clemensparochie en van de H. Lambertusparochie. De Film- en Fotobank gaat deel uitmaken van de *Brabant Cloud*. Wat dat precies voor consequenties (denk aan invoeren van gegevens en dergelijke en introductiedatum) heeft, is nog niet duidelijk. Er volgt nog een informatiebijeenkomst. Herman Bulle is begonnen met een moderniseringsslag van onze website. We verwachten die komend voorjaar te introduceren. Door de al jarenlang durende perikelen rond het subsidie- en accommodatiebeleid van de gemeente is er nog geen duidelijkheid over een mogelijk nieuwe huisvesting voor onze vereniging.

Een hoogtepunt in 2013 was ongetwijfeld Hemelvaartsdag 9 mei, de dag dat het opgeschoonde terrein rond de Oude Toren werd opgeleverd en de zichtbaar gemaakte fundamenten op feestelijke wijze door de gemeente aan het Nuenense publiek werden overge-

dragen. Deze gebeurtenis was de aanleiding dat de officiële opening van de jaarlijkse regionale Torendag 2013 in Nuenen plaatsvond.

Reeds in vorige verslagjaren was er vanuit de werkgroep Paleografie kritiek op de kwaliteit van het voor- en na-traject van onze werkzaamheden bij het RHCE. In dit jaar is een ultieme poging gedaan om deze situatie te verbeteren. Eind 2013 telde onze database ongeveer 4.000 foto's. Onze deelname aan de Brabant Cloud betekent weinig met betrekking tot de werkzaamheden bij het invoeren van materiaal, maar blijkt wel veel consequenties te hebben voor de beheerskosten. De werkgroepen Archeologie en Monumenten zijn in 2013 om praktische redenen samengevoegd. Met de heemkundekringen in de regio is afgesproken om de kadastrale gegevens in een ander open source programma over te zetten en in te voeren. De vernieuwde website is online gezet en wordt de komende tijd verder uitgebreid met informatie.

Een bijzondere schenking voor onze bibliotheek was die van bibliotheek Dommeldal in Nuenen. In verband met de vermindering van de overheidssubsidie voor deze bibliotheek was men genoodzaakt om 60% van de collectie in een magazijn te plaatsen en werden veel boeken afgeschreven. Annette Stevens heeft bij de directie gepleit om de *Brabant-collectie* in het zogenaamde frontoffice te laten blijven vanwege het unieke karakter van sommige boeken. Dat is gedeeltelijk gelukt; een deel zal fysiek aanwezig blijven en de rest werd afgeschreven. Wij hebben deze boeken in dank aanvaard.

Onze vereniging heeft het beleid om geen museale collectie aan te leggen. Desondanks werden er, in ons ruim 40-jarig bestaan, veel zaken aangeboden die uit heemkundig en historisch oogpunt het waard zijn om te bewaren. Het gaat dan om uiteenlopende en soms heel persoonlijke voorwerpen, foto's en documenten die niet in de vaste collecties van de bibliotheek of het bidprentjes- en het fotoarchief kunnen worden ondergebracht. Ze worden geschonken en door ons bewaard in de gedachte dat ze wellicht eens gebruikt kunnen worden bij

tentoonstellingen en voor publicaties of om te voorkomen dat ze anders vernietigd worden en dat daarmee een stukje historie definitief verdwijnt. Het gaat dan bijvoorbeeld om archieven van opgeheven verenigingen, dagboeken, losse historische documenten, oude kaarten, oude boeken, devotionalia en gebruiksvoorwerpen van allerlei aard. Aangeboden voorwerpen die wij niet kunnen bewaren verwijzen wij door naar museale activiteiten van andere organisaties zoals bijvoorbeeld het Boerenbondmuseum in Gemert. Een prachtig voorbeeld in het afgelopen jaar was het opduiken van een anoniem dagboekje over de bevrijding dat via Vincentre bij ons terecht kwam.

In het afgelopen jaar zijn een nieuwe desktop computer en een nieuwe printer aangeschaft. De apparatuur in de heemkelder is via een lokaal netwerk met elkaar verbonden. Inmiddels is daar ook WIFI beschikbaar. Door de bezuinigingen bij het RHCE kwam er begin 2014 een einde aan de toch al moeizame samenwerking op het gebied van het indexeren van gemeentelijke documenten. In overleg met de werkgroep werd besloten de activiteiten van de werkgroep voorlopig te beëindigen. De werkgroep verlegt haar werkterrein naar de historische docu-

mentatie van onze vereniging.

De lopende activiteiten met de Film- en Fotobank gaan voorlopig nog door aangezien de vorig jaar aangekondigde overstap naar de zogenaamde Brabant Cloud vertraging heeft opgelopen.

De werkgroep Monumenten maakt zich ernstige zorgen over de deplorabele staat van het gemeentelijke monument, de vervallen boerderij aan de Gerwenseweg 3. De HKK levert basismateriaal aan voor de mogelijke ontwikkeling van de Kloostertuin. Daar stonden voorheen diverse Nuenense scholen en is bestemd voor woningbouw.

De OMD vond plaats in het gebied Stationsweg/Kruisakker op Eeneind met als thema: *Een spoor van verandering*. Hier werd via een tentoonstelling de geschiedenis van het in 1866 geopende en in 1972 afgebroken station Nuenen en de daarmee samenhangende industriële groei van het gebied Eeneind verteld.

Het eerste nummer van de 23ste jaargang van de Driehornickels verscheen tot verrassing van vele lezers in een nieuwe jas. Een nieuw ontwerp voor de omslag, een sprekende kleur op zacht glanzend papier maakt het uitnodigend om door te bladeren en de inhoud te bekijken. In september

kwam het als themanummer uit naar aanleiding van 70 jaar bevrijding van het zuiden van Nederland waaronder onze dorpen Nuenen, Gerwen en Nederwetten.

Als vervolg op de zorgen rond de vervallen boerderij, Gerwenseweg 3, is er door de HKK een verzoek tot handhaving gedaan aan de gemeente. Helaas heeft de gemeente ons niet ontvankelijk verklaard omdat wij de bescherming van individuele monumenten niet expliciet genoeg in onze statuten hebben staan en daar in het verleden ook niet heel erg mee bezig zijn geweest. Resultaat hiervan is wel dat we de statuten officieel op 10 maart 2017 hebben aangepast. Helaas is er nog steeds geen schot in het verbeteren van de deplorabele staat van dit gemeentelijke monument.

In 2015 ging een lang gekoesterde wens, een nieuw onderkomen, in vervulling. In juni kregen we de sleutels van het voormalige koetshuis van Van Hardenbroek op Papenvoort. Op 14 november was het dan zover, de oude peltenfabriek van Van Hoven uit 1869 werd als Heemhuis officieel geopend door wethouder Joep Pernot. Voorafgegaan door het Sint-Annagilde Nuenen-dorp liepen zo'n 40 actieve leden van Het

Op weg naar het nieuwe Heemhuis. Voorzitter Roland van Pareren voor op de bok en van links naar rechts: wethouder Joep Pernot, en de ere-leden Jan Smits, Christ van Cuijck en Nico Nagtegaal [foto: Cees van Keulen, Gerwen]

Klooster via de Berg en Papenvoort naar de nieuwe locatie. De ereleden Nico Nagtegaal, Jan Smits en Christ van Cuijk namen samen met wethouder Joep Pernot en voorzitter Roland van Pareren plaats in het rijtuig van Jan de Greef getrokken door het paard Vincent. De openingshandeling door wethouder Pernot was de onthulling van het eerste paneel van het project Terugbeeld bij het nieuwe onderkomen.

In het nieuwe Heemhuis bleek een volledige netwerkbekabeling te liggen die we zonder problemen konden gebruiken. Bovendien lag er een glasvezelaansluiting. Hiermee zijn de computers van de heemkundekring via het interne netwerk aangesloten op het internet. Uiteraard wordt er ook een WIFI verbinding aangeboden voor leden die willen inloggen met laptops of smartphones. Omdat digitalisering in het heemkundedomein steeds belangrijker wordt, is besloten om een volwaardige NAS (Network Attached Storage) server aan te schaffen. Er is een begin gemaakt met een secundaire opslag van onze data buiten het Heemhuis, zodat die niet verloren gaat in het geval van een calamiteit.

De verhuizing naar het Heemhuis vormde in 2016 een mooie aanleiding om het oude logo te vervangen door een meer eigentijds ontwerp. Peter van Kemenade van 4PR Realisation ontwierp dit voor ons. Vooral de leesbaarheid en de driehoek waren hierbij belangrijke uitgangspunten. De driehoek (Driehornick) symboliseert immers de dorpen Nuenen, Gerwen en Nederwetten, zijnde het werkgebied van de heemkundekring. Ook verwelkomden wij het 200ste lid, Ad van de Molengraft. De oud-burgemeesters Harry Terwisse en Willem Ligtoet hebben op 23 april 2016 het project Terugbeeld (38 zuilen) officieel overgedragen en namens de heemkundekring geschonken aan de gemeenschap van Nuenen, Gerwen en Nederwetten via locoburgemeester Martien Jansen. Deze overdracht vond uiteraard plaats in het Heemhuis.

De bestanden met persoonsgegevens werden weer uitgebreid met de verkregen gegevens uit familieonderzoek. Het bestand bevat nu de gegevens van circa 50.000 personen.

De verzameling van de 10.000 bidprentjes van Jack van Hoek zijn in zijn geheel in ons indexbestand ingebracht. Onze verzameling bevat nu circa 40.000 bidprentjes. Het jaar 2016 was voor de werkgroep Paleografie een overgangsjaar. Nadat eerder de activiteiten voor het regionaal archief (RHCE) werden gestaakt in verband met gebrek aan ondersteuning vanuit het RHCE, werd in de loop van het verslagjaar gezocht naar een nieuw werkterrein. Dit werd gevonden in het transcriberen van het archief Opwettense watermolen. Nu bleek echter dat de bezetting van de werkgroep te gering was om dit werk effectief ter hand te kunnen nemen.

In juni 2017 is het boek *Negentig jaar kloosterleven in Nuenen, 1887-1977* verschenen. Gedurende het jaar werd er door een aantal leden enthousiast gereageerd op het idee om bestaande bijnamen van vroegere en huidige inwoners te verzamelen en te achterhalen. Helaas is er nog steeds geen groen licht, ofwel een vergunning van het college van B&W, voor de herplaatsing van het uit de Rabobank Eindhoven geredde mozaïek van Hugo Brouwer. Het ligt nog steeds in de opslag. De gemeente is mede door onze inbreng teruggekomen van het voornemen tot herbestrating van de Stationsweg. Ook een handhavingsverzoek van de Bond Heemschut ten aanzien van Gerwenseweg 3 brengt de gemeente niet in beweging.

Ondanks de nodige flinke inspanningen die op het programma staan om 2016 op nul af te sluiten, stelt het bestuur voor om voor het jaar 2017 de contributie te verhogen van € 25 naar € 30. In het winterseizoen van 2017 hielden we onze lezingen nog in de Scarabee, maar de belangstelling was maar matig. Dit noopte ons een nieuwe locatie te zoeken voor het huidige seizoen. Sinds oktober 2017 zijn we vaste gast in de scholengemeenschap De Dassenburcht. Samen met de gemeente werden de teksten van de ANWB borden, geplaatst bij een aan-

tal monumenten in onze gemeente, opnieuw beoordeeld op juistheid en kwaliteit. Historisch beeldmateriaal is gestart met een grote actie om het fotoarchief op te schonen. Het bestand is vervuild met ongeveer 10% dubbele foto's. Alle foto's hebben we gedownload en opnieuw geselecteerd op basis van gelijkwaardige afbeelding. Het aldus verkregen (lokale) bestand is nu vrijwel geheel opgeschoond en we staan op punt om de via internet toegankelijke database bij te werken. Het historisch krantenarchief is nu volledig gedigitaliseerd. Alle oude krantenknipsels werden gescand. De papieren versie is opgeruimd.

De oude website is in 2018 vervangen door een nieuwe. Dankzij een bijdrage van de stichting Nagtegaal hebben we het ontwerp kunnen uitbesteden aan een professionele website-ontwerper. Maar nu moeten we hem natuurlijk wel met elkaar gaan vullen.

Met de gemeente wordt opnieuw onderhandeld over de overname van het gemeentelijk fotoarchief. We zijn echter niet zo gelukkig met de ondersteuning van Erfgoed Brabant/Brabant Cloud waar onze fotocollectie ter publicatie en verspreiding is ondergebracht. De collectie is moeilijk te vinden en het abonnementsgeld is aanzienlijk. Ook de communicatie met de organisatie verloopt moeizaam. We zijn daarom voornemens de collectie elders onder te brengen. De verkenningen zijn gestart.

Bij een opgraving in maart aan het Witte-Hondpad zijn een complete 16e-eeuwse kan en 243 andere vondsten opgegraven, die waarschijnlijk te relateren zijn aan een tiendschuur (soort belastingkantoortje) aldaar. Er heeft verder archeologisch onderzoek op de Luistruik fase 3 plaatsgevonden. Ook hier zijn interessante items en dus feiten naar boven gehaald: enkele huisplattegronden uit 11e eeuw en volle middeleeuwen met overlap van bouw tijden; een paar waterputten waaronder een hele smalle waterput; een spieker; paaltjes op regelmatige afstand in zigzagstructuur; functie en datering onduidelijk (beschoeiing of erfafscheiding?); een potscherf die vergelijkbaar is met de recentelijk aan het

Witte-Hondpad gevonden rijk gedeetailleerde kruik (Keuls aardewerk).

Er heeft in overleg met de AVKP een waarneming plaatsgevonden na de sloop van Houtrijk 8 vooruitlopend op de nieuwbouw. Er zijn geen bijzonderheden aangetroffen.

Er is medewerking verleend aan het herbestemmingsonderzoek 't Weefhuis dat BOEI in opdracht van de gemeente heeft verricht en we hebben meegedacht over het *Landschap van Van Gogh* en de nieuwbouw van Vincent.

Verheugend is dat er dit jaar eindelijk beweging is gekomen rond de vervallen boerderij aan de Gerwenseweg 3. De gemeente heeft de toenmalige eigenaar in januari aangeschreven om het passief slopen tegen te gaan door het wind- en waterdicht houden van het pand. Die eigenaar heeft eieren voor zijn geld gekozen en de boerderij verkocht. Inmiddels is de nieuwe eigenaar gestart met de grootschalige renovatie. In oktober j.l. memoreerden we het behalen van het 50.000ste bidprentje onder het genot van een hapje en een drankje in het Heemhuis voor de direct betrokkenen. Inmiddels staat de teller al op ruim 52.000!

De sortering en de digitale index van de oude archieven van de parochies H. Clemens en Sint-Andries te Nuenen, Sint-Clemens te Gerwen en H. Lambertus te Nederwetten, thans gezamenlijk genoemd *Parochie H. Kruis*, is voltooid. De werkgroep Parochiearchieven houdt wel het beheer van het archief. Daarnaast gaan we ons bezighouden met de inventarisatie en registratie van de kunstvoorwerpen van de Parochie H. Kruis. Eind van het jaar is er een verzoek van de gemeente gekomen om de bestaande lijsten van beeldbepalende panden 1940-1970 te actualiseren. We willen bezien in hoeverre we ook de wederopbouwarchitectuur hierin mee kunnen nemen.

In november is in het Heemhuis ingebroken. Hierbij werden een oude en een nieuwe laptop ontvreemd. Daarbij zijn door de beschikbaarheid van backups geen gegevens verloren gegaan. Ook werd aanzienlijke schade aan de toegangsdeur toegebracht. Door de alarminstallatie was de beveiliging snel ter plaatse.

De groep Bijnamen kreeg in 2019 als officiële naam werkgroep Immaterieel Erfgoed. De groep heeft intussen de volgende aantallen bijnamen getoet: 28 Eeneind; 73 Gerwen; 34 Nederwetten; 230 Nuenen. Zij is nu bezig met het zoeken naar de herkomst van deze namen en de tijden van gebruik.

Maar de meest in het oog springende activiteit van 2019 was toch de *Red de Brabantse hulpkaartenactie* van Louis Bressers. Met ondersteuning van onze werkgroep en andere vrijwilligers heeft hij duizenden kadastrale hulpkaarten gered van de papiervernietiger. Een geweldig initiatief, dat binnen en buiten onze vereniging grote bekendheid en waardering heeft opgeleverd.

De heemkundekring heeft een bijzondere taak toegewezen gekregen van de stichting Nuenen-Gerwen-Nederwetten 200 bij de voorbereiding van activiteiten voor het (herdenkings-) feestjaar 2021 waarin het 200 jaar geleden is dat Nederwetten samenging met Nuenen en Gerwen.

Met een vooruitziende blik brengen we sinds oktober 2019 maandelijks een digitale Nieuwsbrief uit. De jaren 2020 en 2021 zullen namelijk de geschiedenis ingaan als zeer bijzondere coronajaren met lockdowns en andere maatregelen, waardoor de toegankelijkheid van het Heemhuis tot een minimum was teruggebracht en werkgroepen en inloop (bijna) niet konden functioneren. Toch werd ook van de nood een deugd gemaakt door een aantal *grasveld-bijeenkomsten* te organiseren. Het bestuur ging in de openlucht voor het Heemhuis in gesprek met de leden van alle werkgroepen.

In 2020 werd het collectiesysteem *Zijper Collectie Beheer Systeem* in gebruik genomen. We zijn al gestart met het invoeren van delen van de collecties Objectenarchief en Historische Beeldbank. De komende jaren worden deze activiteiten verder uitgevoerd en zullen ook andere sectoren klaar gemaakt worden om via ZCBS op onze website toegankelijk te zijn. Een lichtpunt was de inleverdag van geboortekaartjes. Het was zeer geanimeerd en er werd veel ingeleverd. Dit was tevens de start van een nieuwe activiteit van onze werkgroep Genealogie, het opzetten en bijhouden van een geboortekaart-

jes-verzameling. Door de werkgroep Historische Geografie zijn de interactieve Nuenen 1832 kadasterkaart, inclusief informatie uit de Oorspronkelijk Aanwijzende Tafels, beschikbaar gemaakt op internet via onze website. Er is een begin gemaakt met het koppelen van de Bewoningsgeschiedenis en het leggen van een relatie met de Beeldbank.

In 2021 jaar kon slechts één lezing en de OMD, in het teken van *Nuenen-Gerwen-Nederwetten 200 jaar één gemeente* doorgaan. Gelukkig staat daartegenover dat de maandelijks Nieuwsbrief ook in 2021 een uitstekend medium is gebleken om zowel vanuit het bestuur, maar zeker ook door de leden, als communicatiemiddel te fungeren. En ook de website trekt steeds meer bezoekers.

Het gebruik van het in 2020 ingevoerde ZCBS liep uiteraard vertraging op door het veel te vroege overlijden van beheerder Cor Aalberts. In de tweede helft van 2021 is de draad weer voorzichtiger opgepakt. Evenals het verder verbeteren van de website. Dat kost nog steeds, veel *kruim*. Inmiddels zijn de volgende collecties in ZCBS ingevoerd en dus via de website toegankelijk: Archeologie (vondsten), Archief (objecten), Beeldbank (foto's) gedeeltelijk, Bibliotheek (boeken), Driehornickels (onze eigen magazines geheel doorzoekbaar op auteurs en artikelen). Naast de lopende zaken en het *corona/protocol* kwamen als bijzondere punten aan de orde onder andere de eventuele herbouw van het brandspuithuisje, de aankoop van de Vosklok, de verbouwing van Het Klooster, het boek over 't Weefhuis, het boek over de fotocollectie van Jan de Kruijff en de mogelijke sloop van de Collse Hoeve. Ook de publicaties in de lokale bladen zijn doorgegaan. Belangrijk was dat we iedere week een *venster* van de, door een projectgroep uit de HKK, ter gelegenheid van NGN200 gemaakte, CANON van Nuenen-Gerwen-Nederwetten openden.

Zeer succesvol blijken de bijeenkomsten met nieuwe leden. ■

Het 24e heemkundig werkkamp van Brabants Heem in Gerwen in 1972

Ton Neijts

Wat door sommigen niet voor mogelijk was gehouden werd in 1972 toch bewaarheid. Een heemkundig werkkamp in een stad, in Eindhoven! Sinds 1949 worden deze zogenaamde *werkkampen* van Brabants Heem in Noord-Brabant georganiseerd. De doelstelling is om een bepaalde streek te leren kennen, waarbij niet alleen gekeken wordt naar het verleden maar ook naar nieuwe facetten.

Door Wim Cornelissen en Arjen Kakebeeke van de kring Kempenland Eindhoven, beiden werkzaam bij het stadsarchief van die gemeente, werd de mogelijkheid onderzocht om dit gezamenlijk met de pas opgerichte kring *De Drijehornick* van Nuenen, Gerwen en Nederwetten te organiseren. Met positief resultaat!

Het toenmalige café-restaurant *De Linde* van Jantje Smits aan de Heuvel in Gerwen werd de thuisbasis.

Aan de ongeveer 140 deelnemers (de jongste is 7, de oudste 83) werd zoveel mogelijk logies thuis aangeboden bij de leden van beide kringen. De deelnemers kwamen namelijk niet alleen uit Brabant, maar ook uit Den Haag, Rotterdam, Nijmegen en Arnhem.

Het vervoer op de werkkampdagen vond niet plaats per auto of bus, maar per fiets!

Woensdagmorgen 9 augustus was het verzamelen in Gerwen bij café *De Linde* waar de programmaboekjes, lijst

van deelnemers en routebeschrijvingen werden uitgedeeld.

De Gerwense kunstenaar Jan Reijnen had op verzoek van voorzitter Jan Spitzen voor iedere deelnemer van klei een speciaal insigne gebakken waarop, tegen een groene achtergrond, het Van Goghmonument stond afgebeeld met aan weerszijden het jaar 1972.

Dag één

We bleven dicht bij huis en bezochten de oude Sint-Clemenskerk in Gerwen, daarna naar de Hooionkse watermolen in Nederwetten en kasteel Soe-

terbeek. Tussen de middag genoten we van een heerlijke koffietafel in het nieuwe sportpaviljoen De Lissevoort, die werd aangeboden door het gemeentebestuur van Nuenen c.a.

Na de middag naar de Opwettense watermolen, waar de toen nog levende 99-jarige Piet van Hoorn vertelde dat hij nog vogelnestjes had gezocht voor Vincent van Gogh. Vervolgens naar het *Van Gogh*huis en het Van Gogh Kerkje in Nuenen.

Piet van Hoorn

Programmaboekje heemkundig werkkamp

Café-restaurant De Linde

Na het diner in Gerwen werden de deelnemers verrast met een vendelhulde van de gezamenlijke schuttersgilden van Nuenen, Gerwen, Nederwetten en Eeneind, waarna het Gerwens Gemengd Koor Sint-Caecilia een concert verzorgde in de oude Sint-Clemenskerk.

Dag twee

De fietskaravaan trok naar Eindhoven en bracht een bezoek aan het stadsarchief, het toenmalige museum Kempenland aan het Stratumseind en de Catharinakerk. Het Eindhovense gemeentebestuur bood tussen de middag een Brabantse koffietafel aan, compleet met brandewijn en kandij. Wethouder Corrie de Vries-van Haften verwelkomde de deelnemers en hield een toespraak over de geschiedenis van de Brabantse koffietafel.

Na de middag volgde een bezoek aan de Coöperatieve Centrale Boerenleenbank in de Dommelstraat, waar een rijke collectie van oude Brabantse munten werd bezichtigd met aansluitend een bustocht door de nieuwe stadswijken van Eindhoven.

Dag drie

De laatste dag werd de Sint-Martinuskerk in Tongelre bezocht. Daarna

door de buitenwijken van Eindhoven, via het gehucht Riel naar het gehucht Loon bij Waalre, beide beschermde oude akkerdorpen. Hier in Loon werd in een oude herberg door de gemeente Waalre eveneens een koffietafel aangeboden. Met goed gevulde magen werd ook nog in Waalre-dorp het Willibrorduskerkje bezocht, waar ieder jaar in september de Brabantse gesneuvelden worden herdacht.

Tijdens het afscheidsdiner in Gerwen werd de jaarlijkse wisseltrofee d'n

Bram van Brabant uitgereikt en de winnaar was... ..de kersverse heemkundekring *De Drijehornick* uit Nuenen, Gerwen en Nederwetten.

Een meevaller

De penningmeester had berekend dat het hele *werkkamp* ruim 5.000 gulden had gekost. Maar na betaling van de rekeningen bleek dat er nog bijna 200 gulden over was. Die werden natuurlijk eerlijk verdeeld tussen de twee organiserende kringen.

100 gulden voor Eindhoven en 100 gulden voor Nuenen

Nico Nagtegaal

Actief lid vanaf het eerste uur tot aan zijn overlijden,
maar bovenal *een markante mens*

Joke van Ouwerkerk-van Eck

Nicolaas (Nico) Nagtegaal werd geboren op 12 augustus 1921 in Dalfsen (Overijssel) en verhuisde in 1956 naar Eindhoven nadat hij bij Philips ging werken. In 1957 maakte Nico een bustocht naar Scandinavië en tijdens die reis maakte hij kennis met Zingra Geerts. Nico en Zingra trouwden een jaar later en gingen eerst in Eindhoven wonen, maar verhuisden in 1963 naar Nuenen waar ze een huis aan de Van Veldekestraat hadden gekocht. Ze hadden een atelier aan het huis gebouwd waar ze beiden konden schilderen en tekenen. Ook de computer deed al vroeg zijn intrede, onontbeerlijk voor Nico in verband met zijn interesse voor geschiedenis.

Nico Nagtegaal (1921-2016)

Nico was heemkundige in hart en nieren. Of zijn interesse in de lokale geschiedenis van Nuenen, Gerwen en Nederwetten meteen ontwaakte toen hij in 1963 in Nuenen kwam wonen of dat het kwam omdat hij in 1966 gevraagd werd om archivaris van de Hervormde Gemeente te worden, we weten het niet. Zeker is dat hij in korte tijd door te lezen en te onderzoeken veel historische lokale kennis opdeed. Bij wijze van spreken was hij al een heemkundekring begonnen nog voordat die in december 1971 het licht zag.

Op de eerste ledenvergadering in De Zwaan in Nuenen op 15 december 1971 gaf drs. W.H.Th. Knippenberg uit Sint-Michielsgestel een presentatie over: *Markante trekken van Brabant, haar dorpen, torens en kastelen*. Na de pauze volgde een stevige discussie over de vraag op welke wijze de heemkunde dient te worden bedreven. De mening van Knippenberg was: *het heden en het verleden doorgeven*.

Nico kwam met wat voorbeelden, waarmee hij deze mening onderstreep-

te. Hij was dan ook lid vanaf het eerste uur en bleef tot zijn dood in 2016 vooral een actief lid. Zo was hij elke woensdagavond te vinden in de heemkamer van het Klooster en later in het Heemhuis, waar hij als *wandelend archief* het geheugen van de heemkundekring was.

In 1982 presenteerde Nico tijdens de jaarvergadering een lijst met 37 onderwerpen van verschillende aspecten van de Nuenense historie, waarvan hij graag had dat de leden deze bestudeerden. Vooral de beschrijving van de beroepsuitoefening door de tijden heen vond hij belangrijk.

Als *vraagbaak* Nico het antwoord op een vraag al niet meteen wist, dook hij wel in de boeken en was vele avonden bezig met opzoeken. Het resultaat was stevast een uitgebreid antwoord, inclusief de aanhaling van vindplaatsen die het bewijs moesten leveren. Hij schrok er niet voor terug om naar Frankrijk en Schotland te reizen als hij daar een bevestiging dacht te vinden van een bepaalde veronderstelling. Zo hield hij bijvoorbeeld stevast vol dat de naam Gerwen toch wel degelijk uit Frankrijk stamt! Eén van de meest bijzondere artikelen in de Driehornickels van juni 2002 was dan ook *De oorsprong van de naam Gerwen*. Hierin werkt hij zijn zeer originele theorie dat Gerwen van Keltische oorsprong is grondig uit.

Bij het aantreden van nieuwe burgemeesters, wethouders of dominees was Nico de man die ze in hun gemeente per fiets of te voet rondleidde en hen wees op de bijzondere en historische feiten van onze gemeente.

Van Nico verschenen tal van publicaties in de vorm van tijdschriftartikelen, boeken en brochures. Zo was hij mede-auteur van de boeken: *Dwers door*

Burgemeester Harry Terwisse speldt Nico de Koninklijke Onderscheiding op, 1997

Wethouder Paul de Witte overhandigt Nico de erepenning van de gemeente Nuenen, Gerwen en Nederwetten, 2012

Nuenens Verleden, van *Van Kwast tot Regenboog* over de geschiedenis van de protestantse gemeente Nuenen, over de toponiemen van Nuenen, Gerwen en Nederwetten en hij schreef *Nederwetten door de eeuwen heen*.

Hij was lange tijd redactielid van het cultuurhistorisch tijdschrift *Driehornickels*, dat mede door hem is opgericht. Een serie artikelen schreef hij daarin over *Kerken en kapellen langs Nuenens wegen en paden*.

Ook de archeologie had zijn belangstelling. Tot op hoge leeftijd was hij actief met de schop ondermeer bij de opgravingen naar Het Steenen Huys aan de Beekstraat en bij het opschoonen van de kelders van het klooster op Hooidonk in Nederwetten.

Nico Nagtegaal was lange tijd lid van het bestuur van heemkundekring De Driehornick en hij was organisator en gids van vele rondleidingen in en rond Nuenen, Gerwen en Nederwetten. Zo was hij de initiatiefnemer van de jaarlijkse snertwandeling voor leden en belangstellenden.

Voor al zijn inzet werd Nico het liefst viermaal onderscheiden.

Op 14 december 1997, de dag dat De Driehornick 25 jaar bestaat, ontvangt hij uit handen van burgemeester Harry Terwisse de *Koninklijke onderscheiding in zilver*, behorend bij de benoeming tot lid van de Orde van Oranje-Nassau.

Ook Stichting Brabants Heem, de overkoepelende organisatie van heemkundekringen, reikt hem de *zilveren draagspeld met bijbehorende oorkonde* uit.

Op 10 augustus 2001, twee dagen voor zijn 80ste verjaardag, wordt Nico benoemd tot *erelid van heemkundekring De Driehornick*, een titel die gezien zijn staat van dienst, volkomen terecht was.

In 2012, als De Driehornick 40 jaar bestaat, ontvangt hij uit handen van wethouder Paul de Witte, de *erepenning van de gemeente Nuenen, Gerwen en Nederwetten*. Hij had het verdiend en het werd hem van harte gegund.

Nico Nagtegaal, een man met een hart voor de heemkunde, heeft samen met zijn vrouw Zingra, in 2012 de stichting *Cultuurfonds Nico en Zingra Nagtegaal-Geerts* opgericht. Ze hadden, na goed overleg, het besluit genomen om hun nalatenschap ten gunste te laten komen aan die delen van de Nuenense gemeenschap die hun bijzondere interesse hadden.

Een fonds dus waarvan niet alleen heemkundekring De Driehornick de vruchten kan blijven plukken, maar heel Nuenen, Gerwen en Nederwetten.

Het project *Terugbeeld*, de zuilen met informatie over afgebroken markante gebouwen in Nuenen, Gerwen, Nederwetten, Eeneind en Eckart, is daar onder andere een voorbeeld van. Ter gelegenheid van de opening van het Heemhuis werd daar op 14 november 2015 de eerste zuil geplaatst.

Bronnen

- . Toespraak Roland van Pareren bij overlijdensdienst Nico Nagtegaal, maart 2016
- . Rob Verhallen, Necrologie Nico Nagtegaal, *Driehornickels* nummer 1, april 2016

Nico bij de Terugbeeld-zuil, die op 14 november 2015, ter gelegenheid van de opening van het Heemhuis daar werd geplaatst [foto: Louis Bressers]

Gouden Jubilarissen

Ruud Bovens

Het is heel bijzonder dat er nog diverse leden in ons midden zijn die al vanaf de oprichting van heemkundekring De Driehornick lid zijn. Dit is dan ook de reden dat we drie van hen hebben benaderd om hun verhaal te horen hoe zij betrokken raakten bij onze vereniging. Alle drie hebben ze ook zeer actief bijgedragen aan het niveau van de vereniging dat het vandaag de dag heeft. Was het ene lid langdurig bestuurlijk bezig en had een ander lid een of meerdere werkgroepen opgericht of verder op weg geholpen, ze waren (en sommigen zijn) allen ook de uitvoerende krachten in enkele werkgroepen.

Daarnaast hebben we ook de toenmalige wethouder, Godfried Schijven, bereid gevonden om zijn herinnering aan de oprichting van de heemkundekring en zijn beleving daarbij aan ons toe te vertrouwen. Heemkundekring De Driehornick viert met hen samen en met alle andere leden en belangstellenden het gouden jubileum. Een vereniging die in de afgelopen 50 jaar is uitgegroeid van ruim 20 naar 280 leden.

U treft hierbij aan de verhalen van onze leden Ton Neijts, Frans Vinke en Jan Smits alsmede de ervaring die voormalig raadslid en wethouder Godfried Schijven ons toevertrouwde.

Ton Neijts

Ton Neijts die vele treden bij onze heemkunde heeft genomen

Ton Neijts is sinds de oprichting lid van onze heemkundekring. Daarom vraag ik hem of hij iets wil vertellen over de beginperiode van De Driehornick. Op mijn vraag hoe Ton op jonge leeftijd met cultureel/historische zaken in aanraking is gekomen, volgt een uit-

gebreid antwoord. Het begon met een artikelje in Rond de Linde over een lezing die in Nuenen door de Kring Heeze-Leende-Zesgehuchten over het fenomeen heemkunde gehouden zou worden. In deze lezing, waarbij zo'n 20 personen aanwezig waren, werd aandacht gevraagd voor het lokaal oprichten van een belangenvereniging voor het behoud van het culturele en historische erfgoed.

Interesse

Omdat Ton zich al sinds zijn vroege levensjaren interesseert in geschiedenis (op de lagere school prijken op de rapporten van Ton de vakken Geschiedenis en Aardrijkskunde steeds met de hoogste punten) stevende hij op deze lezing in Nuenen af. Het is dan 1971 en Ton was toen 30 jaar jong.

Omdat Ton gedurende de periode vanaf zijn 12e jaar tot en met zijn 28e jaar veel in Eindhoven vertoefd had, vanwege zijn opleiding en zijn verenigingsleven, was hij des te meer in 1971 geïnteresseerd in iets *nieuws* voor Nuenen c.a.

De lezing van de Kring Heeze-Leende-Zesgehuchten viel in de smaak en

er werd veel over nagepraat. Er vonden diverse bilaterale gesprekken plaats. Maar frappant was dat er bij de eerste contacten en bijeenkomsten weinig autochtone Nuenenaren waren, maar meer inwoners van buiten.

Oprichting

Uiteindelijk was de kogel door de kerk en werd besloten tot de oprichting van een eigen heemkundekring in Nuenen, Gerwen en Nederwetten genaamd *Heemkundige Kring Nuenen*. Het is dan najaar 1971. De feitelijke oprichtingsvergadering vond in december plaats in hotel De Zwaan (nu café Ons Dorp) met de aanwezigheid van voorzitter Jansen van de heemkundekring Heeze-Leende-Zesgehuchten.

Ook waren hierbij aanwezig de Nuenenaren Wim Cornelissen, archivaris van het Eindhovense Streekarchief, en pastoor Carel Swinkels.

In de beginperiode werd gefocust op archeologie en topografie. Al gauw waren er bij de nieuwe vereniging ruim 20 leden geregistreerd, waarvan er enkelen nu nog steeds lid zijn.

In de beginjaren kwamen de leden bij Rieki Poot op de Boordseweg 71, huize *Pied a Terre*, samen. Zij had een mooie grote werkruimte waar de leden royaal hun bijeenkomsten konden houden. Naast de activiteiten werd ook aandacht besteed aan een verenigingsnaam. Uiteindelijk koos men voor het voorstel van Ton Neijts: de naam *De Driehornick*. Deze naam Driehornick is een schrijfwijze van het plaatselijke toponiem Driehurk. Volgens mgr. Frenken (zie het Memoriaal, pagina's 98 en 99) komt reeds in de 14e eeuw een oude schrijfwijze van Den Driehurk voor als Driehorck of Driehornick (driehoek). In de loop van de 16e eeuw wordt het woorddeeltje *drie*, *drij* verbasterd tot *pa(a)y*. Vanaf toen spreekt men niet meer van de *driehurk* maar van de Paayhurk(en). Het gebied Paaihurken - centraal gelegen - staat symbool voor de drie kerkdorpen van de gemeente Nuenen c.a.

Toponymie

Ton Neijts besteedde zijn tijd voor de vereniging met name aan werkzaamheden voor het toponiemenboek. Hij kleurde samen met Nel de Nijs de landkaarten van 1832 in. Uiteindelijk werd het Toponiemenboek gepubliceerd en werd als volgt in de lokale pers geïntroduceerd: *Lang verwachte Toponiemenboek van Nuenen klaar*. Het krantenartikel vermeldt ook de namen van de opstellers: *de heren Cornelissen, De Lang en Nagtegaal*. En verder nog: *Daarbij hebben ze veel steun gehad van de heer Van Pareren, die de 42 foto's heeft gemaakt en van de heer Neijts, verantwoordelijk voor het kaartmateriaal*.

Ton Neijts vertelt verder: „In zo'n toponiemenboek kun je dus nagaan wat de oorsprong van een bepaald gebied is. Vele winters achtereenvolgens gingen de leden van de heemkundekring zelf de boer op. We gingen dan op bezoek bij boeren om van hen te vernemen waar hun grondpercelen precies lagen. Deze mensen gaven ons dan de namen van de percelen. Deze namen waren soms eeuwenoud en werden op de landkaarten ingeschreven zodat er een beeld ontstond van de exacte ligging.”

In de beginperiode van de vereniging werden meteen ook al voorbereidingen getroffen om aan de jaarlijkse regionale heemdagen, ook wel *werkkampen* genoemd, deel te nemen. En zo kon de nieuwe heemkundekring van Nuenen-Gerwen-Nederwetten samen met de Kring Kempenland van Eindhoven in 1972 het 24e werkkamp in Nuenen mede organiseren. Het was gewoonte om aan een persoon of vereniging een jaarlijkse trofee toe te kennen voor de bijzondere inzet en verdienste in dat jaar voor de Heemdag. De trofee werd *d'n Bram van Brabant* genoemd. En zo kwam het dat in 1972 de *d'n Bram* tijdens de regionale kring-heemdagen aan heemkundekring De Drijehornick werd toegekend, en wel aan Rieki Poot. Deze *d'n Bram* was een dik stuk plank. In latere jaren werd *d'n Bram* van dik glas gemaakt. In 1983 viel tijdens het werkkamp in Gemert *d'n Bram* ten deel aan Gerda Cornelissen, weduwe van Wim Cornelissen. Omdat onze vereniging daarna niet meer deelnam

aan deze kring-heemdagen was dit ook tevens de laatste maal dat *d'n Bram* in Nuenen-Gerwen-Nederwetten terecht kwam.

Tenslotte

Ton Neijts is een van de leden van het eerste uur die nu vandaag de dag nog steeds lid is. Ton bekend dat hij niet elk jaar even actief is geweest voor onze vereniging omdat hij ook tijd ging besteden aan Toneelvereniging De Lindespelers. Het zij hem vergeven. Naast de werkzaamheden die hij in het verleden aan onze vereniging besteedde op de gebieden van archeologie en toponymie is hij de laatste jaren actief in de werkgroep Bijnamen en ook nog bezorger van het magazine Drijehornicks in zijn eigen buurt. En vrij recent is hij lid geworden van onze werkgroep Historische Geografie. Kortom Ton krijgt er geen genoeg van en wij niet van hem. En dat is ook de visie van Ton voor onze toekomst: interesse in het verleden blijft altijd bestaan!

Frans Vinke

Frans Vinke met de publicatie 'Vijfhonderd jaar Noordbrabantse, schuttersgilden'

De personen die al vanaf het begin van het bestaan van heemkundekring De Drijehornick lid zijn, blijken gezellige vertellers te zijn. Zo ook Frans Vinke.

Ouderlijk gezin

De ouders van Frans Vinke zijn afkomstig uit Erica, een van de 15 dorpen van de gemeente Emmen waar katholieken een minderheid vormen. Frans is geboren in Coevorden als oudste kind in het gezin en verhuisde al op vierjarige leeftijd in 1949 naar Rijkevoort. Aangezien de beloofde woning in Rijkevoort nog niet gereed was, moeder Vinke in verwachting was van het vierde kind, werd het gezin bij een andere familie ingekwartierd. Omdat vader Vinke bij de Rijkspolitie werkte en ook nog katholiek was, moest er nog al eens worden verhuisd. Drenthe behoort immers tot de gebieden met de minste katholieken van ons land, en katholieke ambtenaren kwamen in het noorden niet voor. Vader Vinke is in totaliteit 23 keer verhuisd. Rijkevoort was dan ook niet het eindstation van het gezin Vinke, want in 1955 verhuisde het naar Mierlo-Hout en in 1958 werd Nuenen c.a. de woonplaats.

Opleiding en beroep

Frans volgde op de LTS in Helmond het vakgebied schilderen. Later zou hij beroepsmatig als onderhoudsschilder aan de slag gaan. Die keuze werd ingegeven tijdens een stage die Frans tijdens zijn opleiding aan N.K.S.S. (Nederlandse Katholieke Schilderschool SintLucas in Bodelmonde) liep bij een leraar van de schildersschool in Vught. Het schilderen fascineerde hem en leidde tot het behalen van het diploma meesterschilder. Deze opleiding duurde vier jaar. Bij zijn verkenningen van kerkintrieurs als scholier ontstond de interesse in heiligen die hij weldra aan de attributen die zij bij zich droegen herkende.

Historie en cultuur

Op zeer jonge leeftijd merkte hij al verschillen op in leefgewoonten van de familie van zijn vader en die van zijn moeder. Hij dacht erover na, en kwam zo op het onderkennen van verschillende leefgewoonten. Van jongs af aan heeft Frans interesse in geschiedenis en cultureel leven. Zo vertelt hij uitgebreid over de gewoonten bij het begraven in West-Europa door de eeuwen heen.

Heemkundekring opgericht

Hoe kwam Frans op de hoogte van de oprichting van de heemkundekring? Via de Rond de Linde van 25 november 1971! Op woensdag 1 december 1971 werd een bijeenkomst gehouden in hotel De Zwaan met als inleider de heer Mandos van Brabants Heem. Omdat een eerdere lezing bij Cintonjo van prof. W.J.M. Schlösser over watermolens door velen werd bezocht, ging Frans er vanuit dat de lezing over de heemkunde ook druk bezocht zou worden maar dat viel hem tegen. Van de heemkundekring Heeze, Leende en Zesgehuchten waren de heren Van Gennip, Raaymakers en Jansen als woordvoerders aanwezig. Vanuit Nuenen c.a. waren onder andere Piet Strijbos, Deken van het Sint-Catharinagilde Nuenen-Boord en directieleden waaronder mevr. A.J. Spijkers-Heuvelmans, beschermvrouwe, aanwezig én inwoners die niet oorspronkelijk uit Nuenen c.a. afkomstig waren (zogenaamde *import*). De hierbij aanwezige Nuenenaren gaven zich op voor de oprichtingsvergadering enige tijd later waarbij 21 leden aanwezig waren. Jan Spitzen, Ad Sollaat, Rieki Poot-Achten stelden zich kandidaat als respectievelijk voorzitter, secretaris en penningmeester en Wim Cornelissen van het Streekarchivaat alsmede Piet Strijbos als bestuursleden. Daarbij werd de naam Heemkundige Kring Nuenen gevoerd, waarna later de naam *Heemkundekring De Drijehornick* gekozen zou worden.

Frans Vinke noemt één lid die hij bewondert. En dat is Nico Nagtegaal. Als er één lid is die de historie van Nuenen, Gerwen en Nederwetten letterlijk en figuurlijk op de kaart heeft gezet, is dat wel Nico Nagtegaal. Niet alleen vanwege zijn kennis maar ook vanwege de vele geschriften en enthousiaste inleidingen. Frans Vinke is daarom van mening dat we als vereniging Nico nog meer op een voetstuk zouden moeten plaatsen.

Actieve bijdrage

Frans kwam vaak boeken lenen bij de heemkundekring. Dat was op woensdagavonden in het souterrain van het Klooster bij Jan van Diemen. De actieve bijdrage van Frans zelf aan de

heemkundekring was wekelijks, samen met zijn echtgenote Mariël, het inkleuren van de reproducties van de geografische kadasterkaarten naar de situatie van rond 1830. Dat gebeurde met kleurpotloden waarmee het gebruik van percelen, gebouwen etc. en andere hoedanigheden met verschillende kleuren werd aangegeven. Ze waren dan te gast bij Rieki Poot-Achten aan de Boordseweg in de biljartzaal.

Samen met onder andere Jan Spitzen als voorzitter, Maurice Leltz als secretaris en Jack Kluijtmans als penningmeester, is Frans Vinke ook bestuurslid geweest van de Vereniging voor Monumentenzorg in Nuenen, Gerwen en Nederwetten. Met de oprichting van de gemeentelijke Monumentencommissie fuseerde de Vereniging voor Monumentenzorg met de heemkundekring in 1995. Ook heeft Frans samen met Mariël de cursus Paleografie (Oud Schrift) gevolgd bij mr. Van Agt, archivaris van de gemeente Eindhoven.

Noord-Brabantse Gilden en religieus werk

Frans Vinke is een kenner op het gebied van Noord-Brabantse gilden, en medeauteur van het boek *Vijfhonderd jaar Noordbrabantse, schuttersgilden* dat in 1977 verscheen.

Op de gildefeesten was Frans actief met het inventariseren van de koningsvogels samen met leden van de SAT-commissie (Studie, Archieven en Tentoonstellingen), waarvan Frans medeoprichter was. Deze commissie stelde ook de catalogus samen voor de expositie in 1977/'78 in de Zonnewijzer in Eindhoven. Ook was hij intensief betrokken bij een expositie in 1984 over de vijf plaatselijke gilden in 't Weefhuis, en verzorgde hij de catalogus. Deze expositie was een hommage aan jhr. mr. Jan Smits van Oyen, overleden voorzitter van de Noordbrabantse Federatie van Schuttersgilden.

Frans was ook intensief betrokken bij het nieuw leven inblazen van het Gilde van Sint-Anna & O.L.V. in Nuenen-dorp en de Sint-Antoniusschut van Opwetten/Eeneind.

Voor het eeuwfeest van de H. Clemenskerk verleende Frans Vinke medewerking aan het boek dat geschreven werd en liet illustraties maken.

Ook verrichtte Frans met zijn schildersbedrijf onderhoudswerkzaamheden aan het interieur van deze kerk. In het magazine de Drijehornickels (jaargang 10, nummer 1, pp. 16-24) verscheen van hem het artikel: *Kerkhof Parochie Nuenen 125 jaar; de geschiedenis van het kerkhof bij de H. Clemenskerk in Nuenen en enkele gebruiken bij het begraven*.

Toekomst

Frans Vinke merkt op dat de jeugd niet direct het verenigingsleven opzoekt. Het zal dan ook moeilijker zijn dan ooit om de jeugd bij onze vereniging te betrekken. Kijk maar eens naar de relatief jonge leeftijden van de personen die 50 jaar geleden bij de oprichting betrokken waren en de leeftijden van de huidige leden. Ondanks dat corona de verenigingen een flinke knauw heeft toegebracht, blijft hij geloof houden in verenigingen waarvan de leden als vrijwilligers samen een doel proberen te realiseren.

Jan Smits

Jan Smits thuis in zijn woonkamer

Ter voorbereiding op mijn gesprek met Jan Smits besef ik dat ik maar weinig van hem weet anders dan hetgeen ik op onze website over hem heb gelezen. Zo weet ik dat hij erelid is van onze vereniging en dat hij van 1988 tot en met 2002 voorzitter is geweest.

Maar daar komt meteen verandering in als ik hem ontmoet. De kennismaking is erg plezierig en geeft meteen een sfeer alsof we elkaar al jarenlang kennen. Op mijn vraag hoe het kwam dat hij 50 jaar geleden toch op vrij jonge leeftijd zich als lid van de heemkundekring ging verdiepen in de historie van Nuenen-Gerwen-Nederwetten, antwoordt hij dat hij het historische besef al van huis uit heeft mee gekregen. Zijn vader Janus toonde al interesse in geschiedenis en dat heeft hij blijkbaar met succes overgedragen op zijn zoon Jan. Jan had ook al van jongs af aan interesse in historie en werd dan ook door zijn vader Janus meegenomen naar de informatieve bijeenkomst van de heemkundekring in hotel De Zwaan eind 1971. Vlak erna zou de oprichting plaatsvinden.

Op zich zit historie toch wel een beetje in zijn DNA, want mgr. Frenken (ja, de auteur van het Memoriaal) is een volle neef van de grootvader van moederskant van Jan. Maar beroepshalve was Jan Smits zeker niet betrokken bij historie. Aangezien zijn ouders uit deze regio afkomstig zijn (vader uit Strijp van de Croonhoeve en moeder uit Nederwetten) is hij van jongs af aan betrokken geweest bij Nuenense aangelegenheden. En uit dien hoofde ook geïnteresseerd in een nieuwe vereniging zoals de heemkundekring. Zelf kan hij zich niet meer zo heel veel herinneren van de beginperiode. Hij was in die tijd als lid ook niet zo actief.

Sinds hij voorzitter werd in 1988, als opvolger van Jan Spitzen, heeft hij de werkgroepen Archeologie en Paleografie (Oud Schrift) opgericht waarbij hij samen met Nico Nagtegaal heel actief is geweest. Ook heeft hij samen met de stadsarcheoloog van Eindhoven, Nico Arts, een cursus Paleografie gevolgd. Maar ook was hij intensief bezig met toponymie.

Hij kan zich nog goed de tijd herinneren dat de activiteiten van de heemkundekring plaatsvonden op de begane grond van het Klooster. Nico Nagtegaal was daar een vaste gast en bemande het kamertje van de heemkundekring. Jan Smits heeft ook veel tijd besteed aan de bibliotheek. Later verhuisde de heemkundekring naar de kelder van het Klooster.

Aan deze zeer actieve periode (vanaf 1988) kwam een abrupt einde toen zijn echtgenote kwam te overlijden. Dat was in 2003. Hij is toen gestopt met zijn activiteiten bij de heemkundekring en richtte zich in privésfeer op het verzamelen van allerlei objecten.

Vol trots toont hij het document waarop vermeld is dat Jan Smits benoemd is tot erelid van heemkundekring De Drijehornick per 28 maart 2009. Ook laat hij de oorkonde van Brabants Heem zien waaruit blijkt dat hij ook van deze vereniging erelid is geworden. Dat was op 14 december 1997.

Jan Smits denkt met veel plezier terug aan de tijd dat de toenmalige penningmeester Christ van Cuijck samen met hem en anderen de uitstapjes organiseerden met name naar België. Dat was natuurlijk geen slechte keuze om België te bezoeken, denk maar eens aan de speciale biertjes.

Inmiddels woont Jan het grootste deel van het jaar in Duitsland (Saksische Schweiz) en het andere deel in Nederland.

Op de vraag hoe hij de toekomst van een heemkundekring ziet, antwoordt hij stellig dat die heel erg afhankelijk is van de instelling (houding) van een gemeente. Wil een gemeente intensief samenwerken met een heemkundekring dan worden de activiteiten geïntensiveerd en zullen behoorlijk nut hebben voor de hele woongemeenschap. Maar indien een gemeente de heemkundekring niet bij activiteiten betrekt en afdoende informeert dan zal het veel moeilijker zijn om activiteiten op de gebieden van bijvoorbeeld archeologie en monumenten effectief te laten zijn.

Godfried Schijven, voormalig wethouder

Ten tijde van de oprichting van heemkundekring De Drijehornick was Godfried Schijven wethouder in Nuenen, Gerwen en Nederwetten. Desgevraagd deelt hij mee, met een sprankeling in zijn ogen, dat hij 50 jaar geleden de jongste wethouder was in de regio.

Godfried Schijven, nu 89 jaar, is in Nuenen c.a. van 1966 t/m 1974 en van

Godfried Schijven op bezoek in het Heemhuis

1980 t/m 1986 wethouder geweest. Voordat hij wethouder werd, was hij al vier jaar raadslid. Hij is dat in totaal 36 jaar geweest. Hij vertelt met verheven stem dat die eerste periode van zijn wethouderschap niet gemakkelijk was. Immers zijn portefeuille was behoorlijk zwaar en er waren maar twee wethouders naast de burgemeester. Zijn portefeuille bevatte cultuur, welzijn, onderwijs, sociale zaken, sport & recreatie. Nuenen c.a. had toen nog maar ongeveer 10.000 inwoners, maar zijn portefeuille was zodanig dat hij een behoorlijke werkdruk had. Zijn medebestuurders waren toen burgemeester jhr. mr. Jan Smits van Oyen en wethouder Arnold Poot, die financiën en wonen in zijn portefeuille had. Hij kreeg als financiële vergoeding voor zijn functie als wethouder zegge en schrijve 750 gulden per maand. Hij besteedde aan zijn functie als wethouder ruim één dag per week. Tijdens zijn wethouderschap in Nuenen c.a. was hij in loondienst bij de Technische Hogeschool Eindhoven (THE) als hoofd van de studenten- en financiële administratie van de afdeling Elektrotechniek. Na zijn wethouderschap werd hij full-timer op de THE, als onderzoeker. Hij had als taak de apparatuur van de hele THE te beschrijven en in kaart te brengen.

Familie

De voorouders van Godfried Schijven zijn afkomstig uit Midden-Limburg en wel uit Heythuysen, Roermond en Maasniel. Zijn grootouders zijn al in

Noord-Brabant (Sterksel) op een boerderij gaan wonen en zeven jaar later kwam zijn moeder zich in Nuenen vestigen.

Historisch besef

Zelf, zo vertelt hij, heeft hij geen hobby's die met geschiedenis/historie te maken hebben, maar heeft er wel belangstelling voor. Ook vindt hij het erg belangrijk dat mensen die wel geëngageerd zijn met historie daar de ruimte voor krijgen. En dat heeft hij ook in de praktijk gebracht tijdens de perioden dat hij wethouder is geweest in Nuenen, Gerwen en Nederwetten. Zo weet hij nog goed dat hij eind 1969 een ambtenaar moest aannemen op de afdeling Sport en Cultuur en hem werd geadviseerd om ene Ton de Brouwer aan te nemen onder andere vanwege zijn voorliefde, interesse en studies in en naar Vincent van Gogh. Hij kende hem niet maar volgde toch de aanbeveling op. Dat was, zo bleek later, een schot in de roos vanwege de bekendheid die Nuenen c.a. kreeg door de publicaties van Ton de Brouwer rondom Vincent van Gogh.

Ook burgemeester jhr. mr. Jan Smits van Oyen en zijn collega-wethouder Arnold Poot ondersteunden het culturele leven. Zo behoorde diens echtgenote, Rieki Poot, tot de eerste leden van heemkundekring De Drijehornick en was de woning van Arnold en Rieki aan de Boordseweg de thuishaven van de heemkundekring in de eerste episode van haar bestaan.

Cultureel leven

Godfried Schijven vertelt dat hij jeugdleider is geweest van de *kajotters* (Katholieke Arbeiders Jeugd) in Brabant. Ook is hij zeer actief geweest bij de KAB (Katholieke Arbeiders Beweging) en de FNV. In het algemeen geldt dat hijzelf altijd heel veel waarde heeft gehecht aan vrijwilligers in alle organisaties.

Toen eind 1971 de heemkundekring werd opgericht vond Godfried Schijven dit dan ook een verrijking voor de gemeente. Ondanks dat hijzelf geen actieve bezigheden heeft op gebieden van historie vindt hij het erg belangrijk dat er mensen zijn die dit wel doen en ondersteunde dit dan ook ten volle

tijdens de perioden dat hij wethouder was.

Afscheidscadeau

Bij zijn afscheid als wethouder kreeg Godfried Schijven een cadeau aangeboden van de gemeente. Dat cadeau was de instelling van de jaarlijkse vrijwilligersprijs van de gemeente Nuenen c.a. Een mooier en toepasselijker cadeau had hij zich niet kunnen wensen. Deze prijs werd hem uitgereikt door de toenmalige burgemeester Harry Terwisse in 1981.

Godfried Schijven vond en vindt dat vrijwilligers de smeerolie zijn van de

samenleving, én zij besparen veel kosten voor organisaties omdat ze werk doen dat anders door professionals gedaan zou moeten worden. Ook vindt hij het erg belangrijk dat gepensioneerd zich nog gewaardeerd voelen indien ze gevraagd worden voor vrijwilligerswerk.

Succes

Hij wenst de heemkundekring veel succes met haar werkzaamheden nu en in de toekomst en hoopt dat zij ook voor de te houden exposities nog eens een passende ruimte krijgen toegewezen. ■

Nu anno 2022 café Ons Dorp. Eerder bekend als hotel De Zwaan waar in december 1971 heemkundekring De Drijehornick werd opgericht [foto: Roland van Pareren, april 2022]

Boordseweg 71 situatie april 2022. Hier werden in de beginjaren de bijeenkomsten van de leden van De Drijehornick gehouden ten huize van Rieki en Arnold Poot. 'Pied a Terre' heette het huis toen en de bijeenkomsten waren in de werkruimte links boven de garage. [foto: Roland van Pareren]

Paarden en pony's

Louis Bressers

In 1931 woonde Adriana Dijstelblom in een oude bouwvallige boerderij aan de Beekstraat. In dat jaar waaide het dak eraf. In 1932 bouwde zij een nieuwe boerderij 50 meter naar achteren, die gehuurd werd door Johannes van Agt uit Woensel. In 1938 kocht Hanneske Adriaans het huis. Zijn zoon Bert was de volgende eigenaar, hij was ook commandant van Rijvereniging Sint-Clemens. In 1972 verkocht hij het huis aan zijn zwager Jan Dijstelbloem, ook een paardenman, die plannen had om er een manege te bouwen.

Boerderij gebouwd in 1932 door Adriana Dijstelblom

Jan Dijstelbloem was geboren op de Papenvoort. Hij bouwde een huis op het Langlaar, in *de Dreef* bij het bruggetje over de Loop. Daar ging hij varkens houden, maar toen de kwartierschoutenbuurt gebouwd werd, bleek hij plotseling midden in een stankcirkel te zitten en moest hij de varkens opruimen. Dat was het moment dat hij met zijn vrouw Bertha Adriaans haar ouderlijk huis in de Beekstraat kocht. Meteen vroeg hij ook vergunning aan om een manege te bouwen.

Dat plan viel bij het gemeentebestuur in goede aarde, want B&W, burgemeester Jan Smits van Oyen en wethouder Arnold Poot, waren ook nog bereid een hypotheekgarantie te verschaffen van 60.000,- gulden. Daar werden in de raad wel enige kritische vragen over gesteld.

Om de tijd tot de manege klaar was te overbruggen, zette Jan een grote tent bij zijn huis op het Langlaar en hij kon

Nieuwe manege in Nuenen

Paarden- en ponyliefhebbers zullen binnenkort ook in Nuenen over 'n betere accommodatie kunnen beschikken, want de heer Jan Dijstelbloem heeft het pand Beekstraat 49 aangekocht en de bedoeling is dat hij er een manege gaat beginnen. In het voorjaar van 1972 zal hij daar kunnen starten. Het ligt in de bedoeling dat in de nieuwe manege gelegenheid is voor het stallen van pensionpaarden en -pony's. De heer Dijstelbloem wil echter ook in de tijd dat hij nog niet over zijn nieuwe manege kan beschikken de ruiters van Nuenen aan een accommodatie helpen en hiervoor heeft hij tijdelijk een manegetent gehuurd om deze bij zijn huidige woning op het Langlaar in Gerwen te plaatsen. Nog even zullen de ruiters en paarden onder het „linnen” moeten rijden, maar het is te hopen dat men vlug over het nieuwe home aan de Beekstraat kan beschikken.

Stichting van manege in Nuenen nu wel mogelijk

NUENEN, 22 april — „Ik sta er versteld van dat dit in de raad komt. Kan iedere neringdoende zomaar proberen een garantie van de gemeente te krijgen voor een lening?” zei donderdagavond het Nuenense raadslid P. van den Heuvel. Zijn opmerking had betrekking op een voorstel van b. en w. een garantie te verlenen tot een bedrag van f 60.000,- aan de heer J. Dijstelbloem ten behoeve van de stichting van een manege.

Het antwoord van de voorzitter was duidelijk: „Ja, dat kan iedere neringdoende doen, maar het is de vraag of zo'n verzoek om garantie ook uitmondt in een voorstel van b. en w. aan de raad. Dit is een apart geval. Zonder deze garantie zou een voor de gemeente waardevolle mogelijkheid tot recreatie niet van de grond kunnen komen.” Op de vraag van de heer Van den Heuvel of de bij de manege te stichten varkensfokkerij wel reukloos zou zijn, antwoordde jhr. J. Smits van Oyen dat de heer Dijstelbloem een hinderwetsvergunning had gekregen en dat daarbij ook aan „stank-hinder” was gedacht.

daar beginnen met rijlessen.

In 1972 kon er gebouwd worden en aan het eind van dat jaar werden de eerste ruiters en vooral ook ruitertjes ontvangen. De paarden waren eigendom van Jan. Hij had een commandantscursus gevolgd, zodat hij goed beslagen ten ijs kwam evenals zijn paarden.

De manege kreeg de naam CaHaMa, zijnde de eerste letters van de namen van de kinderen Caroline, Hans en Marga.

De klanten waren zowel volwassenen als kinderen. Zo hoorden Giel Meulendijks en Jan Janssen uit Gerwen tot de clientèle. Veel rijders kwamen uit Eindhoven, vooral uit Tongelre. Voor de jeugd werd een ponyclub opgericht waarbij Piet Coolen erg actief was. Jan werd er voorzitter van, later voorzitter van het kringbestuur en uiteindelijk zat hij 26 jaar in het landelijk hoofdbestuur.

De nieuwe manege bij de boerderij in de Beekstraat. Op de achtergrond de Hooidonkse beek

Hiervoor werd hij bij zijn afscheid Ridder in de Orde van Oranje-Nassau. Een echte ridder te paard.

De zaken gingen goed, Jan had soms wel 300 rijders en rijdsters per week, waar hij goed aan te werken had. 's Morgens om acht uur beginnen tot 's avonds laat als hij de kantine moest sluiten. Hier tapte hij wel twee vaten bier per week weg. Zoals bij veel sportverenigingen was ook hier de kantine een belangrijke bron van inkomsten. En soms moest hij wel eens klanten in de stroschuur gaan vertellen dat het echt tijd was om naar huis te gaan.

In 1974 vierde de Nuenense Boerenbond zijn 75-jarig bestaan. De dichter van dienst (Gerard Huizing?) had voor de feestgids een lang gedicht gemaakt,

waarin aan elk lid van de bond een strofe gewijd was. Jan Dijstelbloem werd als volgt gefêteerd:

*Midden in de Beekstraat daar
Verrees met heel veel roem
Een groot en fors manegegebouw
Van Jan Dijstelbloem
De paarden worden er gedrild
Ge kunt er rijles halen
En wie er graag een glaasje drinkt
Stapt binnen zonder dralen*

Wie met dieren werkt, kan van alles meemaken. Jan kan daar nu nog smakelijk over vertellen.

Eens was een ruiter alleen gaan rijden tot in de Stiphoutse bossen en daar

van zijn paard gevallen. Het paard ging er vandoor en de ridder moest als voetganger terug naar de Beekstraat. Daar aangekomen moest hij vertellen wat er gebeurd was, maar er was geen probleem: het paard was alleen naar huis gekomen en stond al weer lang veilig op stal.

Een meisje bond eens haar paard vast aan de klink van een deur. Dat was niet de juiste plaats. Het paard rukte zich los, dat wil zeggen het rukte de deur los en ging er met deur en al vandoor. Dat Jan ook met zijn klanten rekening moest houden, bleek eens tijdens de verkiezingstijd. Als goede boer had hij een affiche van het CDA opgehangen. Daar kwam van verschillende mensen commentaar op en daarom verzamelde hij maar de affiches van alle partijen en hing die broederlijk naast elkaar. Eind jaren '80 werden de Beekstraatse akkers en de Beekstraatse velden bestemd tot woongebied. Net als alle boerderijen moest ook de manege verdwijnen. Jan kocht een bos aan het einde van de Beekstraat, rooide dat en bouwde er een nieuw woonhuis met grotere manege. In september 1992 verhuisde de familie daarheen, van Beekstraat 49 naar Beekstraat 48.

In 2012 vonden Jan en Bertha het tijd om te stoppen met werken en zij verkochten de manege en het huis.

Tot veler verbazing heet die nu: *Manege Hooidonk*, terwijl Hooidonk toch zo'n zeven kilometer daarvandaan ligt. Maar er wordt nog wel paardgereden.

De nieuwe manege in 1992 op Beekstraat 48

Prix d'Excellence voor dorpsgenote Dorthy de Rooij

Peter van Overbruggen

In 1972 behaalt de Nuenense organiste Dorthy de Rooij met een unanieme juryuitslag de prestigieuze Prix d'Excellence (Prijs van Uitnemendheid) in de Grote of Sint-Bavokerk in Haarlem. Zij speelt daar op het beroemde Müllerorgel uit 1738, waarop G.F. Händel en W.A. Mozart haar zijn voorgegaan. Wie was deze talentvolle en bescheiden vrouw en hoe is zij in haar internationale carrière met Nuenen verbonden gebleven?

Sacramentsprocessie van de parochie H. Clemens in 1952. Langs de route worden ook huizen versierd, hier bij de familie Noud de Rooij, huize Den Haerd, Park 69. De panelen zijn geschilderd door de Nuenense kunstenaar Hugo Brouwer. Vlnr: de bruidjes Dorthy en Karien de Rooij, Geertje Brouwer (oudste dochter van Hugo Brouwer) en Leonie de Rooij.

Hoe het in Nuenen begon

Dorthy de Rooij wordt op 21 april 1946 geboren in Nuenen.

Dorthy heeft als 12-jarige al een grote muzikale belangstelling. Zo speelt en begeleidt zij regelmatig op het harmonium in de kapel van de Zusters van JMJ in Nuenen. Haar ouderlijk huis bevindt zich, evenals het zustersklooster, aan het Park; de oversteek naar het klooster is gauw gemaakt. Haar eerste orgelbespeling vindt plaats in de oude Sint-Clemenskerk te Gerwen, waar destijds een historisch orgel aanwezig was. Vanaf 16-jarige leeftijd bekwaamt zij zich verder in het orgelspel en speelt vanaf dat moment in de Augustijnenkerk te Eindhoven. De officiële naam van deze Paterskerk is H. Hart van Jezuskerk.

De jonge Dorthy aan het orgel

Dorthy studeert dan nog bij organist Richard Kroes aan de muziekschool in

Eindhoven. Na haar gymnasium-B-opleiding in 1964 aan het Catharinalyceum gaat zij, op advies van organist-componist Mathieu Dijker, studeren aan het Amsterdams Sweelinck Conservatorium met als hoofdvak orgel bij Albert de Klerk. Deze stimuleert haar om zich in verschillende muziekstijlen te verdiepen, wat ook haar eigen voorkeur is. Zij behaalt in 1969, met onderscheiding, het diploma voor solospel. In 1971 krijgt zij de Prijs voor Jonge Kunstenaars van de stad Eindhoven.

Prix d'Excellence 1972

In 1969 wordt zij door het Amsterdams Conservatorium verkozen om zich voor te bereiden op de Prix d'Excellence voor orgel. Dorthy verwerft deze *Prijs van Uitnemendheid* op 7 november 1972 in de Grote of Sint-Bavokerk te Haarlem na een openbaar concert voor een internationale jury. Enkele bekende namen uit deze jury zijn: Ton de Leeuw, Louis Toebosch, Albert de Klerk, Piet Kee en Gaston Litaize uit Parijs. Dorthy speelt werk van J. Pz. Sweelinck, G. Muffat, J.S. Bach, W.A. Mozart, César Franck en ook latere composities: van Olivier Messiaen en Anthon van der Horst. Met dit breed samengestelde programma, geheel in haar eigen stijl met diverse genres, ontvangt ze een unanieme jurybeoordeling *cum laude*.

Organiste Paterskerk Eindhoven

Intussen is zij officieel benoemd tot organiste aan de Augustijnenkerk te Eindhoven. Het aan deze kerk verbonden klooster Mariënhage blijft voor haar levenslang een vertrouwde thuisbasis, waar zij steeds weer inspiratie vindt in de kloostergemeenschap en bij het augustijnse gedachtegoed. Veertig jaar is zij de trouwe bespeelster van de beide orgels in de Paterskerk: het Maarschalkerweerd hoofdorgel en het kabinetorgel. In deze kerk heeft zij tot haar overlijden samengewerkt met Mathieu Dijker.

Organiste Paterskerk Eindhoven

Buiten de muzikale verzorging van de liturgische vieringen is zij de inspirerende initiatiefneemster van de *Concerts Spirituels* in de Paterskerk. Dorothy de Rooij is zogeheten *lekenlid* van de orde der augustijnen. Voor haar verdienste voor de augustijnerorde en deze kerk wordt zij benoemd tot erelid van de Orde van Sint-Augustinus.

Dorothy is ook enkele jaren bestuurslid van de Eindhovense Stichting Vrienden van het Orgel, die later opgaat in de Stichting Kerkconcerten Eindhoven. Samen met onder andere haar dorpsgenoot, organist Gerard Habraken, is zij -tot haar overlijden- lid van de programmacommissie van deze laatstgenoemde stichting, die als Collegium Musicum Eindhoven onder de titel *Muziek in de Cathrien* nog steeds wekelijkse concerten organiseert in de Catharinakerk.

Internationaal orgelspel en onderzoek

Dorothy de Rooij studeert verder bij Maurice Duruflé in Parijs en bij professor Luigi Tagliavini in Bologna. Zij verdiept zich in de vroege Italiaanse en Iberische (Spaanse en Portugese) orgelliteratuur, onder andere aan de universiteit van Coïmbra. Voor de Portugese orgelmuziek van de 15e, 16e en 17e eeuw zal ze onderzoek doen in oude handschriften en de historische orgels van Portugal bespelen. Over haar bevindingen geeft ze ook masterclasses in onder andere Pistoia. Voor haar verdienste voor de Portugese cultuur wordt zij door de Portugese regering benoemd tot Officier in de Orde Dom Henrique, de hoogste cultuurprijs van dat land.

Bevlogen docente

Even bevlogen als ze is in haar eigen studie en muzikale ontwikkeling, is ze in het lesgeven. Dorothy de Rooij is hoofdvakdocente orgel aan de conservatoria van Zwolle en Maastricht. Haar muzikale passie en haar tomeloze energie blijken ook uit het feit dat ze alle zomervakanties en vrije uren vult met orgelsoloconcerten, orgelbegeleiding, buitenlandse concertreizen door heel Europa, Oekraïne en Belarus, de Verenigde Staten, Canada en Japan. Verder volgen er CD-opnames, mas-

LP (1981) *Brabantse Orgelcultuur (Smitsorgels)*, waarop Dorothy de Rooij werken speelt van Vlaamse en andere Europese componisten

terclasses en is ze jurylid bij internationale orgelconcoursen. In eigen land is Dorthy artistiek adviseur van de concertserie in de abdij van Berne Heeswijk en organisator orgelconcerten in de Bois le Duczaal van het Provinciehuis in Den Bosch.

Blijvend verbonden met Nuenen

In de loop van haar nationale en internationale carrière behoudt zij steeds een zwak voor haar geboorteplaats Nuenen. Zo stond op de concertaffiches in het buitenland bij haar naam steevast die van haar woonplaats Nuenen vermeld.

Dorthy de Rooij overleed op 16 december 2002 op 56-jarige leeftijd. Zij is begraven op het kerkhof van het voormalige augustijnenklooster Mariënhage in Eindhoven.

Het kerklied *Allein Gott in der Höh' sei Ehr'* was haar levensmotto. Tegelijk met haar culturele en muzikale nalatenschap in de talrijke opnames van haar orgelspel is de herinnering aan haar oprechte eenvoud en beminnelijkheid gebleven. ■

Allein Gott in der Höh' sei Ehr'
Und Dank für seine Gnade,
Darum daß nun und nimmermehr
Uns rühren kann kein Schade.
Ein Wohlgefall'n Gott an uns hat,
Nun ist groß' Fried' ohn' Unterlaß,
All' Fehd' hat nun ein Ende.

In dankbare herinnering aan

Dorthy de Rooij

gedurende 40 jaar organiste van
de Augustijnenkerk te Eindhoven,
erelid van de Orde van Sint Augustinus,
geboren 21 april 1946,
overleden 16 december 2002.

"Wanneer de diepe droefheid van dit afscheid langzaam verstilt, zal daaruit een steeds mooier wordende en dankbare herinnering aan deze vrouw groeien."

schreven Dorthy, haar broer en zussen over hun moeder.

Vandaag herhalen wij hun woorden, als we het leven overzien van deze edele en gelovige dienaar en uitdeelster van schoonheid, vrede en levensgeluk, gaven Gods, die voor alle mensen zijn bestemd.

De taal van haar, door de jaren steeds rijper wordend orgelspel, is door talloos velen in binnen- en buitenland verstaan. Zij heeft daarmee het leven van al die mensen verrijkt, terwijl voor haarzelf deze schoonheid een steeds sterkere basis geworden is voor liefdevolle toewijding en zorg voor haar familie, haar geliefde Augustijnengemeenschap van Mariënhage, haar collega's en leerlingen, en voor al wie een beroep op haar deed.

Wat zij indertijd toevoegde aan het gedachtenisprentje voor haar moeder, bidden wij nu voor haar:

"Vaarwel, lieve Dorthy, moge God je Zijn hemelse muziek schenken".

Nederwetten 750 jaar

Joke van Ouwerkerk-van Eck

Op zaterdag 12 en zondag 13 augustus 1972 vierde heel Nederwetten (700 inwoners) het feit dat het dorp 750 jaar bestond. Tevens werd herdacht dat het 150 geleden bij de gemeente Nuenen-Gerwen was gevoegd.

Het twee dagen durende feestprogramma met als naam *Kreatieve Manifestatie Nederwetten* omvatte de meest uiteenlopende activiteiten. Van een kinderswembad tot een vlooiemarkt, van een concert met medewerking van het Gerwens Gemengd Koor tot een optreden van het amusementsorkest *De Aerpeleters* met aansluitend boerenbal. Van een tentoonstelling met een maquette van het bestemmingsplan Nederwetten en de historische landkaarten uit 1832 tot het bezichtigen bij Stan van Bruggen in de Zandstraat van zijn verzameling tropische dieren, reptielen en amfibieën. De opbrengsten hiervan kwamen geheel ten goede aan de Nederwettense jeugd.

Het drie meter hoge plastic

Miss Manifestatie Els van Weert heet u van harte welkom
[foto's: Cees van Keulen, Gerwen]

Op woensdag 2 augustus was er in Herberg De Kruik al een heuse missverkiezing gehouden. Iedere vrouwelijke inwoner van Nuenen, Gerwen en Nederwetten mocht hier aan deelnemen. De taak van deze miss zou bestaan uit het verlenen van assistentie aan het ontvangstcomité gedurende de feestdagen.

De Manifestatie werd zaterdag 12 augustus officieel geopend door burgemeester jhr. mr. Jan Smits van Oyen. Geassisteerd door de Manifestatiemiss Els van Weert en het Nederwettense raadslid Henk Sloots, onthulde de burgemeester een drie meter hoog plastic. Nadat met enige moeite het zeildoek kon worden verwijderd, kwam het werk van de plaatselijke kunstenaar Henk Hoeks te voorschijn. Het plastic bestond uit twee metalen ringen doorsneden door een dwarsbalk en gemonteerd op een halve lantaarnpaal. Zo symboliseert het de oneindigheid van het kerkdorp Nederwetten doorsneden door *Nuenen dwèrs*.

Het dorp dat voorheen alleen als evenementen de jaarlijkse kermis en het Koningschieten van het gilde kende met hooguit een paar honderd bezoekers, was aangenaam verrast. 25.000 bezoekers wisten dat weekend de weg naar Nederwetten te vinden. De kran-

ten kopten dan ook: *Nederwetten te klein voor alle bezoekers* en *Door drukte kon Nederwetten zichzelf niet zijn*. Wat een geluk dat vooraf was besloten het verkeer uit het dorp te weren en een paar weilanden als parkeerterrein in te richten.

En dan te bedenken dat een stuurgroep van vier mensen pas een half jaar ervoor plannen had gemaakt om dit op touw te zetten. Dag en nacht werd er gewerkt om dit tot een succes te maken, want: Nederwetten moest laten zien dat het bestaansrecht had! Wie nog nooit van Nederwetten had gehoord moest dan nu maar eens kennis komen maken en... ...dat was volop gelukt.

Tijdens deze manifestatie werd het boekje *Nederwetten vroeger en nu* uitgegeven, waarin opgenomen het 750-jarige Nederwetten in woord en beeld. ■

50 jaar Zwembad Nuenen

Van N.V. Sportfondsenbad Nuenen c.a.
naar Laco Feel Fit Center Nuenen

Bert Lavrijsen en Riny van Rooij

Begin jaren 70 waren er grote plannen om Nuenen c.a. uit te laten groeien tot een plek van meer dan 80.000 inwoners. Het toenmalig College van B&W onder aanvoering van burgemeester jhr. mr. Jan Smits van Oyen met de wethouders Arnold Poot en Godfried Schijven waren de grote aanjagers. Een overdekt zwembad was een grote wens van de Nuenense bevolking en paste naadloos in deze ontwikkelingen.

Het nieuwe zwembad met de externe buizenconstructie, 1972

Tot 1972 moest iedereen, die zwemmen wilde leren of de zwemsport wilde bedrijven in recreatief of wedstrijdverband, naar Helmond dan wel naar Eindhoven. Een ambitieus project was geboren en voortvarend ter hand ge-

nomen. Vanuit de provincie werd een forse subsidie ontvangen voor de moderne vormgeving van het zwembad met de bekende buizenconstructie aan de zijkant van het gebouw, geënt op het dak van het Olympisch stadion in

München 1972. Na alle goedkeuringen en het bepalen van de juiste ligging, dicht bij de voetbalvelden van RKSV Nuenen, de De Luistruik, en naast de Microsporthal, werd binnen 210 werkdagen in een record tempo het zwembad gebouwd.

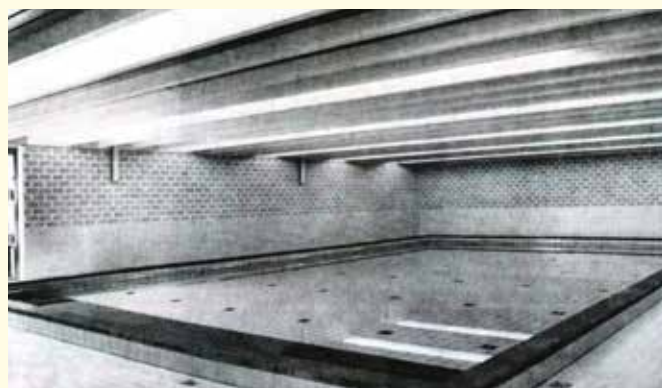
Het zwembad kreeg een groot bassin van 12,5 bij 25 meter en een instructiebassin van 8 bij 12 meter. Het zwembad was voorzien van de op dat moment meest moderne apparatuur voor de filtering van het zwemwater en verwarming met een hoog en laag toerenregeling afhankelijk van de luchtvochtigheid en buitentemperatuur. Dus toen al energiebesparend, ondanks de aardgasprijs van slechts 5 cent per m³.

De exploitatie van het zwembad werd in handen gegeven van N.V. Sportfondsenbad Nuenen c.a. en bestuurd door een Raad van Beheer, waarin vijf notabelen uit Nuenen en twee vertegenwoordigers uit de landelijke Sportfondsenorganisatie zaten.

Bert Lavrijsen werd, als ervarings- en zwembaddeskundige bedrijfsleider, op 1 juli 1972 benoemd om de dagelijkse leiding van het zwembad ter hand te nemen samen met zijn vrouw Bernie en een specialistisch team van zweminstructeurs, zwembadmachinist, teamleiders en medewerkers voor de receptie, administratie en schoonmaak.

Het grote bad, 1972

Het instructiebad, 1972

Het personeel van het instructiebad in 1972. Van links naar rechts: Jan van der Holst, Fred Peek, John Swinkels, Aart Kramer, Bert Lavrijsen, Hennie van de Broek, Jeanne Oerlemans, Monique van der Meeren, Harrie Verhoeven.

Vendeldemonstratie door het H. Kruisgilde Gerwen en het Sint-Annagilde Nederwetten [foto: Cees van Keulen, Gerwen]

Een heel nieuwe programmering werd opgesteld om een zo breed mogelijk aanbod te krijgen voor iedere enthousiaste zwemmer. Het activiteitenplan omvatte naast het recreatief zwemmen, zwemmen voor moeder en kind, zwemlessen, trimzwemmen voor volwassenen, schoolzwemmen en natuurlijk zwemmen in verenigingsverband door Z.V. Poseidon '72. De zwemvereniging onder leiding van de families Bernsen en Geurts was al direct zeer belangrijk voor het gebruik van het

zwembad omdat er al veel leden zich in het voortraject hadden opgegeven en de nodige zwemuren huurden om de wedstrijdssport te bedrijven. Het proefdraaien van het nieuwe zwembad nam een aanvang om alle kinderziektes onder de knie te krijgen.

Op 2 september 1972 was dan de grote dag van de opening. Na de gebruikelijke openingshandeling door burgemeester Jan Smits van Oyen en de voorzitter van de Raad van Beheer, Arnold Poot, volgde een uitgebreide zwemdemon-

stratie door de leden van de zwemvereniging. Alle vormen van zwemmen werden getoond tot groot genoegen van het in groten getale opgekomen publiek. Aansluitend werden rondleidingen verzorgd door het team van medewerkers, terwijl buiten de feestvreugde werd verhoogd door het optreden van Drumband Oefening en Volharding en de Fanfare De Vooruitgang, terwijl de vendeliers van de gilden H. Kruis uit Gerwen en Sint-Anna uit Nederwetten een kleurrijke show gaven.

Tijdens de zwemdemonstratie met op de voorgrond van rechts naar links: burgemeester Jan Smits van Oyen en de Raad van Beheer Willem Janssen (gemeentesecretaris), Godfried Schijven (wethouder), Arnold Poot (wethouder), Henk van den Akker (middenstander), Jan Kuijten (agrariër-raadslid) en twee vertegenwoordigers van de landelijke Sportfondsenorganisatie [foto: Cees van Keulen, Gerwen]

Officiële ingebruikneming van de invalidenlift in 1985. Links met de microfoon is Thea Bernsen.

Een tijd van groei en bloei volgde met vele nieuwe activiteiten en duizenden zwemmers per maand. Een simpel initiatief vanuit het toenmalig klooster of de nonnen om apart zwemles te kunnen krijgen in warmer water, werd door de bedrijfsleiding zelf in gang gezet en snel was er veel meer vraag voor zwemmen in warmer water door mindervaliden. Vrijwilligers wilden graag meehelpen. Thea Bernsen coördineerde dit en de Revalidatie/Aktivatieclub, Revak, was geboren. Nu 50 jaar later is dit een belangrijke vereniging voor alle mindervaliden en zwemmers met een beperking in Nuenen, met tientallen vrijwilligers en zelfs een medische staf.

Ook zwemvereniging Poseidon '72 nam een grote vlucht. Het wedstrijd-zwemmen, zwemmen voor hogere diploma's, waterpolo en zwemmen voor volwassenen zijn op de kaart gezet en de naam is inmiddels gewijzigd in Zwem en Polovereniging Nuenen (ZPV). Diverse leden van de vereniging stroomden door naar de wedstrijd-ploeg van PSV en namen deel aan regionale, nationale en internationale zwemwedstrijden.¹

Jarenlang zorgde het schoolzwemmen voor een geweldige boost om alle Nuenense kinderen vriend van het water te maken en goed zwemmen te leren.

Ook de zwemlessen voor de zwemdiploma's ABC stonden en staan nog steeds op een zeer hoog niveau. De kwaliteit en professionaliteit van de zweminstructeurs zorgden er voor dat kinderen uit de verre omgeving kwamen om goed zwemonderwijs te krijgen. Tienduizenden zwemdiploma's zijn inmiddels behaald in het Nuenens zwembad.

Ook vele andere activiteiten werden er georganiseerd, waaronder de Zwemvierdaagse met vele nevenactiviteiten, zoals circus, stoeptekenen, leren windsurfen, carnaval, Vincent van Gogh in bad, lokale zangoptredens, triathlon etc.

Jaarlijks bezochten 200.000 tot 260.000 bezoekers het zwembad, waaronder veel zwemleskinderen, leden van de zwemvereniging en schoolkinderen. Het zwemmen voor kinderen van de basisscholen is spijtig genoeg door de gemeente stopgezet en dit is een grote aderlating in de veiligheid en sportieve ontwikkeling van de Nuenense jeugd.

In 1988 besloot de gemeente om het zwembad te privatiseren. Toenmalig bedrijfsleider Bert Lavrijsen werd directeur van het nieuwe Laco De Drietip. Met deze vernieuwde vorm van exploitatie en tevens overname van de Microsporthal ontstonden er plotseling vele mogelijkheden. De horecavoorziening werd uitgebreid, evenals voorzieningen voor fysio, schoonheidssalon, vergader-

Zwemles van badjuf Monique van der Meeren, 1975

De drielingzusjes Vogels tijdens een zwemles, 1985

Marietje Vogels bij het carnaval, 2009

Zwemdiploma's van Nicole Bernsen
(als 8-jarige Nederlands winterkampioene
in 1976)

ruimte en fitnesszaal. Tevens werden in het zwembad een whirlpool, Turks stoombad en sauna, zonneweide evenals een glijbaan gebouwd. Technisch werd onderwatervlichting aangebracht, een nieuw filter geplaatst, drie warmtekrachtketels met warmteterugwininstallatie en het dak werd geïsoleerd met nieuwe dakbedekking. Dit was een flinke renovatie in alle hoeken van het zwembad. Bij deze investeringen bleef het niet. Door de groeiende populariteit van het fitness werd midden jaren 90 de Microsporthal omgebouwd tot een fit-

100.000ste bezoeker Nettie Vereijken, 1973

TV wedstrijd Nederland Kikkerland deelnemers van de Aloysiuschool.
Rechts op de foto zittend Lottje Geurts.

nessruimte en doelgroepen zaal. Een periode met vele nieuwe activiteiten nam

een aanvang. Het zwembad veranderde in een multifunctioneel sportcentrum.

Sportfondsenbad verwelkomde miljoenste bezoeker

Zaterdag 27 november j.l. om 16.05 uur ontving de Directie van het Sportfondsenbad aan de Sportlaan de 1 miljoenste bezoeker in de persoon van Marinke van Riet uit Stiphout.

Het hele feestelijke gebeuren werd nog bijzonder opgeluisterd door de aanwezigheid van de Sint.

Voordeze bijzondere mijlpaal in het nog vrij korte bestaan van het binnenbad was de Raad van Bestuur, Wethouder J. Bisschops, dhr. Bakker van de Sportfondsenbad Stichting Amsterdam en het bijna voltallige badpersoneel op deze zaterdagmiddag bijeengekomen in de ontvangstruimte van het bad waar eerst de verrichtingen van 32 diploma-A-zwemmertjes van 4 en 5 jaar werden gadegeslagen.

Hierna trad de Sint met zijn knechten het bad binnen onder woorden van welkom van dhr. Lavrijsen. De Sint reikte persoonlijk de diploma's aan de geslaagden uit en mid-

den uit deze geslaagde roide de 1 miljoenste bezoeker, t.w. Marinke van Riet.

Wethouder Bisschops memoreerde in zijn speech de snelle groei van het binnenbad en zei verheugd te zijn dat juist een jeugdige iemand deze eer te beurt viel, want de jeugd heeft de toekomst. Bij de feestelijke hulde werden ook de vader en moeder van Marinke betrokken, die in het bad aanwezig waren vanwege het feit dat hun dochter die middag diploma-A moest afzwemmen.

De Sint overhandigde Marinke naast het behaalde diploma enkele feestelijke geschenken waaronder een poppenkast en een groot spel.

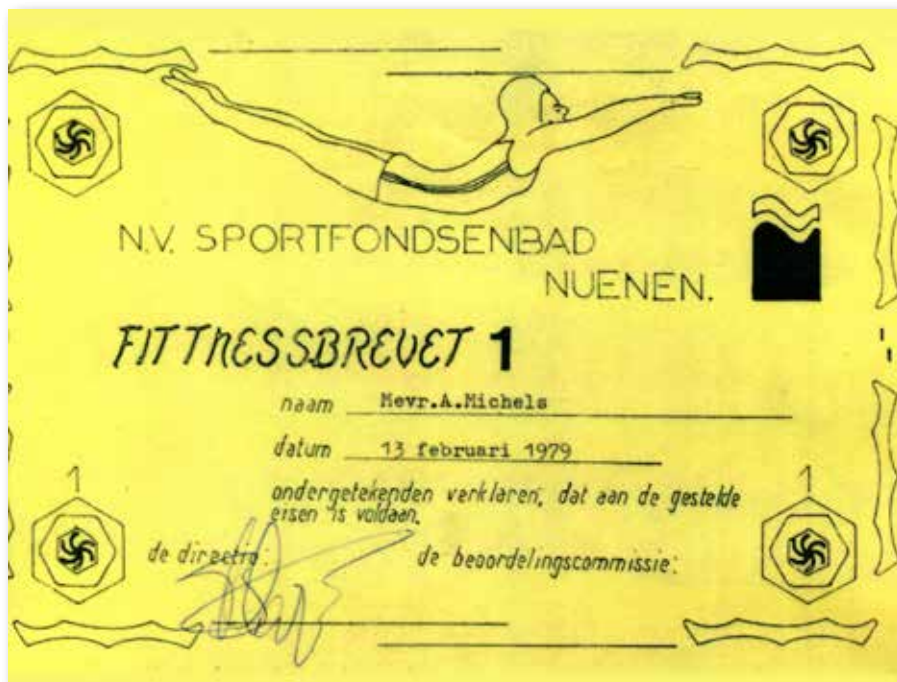
Aan het gezin van Riet, bestaande uit vader, moeder en drie kinderen overhandigde hij namens de directie een gezinsabonnement voor de duur van 1 jaar.

Voor Mevrouw van Riet waren er voorts nog bloemen.

De 999.999ste bezoeker en de 1.000.001ste bezoeker kregen ieder een abonnement voor een half jaar. Voor het badpersoneel had de Sint een grote via meegebracht waarop in slagroom het magische getal van 1 miljoen was opgespoten.

De belangstelling bij dit hele feestelijke gebeuren was, ook al vanwege het diplomazwemmen die middag, zeer groot.

1000.000ste bezoeker Marinke van de Riet, 1976 [bron: Rond de Linde]

Het eerste Fitness zwembrevet werd aan mevr. A. Michels uitgereikt in 1979

De aanwas van sporters bleef groeien in alle onderdelen, zodat in 2005 een verdere uitbreiding van de fitness vorm kreeg. Aan de achterzijde van de Microhal werd een nieuwe hal gebouwd van meer dan 1000 m². Naast aanvullende ruimte voor de fitness werden ook twee squashbanen en een spinningzaal gebouwd, evenals een technische ruimte voor onderhoud.

Natuurlijk hebben er in de afgelopen 50 jaren vele speciale gebeurtenissen plaatsgevonden. Van omgewaaiden bomen op auto's tot het afbranden van onze burens, het Pleincollege. Water uit het zwembad zorgde mede voor het kunnen blussen van de grote brand.²

Meerdere malen hebben de ambulance en hulpdiensten moeten uitrukken voor calamiteiten, in de meeste gevallen met goede afloop.

Na 50 jaar kan natuurlijk een balans worden opgemaakt. Vele duizenden kinderen hebben leren zwemmen, honderdduizenden zwemmers en sporters uit Nuenen en omgeving hebben gebruik gemaakt van de sportaccommodatie. Het sportcentrum, nu luisterend naar de naam Laco Feel Fit Center Nuenen, kan betiteld worden als een hotspot van Nuenen. Hier vinden vele sportieve activiteiten plaats en bijna elke Nuenenaar heeft zijn eigen verhaal en beleving in of over het

zwembad/sportcentrum.

Ook voor de werkgelegenheid is het sportcentrum van enorm belang. Het management in de afgelopen jaren uitgevoerd door Bert Mickers en nu alweer enige jaren door Rutger Maters is enorm stabiel gebleven. Hierdoor konden vele jonge talenten doorgroeien naar hogere functies in de sport en stagiaires hun eerste werkervaring opdoen. Belangrijk zijn echter altijd geweest de zwem- en fitnessinstructeurs ondersteund door receptie, administratie, horeca en civiele dienst. Een team, dat iedere dag ten dienste moet staan en altijd moet zorgen om 1 procent meer te geven dan de gasten verwachten.

Het spreekt voor zich, dat er over de afgelopen 50 jaren Laco Feel Fit Center Nuenen vele persoonlijke verhalen te vertellen zijn, bijzondere gebeurtenissen hebben plaatsgevonden, een carrière is opgebouwd of gewone leuke dingen zijn gebeurd.

Noten

- 1 Zwemmoeder Lottie Geurts (* 1935) begon pas op 55-jarige leeftijd serieus te trainen voor wedstrijden bij PSV Masters. Op 76-jarige leeftijd werd ze in het Pieter van den Hoogenband zwembad zelf wereldkampioene.
PSV: https://www.psvmasters.nl/Wedstrijden/WMK2008/Lottie_Geurts.shtml
LON: <https://www.youtube.com/watch?v=y-kp2vPIAHo4>
- 2 ED 18-04-2007 : ..Uit praktische overwegingen werd, naast andere waterbronnen, water van het naastgelegen zwembad De Drietip gebruikt als bluswater. Dit was de dichtstbijzijnde grote waterbron. Ruim vierhonderd kuub water (ruim 400.000 liter) werd door een fikse pomp opgeslurpt en over de diverse brandslangen verdeeld.

Bronnen

- Fotoarchief Bert Lavrijsen
- Knipselkrant De Driehornick

Laco Feel Fit Center Nuenen, anno 2022 [foto: Roland van Pareren]

Station Nuenen is niet meer...

Roland van Pareren

In oktober 1972 velden slopershamers in Nuenen-Eeneind het eens zo trotse stationnetje uit 1866. De laatste jaren voor de sloop zou deze omgeving ook goed hebben kunnen functioneren als decor voor een film: *Het verlaten stationnetje met enkele verloren wagons op een zijspoor*. De tijd is in 1972 voorbij dat Truus van der Heijden de wagonladingen verzorgde. De tijd is voorbij dat het zijspoor met 13 wagons geheel vol stond, dat houtfabriek Raessens de bomen afhaalde die nodig waren voor het vervaardigen van deuren, dat de kolenhandelaren Paans, Van Gerwen en Geven hun kolen eigenhandig van de wagons op de vrachtauto overlaadden.

Jammer, want station Nuenen is in 1972 het oudste nog bestaande stationsgebouw in de oorspronkelijke staat. Kopieën zijn dan te vinden in Best', Horst-Sevenum en Kapelle-Biezeling, maar deze gebouwen zijn wit bepleisterd en voorzien van modern interieur, terwijl Nuenen nog de authentieke inrichting heeft, zelfs het loket waar eens de spoorkaartjes werden verkocht is er nog en de grauw-gele deur met het opschrift *bureau*, de plaats waar eens stationschef Heessels zetelde. In 1866 is het station gebouwd aan de spoorlijn Eindhoven-Venlo. Het gebouw doet aanvankelijk dienst als stationsgebouw voor Nuenen, Tongelre en Geldrop. Het sta-

tion-Nuenen wordt in bestek nummer 119 van de Staats Spoorwegen uit 1864 omschreven als een type vijfde klasse, zogenaamde eenheidsbouw onder architectuur van ir. Karel Hendrik van Brederode. In het gebouw was een kantoor voor de chef, een wachtruimte tevens plaatskaartenverkoop en een opslagruimte. Boven was de woning van de stationschef en zijn gezin. Toen in 1884 een goederenloods werd gebouwd, beschikte het station-Nuenen over een klein emplacement met losweg. In 1906 is het station uitgebreid met een lage zijvleugel en is het met een verdieping in het midden deel verhoogd.

Mien en An de Greef

Station Nuenen kort voor de sloop in 1972 [foto's: Roland van Pareren]

Toon de Greef

„Ja vroeger was het hier druk”, vertellen Mien en An de Greef als ik hen interview voor een artikel in weekblad Groot Eindhoven². De vader van Mien en An, Toon de Greef, was vroeger arbeider-rangeerder van het station dat tot 1915 *Nuenen-Tongelre* heette. Tongelre kreeg een eigen treinhalte bij de ingebruikname van de spoorlijn Eindhoven-Weert in 1913³. Het was ook station voor Geldrop dat pas in 1913 een eigen gebouw kreeg aan de lijn Eindhoven-Weert⁴.

„Vroeger ging ons moeder met de trein naar Eindhoven om kersen op de markt te verkopen. De treinen reden toen om het uur en een reis naar Eindhoven kostte vijftien cent.” Vlak na de oorlog is er nog heel even personenvervoer geweest, maar daarna tot begin 1972 alleen goederen- en vrachtvervoer, tot-

Het personeel van Nuenen-Tongelre in 1907. Staande vlnr: Henri Asselbergs, Martinus van Rooy, Peerke van der Linden, Toon de Greef en Pierre Engels. Zittend vlnr: mevrouw Van Oerle (schoonmoeder van de chef), P. Ritman (stationchef) en mevrouw Ritman-van Oerle en de hond Oude Kaat. [De foto is gemaakt door wachter Graard Keeren uit Helmond]

dat de NS een stel goederenplaatsen afstootte, waaronder Nuenen. Philips,

die opslagloodsen in Nuenen-Eeneind had, maakte veelvuldig van het station gebruik.

Station Nuenen in volle glorie...

„Ons vader is tot 1924 aan het station geweest en is toen overgeplaatst naar Helmond”, aldus de dames De Greef, die woonden langs de spoorweg op de hoek van de Parallelweg op Eeneind. „Hij moest hier de seinen verzorgen en de wissels terwijl tante Anna wachteres was op post 43 hier vlak bij; ze moest de overwegbomen open- en dichtmaken. Wachtpost 43 is ongeveer twintig jaar geleden afgebroken.⁵ Louis van Rooy was beheerder van het postkantoor dat stond op de hoek van de Parallelweg en de Eeneindseweg (het gebouw staat er nog, zij het verbouwd) waar de post voor heel Nuenen, Ger-

In oktober 1972 ging de slopershamer in station Nuenen... [foto: Roland van Pareren]

wen en Nederwetten werd uitgezocht, omdat de poststukken met de trein hier aankwamen. Later is het postkantoor verplaatst naar Nuenen-dorp en heeft Eeneind er een postagentschap aan overgehouden dat werd beheerd door vrouw Schellens. Rond het station verrezen gaandeweg enkele fabriekjes: een mosterdfabriek en een linnenweverij. Het station lag toen ver van het dorp Nuenen af en ik kan me herinneren dat dokter Raupp⁶ met het rijtuig werd gebracht en hier op de trein stapte, mensen die niet zoveel geld hadden kwamen te voet of met de

fiets”, aldus de dames De Greef. Koningin Wilhelmina en prinses Juliana hebben in 1927 enige dagen met het koninklijk rijtuig op het zijspoor bij station Nuenen gestaan toen Wilhelmina bij Philips in Eindhoven een aantal radioredes voor de toenmalige koloniën in West- en Oost-Indië hield via de experimentele radiozender van Philips.

Mien en An: „Wij veinen 't sund da het station wordt afgebroken, ze moesten het maar op de monumentenlijst zetten, maar ja de kraan is dichtgedraaid bij de overheid. Door de uitbreiding van Nuenen en het nieuwe industrieterrein hier op 't Eeneind komt het station weer goed te liggen en zou het wel

Harry Maas schetst het station Nuenen langs de spoorlijn Eindhoven-Helmond

De Eindhovense kunstschilder Harry Maas maakte dit schilderij van het station Nuenen in 1971 kort voor de afbraak, naar de situatie rond 1900

weer dienst kunnen gaan doen, maar ze hebben een nieuwe halte gedacht bij de steenfabriek. Dat is jammer want nou heeft Nuenen nog een mooi gezellig stationnetje dat meteen weer in gebruik genomen kan worden. Nou kan het nog, dadelijk is het te laat en heeft men er spijt van. Truus van der Heijden zal het treingeluid trouwens wel missen nu ze in een bejaardenhuisje aan de Lindenhof woont...” ■

Harry Maas (Nederweert 1906-1982 Eindhoven) schilderde in impressionistische stijl. Zijn passie voor locomotieven en stoomtrams heeft in zijn oeuvre een vaste plaats. Het Spoorwegmuseum in Utrecht is in het bezit van een aantal schilderijen van zijn hand. Maar ook zijn talloze, uitgewerkte naakten in olie-verf, aquarel, zwart of rood krijt en de vlugge schetsen van voor hem poserende vrouwen hebben Harry Maas zijn reputatie gegeven.

Noten

- 1 Dit stationsgebouw is in 1977 gesloopt.
- 2 Artikel verschenen in weekblad Groot Eindhoven 25 oktober 1972.
- 3 Het station (treinhalte) Tongelre werd op 1 november 1913 in gebruik genomen bij de opening van de spoorlijn Eindhoven-Weert en al op 15 mei 1935 gesloten. Het goederenvervoer werd in 1963 gestaakt.
- 4 Het station Geldrop is ontworpen door architect George Willem van Heukelom. Het station werd geopend op 1 november 1913. Het eigenlijke stationsgebouw is in 1974 gesloopt om ruimte te maken voor een fiets- en voetgangerstunnel. De kaartverkoop werd toen verplaatst naar het perrongebouw. Dat gebouw is nu een Rijksmonument.
- 5 Langs de spoorlijnen stonden vroeger tal van spoorwachtershuisjes, zogenaamde *wachtposten* voor het bedienen van de spoorbomen bij de overwegen. De beveiliging van de overwegen werd verzorgd door overwachters die verbleven in de wachtposten en er vaak ook met hun gezin woonden. Bij elke overweg moest een wachter zijn. Op het huis stond een groot cijfer dat het nummer van de wachtpost aangaf. De vrouw des huizes was meestal de wachteres, terwijl haar man elders bij de spoorwegen werkte. Iedere wachtpost had de beschikking over een kloksein, een bel die de wachter waarschuwde voor de naderende trein, waarna deze de spoorbomen kon neerlaten.
- 6 Johannes Raupp was in 1897 de eerste huisarts die in Nuenen c.a. een praktijk begon.

Renovatie H. Clemenskerk in 1972

Riny van Rooij

In 1872 werd de bouw van de nieuwe Nuenense H. Clemenskerk voltooid. De architect was Carl (Karel) Weber¹ uit Roermond, ontwerper van veel katholieke neogotische kerken. De heiligenbeelden voor het interieur kwamen uit het atelier van Jan Custers² uit Stratum.

Sinds de eerste ingebruikname van de nieuwe Nuenense H. Clemenskerk in 1872 is er veel in de kerk veranderd aan het interieur. Soms waren het noodzakelijke *herstellingen* met een beperkt budget om praktische redenen. Meestal werd echter het interieur aangepast om de kerk geschikt te maken voor nieuwe vormen van geloofsbeleving. In 1972 werd het interieur (verder) aangepast aan de smaak van die tijd.

Nu, 50 jaar later, is de kerk een Rijksmonument.

Nuenen interieur R.K. Kerk, datum onbekend

Tot 1942 was het interieur rijk aan vorm en kleur zoals het oorspronkelijk bedoeld was, met een levensgroot houten kruisbeeld boven het tabernakel, gebrandschilderde ramen en 15 gepolychromeerde heiligenbeelden uit het atelier van Custers aan de pilaren. Zelfs de gestucte muren waren beschilderd met imitatie metselwerk en boven het tabernakel waren muurschilderingen uit 1893 van Piet Bocholtz. Helaas zijn er tot nu toe geen kleurenfoto's gevonden om die beleving nog eens mee te maken!

Herman Aldenhuijsen (*1881 Volkel, +1970 Nuenen) was pastoor van 1930 tot 1965. Hij was al gewend aan armoede in de parochie en geld voor onderhoud van de kerk was er dan ook weinig. Tijdens de oorlog werd het natuurlijk alleen maar erger.

In 1942 waren de muurschilderingen kennelijk in zo'n slechte staat dat alle muren werden wit gekalkt.³ Ook de

veelkleurige heiligenbeelden werden wit overgeschilderd. De pinakels werden opgeslagen.

Interieur tijdens de 1e H. Mis van pater Frans Vogels, 1931

Eerste H. Mis pater Gidi Raessens, 1944. Links vooraan het beeld van Sint-Anna met Maria.

In zijn dagboek van 1944 vermeldt hij: *De armoede is natuurlijk groot - na vier jaren oorlog is alles op of versleten*. Dat gold voor de parochianen en ook voor het kerkgebouw.

Na de oorlog was de kerk erg aan ingrijpend onderhoud toe. In 1958 werden de gebrandschilderde ramen in de zijbeuken vervangen door glas in lood ramen met ruitjes in lichte pasteltinten. Jammer, maar het zorgde in ieder geval wel voor meer licht in de kerk.

Eind 1959 werd de kerk ontruimd om plaats te maken voor steigers, omdat grote stukken stuc- en schilderwerk van de plafonds en muren vielen. Om het werk mogelijk te maken werden alle 15 beelden van hun sokkels gehaald, evenals het grote houten leliekruisbeeld boven het tabernakel en elders opgeslagen.⁴ Na de opknopbeurt werden acht beelden echter niet meteen teruggeplaatst. Onder het parket voor de zij-altaren werden tijdens de oorlog vier paar koperen armluchters verborgen, en in 1960 weer teruggevonden. Zij kregen een nieuwe plaats aan de muren. Achter het tabernakel werden bordeaux rode jacquard fluwelen gordijnen opgehangen. In zijn nadagen als pastoor moest Aldenhuijsen omgaan met de veranderingsgedachten die al leefden vanuit het Tweede Vaticaanse concilie (1962-1965). Het lijkt er op dat hij hierom besloot om na

Gildebroeders van het Sint-Annagilde Nuenen-dorp en de Sint-Antoniusschut Eeneind Opwetten in de rechterzijbeuk, 1970. We zien nog de zwarte plavuizen, de oude kerkbanken en de biechtstoel op de achtergrond.

de opknopbeurt zeker niet de beelden op het priesterkoor terug te plaatsen. Aldenhuijsen was pastoor tot 1965.

In dat jaar werd hij opgevolgd door de nieuwe pastoor Fons van Pelt (*1915 Tilburg, +1969 Nuenen).

Pastoor Van Pelt moest volgens de richtlijnen van het Tweede Vaticaanse concilie, naast zijn pastorale taken, de kerk opnieuw inrichten. Volgens de Vaticaanse richtlijn moest het priesterkoor 180 graden omgedraaid worden,

om de parochianen actieve deelnemers te laten worden aan de liturgie. De priester achter het altaar stond niet meer naar het tabernakel gericht, maar naar het kerkvolk. Ook werd de mis in het vervolg gecelebreerd in het Nederlands en niet meer in het Latijn.⁵

Tussen 1965 tot aan zijn plotselinge dood in 1969 liet hij het interieur aanpassen volgens de nieuwe Vaticaanse richtlijnen van de liturgie. Hij ging voortvarend te werk, helaas zonder al

Officiële installatie van pastoor Swinkels, 1970. Op de foto van links naar rechts: kapelaan Claes, deken Vrins (Geldrop), pastoor Swinkels, pastoor Verhoeven (Eindhoven), kapelaan Breuer. Op de achtergrond het nieuwe Jongerenkoor.

Hernieuwing van de eed van trouw aan het kerkelijk gezag door Frans Vinke van het Sint-Annagilde Nuenen-dorp met het gildevaandel van de Sint-Antoniusschut Eeneind Opwetten, 1970

Werkers van Wijnen uit Someren [foto: Cees van Keulen, Gerwen]

Er wordt gewit op hoog niveau [foto: Cees van Keulen, Gerwen]

Een eenzame 'pilaarheilige' trekt een verfbak omhoog [foto: Cees van Keulen, Gerwen]

Ook op de grond wordt hard gewerkt [foto: Cees van Keulen, Gerwen]

te veel besef van of consideratie met wat hij uiteindelijk aanrichtte aan Nuenens cultureel erfgoed.

De oude pastoor Aldenhuijsen moet wel zijn eigen gedachten hebben gehad over de radicale veranderingen, maar ook zal hij beseft hebben dat er een nieuwe wind was gaan waaien.

Het priesterkoor als aandachtspunt moest het ontgelden. Pastoor Van Pelt liet de oude communiebanken⁶ verplaatsen naar achterin de kerk met links en rechts een wijwatervat. Het priesterkoor werd verlengd, meer in de kerk en gericht naar het kerkvolk. Op de uitbreiding liet hij een nieuw houten altaar opstellen. Alle beelden aan de pilaren van het priesterkoor en het grote kruisbeeld kwamen definitief niet meer terug.

De beelden in opslag die hij dacht

nooit meer te kunnen gebruiken verkocht hij voor 65 gulden per stuk aan een opkoper uit Sint-Oedenrode. Acht beelden uit het atelier van Custers verdwenen aldus voor 520 gulden per schip naar Amerika. Waarschijnlijk veel geld voor versleten oude rommel in die tijd, maar wat een verlies aan Nuenens cultureel erfgoed!

In 1970, na het plotselinge overlijden van pastoor Van Pelt in 1969, werd Carel Swinkels (*1924 Bakel, +1988 Nuenen) de nieuwe pastoor. Hij werd in het diepe gegooid, ook wat betreft het reeds in gang gezette, maar niet voltooide renovatiewerk. Het interieur was een ratjetoe tussen oud en nieuw. Gelukkig was hij een stuk voorzichtiger met weggooien dan zijn voorganger. Wel ging hij verder met ingrijpend moderniseren.

Renovatie in 1972

In 1972 werd het interieur drastisch op de schop genomen.

Interieur kort voor de renovatie, 1972

Vrijwilliger bezig met bikwerk [foto: Cees van Keulen, Gerwen]

De H. Clemens zal verrast worden door het resultaat [foto: Cees van Keulen, Gerwen]

De uitvoering was in handen van bouwbedrijf Wijnen uit Someren.

Ook hielpen vrijwilligers met hand- en

spandiensten. Ondanks hun leeftijd verrichtten Jan Donkers en Janus Swinkels dag in dag uit maandenlang zwaar werk. Wim van Rooij vulde de wijdings-

kruisjes op de omlijsting van de kruiswegstaties aan. Pierre de Hanique, die een halve eeuw in de steenhouwerij van zijn familie werkte, frijnde de basementen van de pilaren. Namens het kerkbestuur begeleidde Cees van Gemert de werkzaamheden.

Het werk begon in september en ging door tot eind december.

De eikenhouten biechtstoelen⁷, geleverd in 1878 door de Firma J. Oor uit Roermond, werden op de vrije maanden van pastoor Vogels uit Tongelre verbouwd tot vitrinekasten in zijn pastorie.

De eikenhouten kerkbanken in het middenschip, zijbeuken en transepten werden verwijderd en merendeels verkocht of hergebruikt als lambrisering in de zijbeuken.⁸ Ook de bidstoelen vonden gegadigden. De vlonders onder de kerkbanken werden gesloopt. De zwarte tegels van hardsteen van het torenportaal en de kerk werden grif verkocht.⁹ Ook de marmeren vloer van het priesterkoor onderging dit lot.

De marmeren doopvont en preekstoel werden gedemonteerd. De marmeren communiebanken werden achter in het middenschip herplaatst. De vloeren van het priesterkoor en voor de zijaltaren werden verhoogd en voorzien van tegels van hardsteen. Door het priesterkoor uit te breiden in de viering tussen de transepten kon de houten altaartafel centraal worden herplaatst. Rondom deze uitbreiding kwamen aan drie zijden eikenhouten treden. De kerkvloer kreeg keramische plavuizen

Kerk in Nuenen nu weer in gebruik

NUENEN, 23 dec. - De Nuenen- se Clemenskerk, die enige maanden in restauratie is geweest, wordt op kerstavond tijdens de nachtmis officieel in gebruik genomen. Eigenlijk werd ze vorige week zaterdag tijdens een huwelijksmis en deze week tijdens de boetevieringen ook al gebruikt, maar er moesten nog enige dingen afgewerkt worden.

Officiële toestanden wil men aan de opening niet verbinden, want hoewel deze kerk haar honderdste verjaardag vierde, vindt men dat hieraan, door het feit dat het enkel een simpel gebouw betreft, niet teveel aandacht moet besteden.

De kerk is gebouwd door architect Weber. In september van dit jaar is men begonnen met de hoogmodige restauratie. Aanleiding hiervoor waren in de eerste instantie rookgassen van een defekte verwarmingsinstallatie, die regelmatig de kerk binnendrongen. Hierdoor is men ook gaan werken aan de restauratie van het dak. Deze heeft afgelopen zomer al plaats gehad. Ook het schilderwerk is vernieuwd, want sinds 1959 is hieraan niets meer gedaan. In totaal zijn acht verschillende kleuren in het interieur verwerkt. De oude verwarmingsketel is vervangen door een nieuwe. De indeling van de kerk is ook vernieuwd; men gebruikt nu de gehele ruimte in het midden van de pilaren om te zitten: de ruimten aan de buitekant hiervan kunnen dan als looppaden benut worden. Hierdoor heeft iedereen een beter zicht op het priesterkoor dat verhoogd en uitgebreid is. De oude banken zijn vervangen door 500 stoelen en ook is de vloer van het gebouw

gedeeltelijk vernieuwd. De schoonmaakwerkzaamheden, die na al deze professionele klussen nog gedaan moesten worden, zijn o.a. verricht door deelnemers van centrum jonge mensen de „Boerderij“, en dames van de K.V.O. Tijdens de restauratie werden de eucharistievieringen hoofdzakelijk in de Vank gehouden. Door een werkgroep wordt gewerkt aan een boekje over de historie van kerk en parochie, wat zeer binnenkort zal verschijnen.

De kerk wordt weer in gebruik genomen tijdens de Kerst nachtmis, 24 december 1972 [Rond de Linde, 23 december 1972]

Sint-Caecilia bruin gebeitst door Frans Vinke, 1972

Moeder Anna en Maria en kruisbeeld in de voormalige doopkapel

Beeldengroep H. Familie in de kerk voor de herplaatsing naar het portaal

als imitatie natuursteen in een lichte creme kleur.

Er kwamen geschakelde stoelen voorzien van ijzeren constructies met kunststof zitvlakken en rugleuningen als houtimitatie. Deze werden in de beide transepten naar de altaartafel gericht. In het middenschip werden brede rijen stoelen in twee blokken opgesteld met een dwarsgang daartussen. De bruidsparen, dopelingen, communicanten en lijkstoeten gingen voortaan via de zijbeuken. De lange rijen waren lastig met de communiegang. Het middenpad kwam terug onder pastoor Gerrits. Geen nadeel zonder voordeel: het kwartje als plaatsengeld verviel en er was meestal een collecte. De kruiswegstaties van atelier Windhausen kregen een nieuwe indeling. Het processiekruis met de lijdenswerktuigen verhuisde van het transept naar de sacristie. De heiligenbeelden keerden bruin gebeitst terug in de zijbeuken op een laag niveau, zodat botsingen niet uitbleven.

De zij-ingangen van het torenportaal werden dichtgemetseld en de voormalige doopkapel kreeg een nieuwe ingang. Het Sint-Annagilde gaf een zandstenen beeld van Moeder Anna en Maria in bruikleen aan de kerk.¹⁰ Het beeld werd door Frans Vinke opnieuw gepolychromeerd en kreeg een plaats in de nieuwe zij-ingang.

Het voormalige magazijn voor de kerstgroep van pastoor Aldenhuijsen in de kerkhofpoort werd devotiekapel met een icoon van O.L.Vrouw van Altijd durende Bijstand, afkomstig uit de O.L.Vrouwekerk van Woensel. In het torenportaal werd de marmeren beeldengroep van de H. Familie herplaatst.

Het H. Hartbeeld dat de zusters van JMJ terugschonken kwam er tegenover te staan en werd wit geschilderd. De lichtkroon die achter in de kerk hing aan een staalraad kwam aan een ketting in het priesterkoor te hangen (na het eerste weekend een meter lager!).

Het interieur, 1989

In de vrijgekomen zijbeuken werden stoelen geplaatst met zicht op het altaar. Ook de preekstoel had geen functie meer en werd verwijderd uit het middenschip en opgeslagen, om plaats te maken voor meer stoelen met zicht op het altaar. Al met al zorgde de renovatie in 1972 voor een letterlijk een doorbraak van *oud* naar *nieuw*.

Vanaf 1972 vonden er nog verdere renovaties plaats. De nieuwe pastoor Henk Gerrits (*1939, Helmond, +2005, Nuenen) nam in 1989 het stokje over van de in 1988 overleden pastoor Swinkels. Velen kennen hem nog als betrokken met de mensen en als iemand die

Het interieur, 1997

Sint-Caecilia opnieuw gepolychromeerd, 2005

Interieur H. Clemenskerk, 2017 [foto: Joke van Ouwerkerk-van Eck]

met half werk geen genoeg nam.

In 2000 werd de H. Clemenskerk een Rijksmonument.¹¹ Dit gaf natuurlijk extra kosten en praktische problemen, maar ook de mogelijkheid om de kerk zoveel mogelijk in ere te herstellen. Pastoor Gerrits ging aan de slag, samen met het parochiebestuur en de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. Een sinecure werd het natuurlijk niet. Er moest veel werk verzet worden. Opgeslagen oude elementen moesten zoveel als mogelijk worden teruggevonden en echte professionele restau-

rateurs moesten aan de slag. Gelukkig was er nu subsidie van het Rijk om het tijdrovende en dure werk mede mogelijk te maken.

Restauratie in 2005

Pas in 2005 werd de restauratie naar de oorspronkelijke ideeën van het gebouw en de inrichting afgerond. De communiebanks werden op hun oorspronkelijke plaats op het priesterkoor teruggeplaatst. De houten altaartafel werd verwijderd. Van de oude marmeren preekstoel werd een nieuw altaar gemaakt. Het marmeren

doopvont kreeg een nieuwe plaats in de rechter zijbeuk. De bruin gebeitste heiligenbeelden werden ontdaan van oude verflagen en opnieuw gepolychromeerd. Samen met de opgeslagen oorspronkelijke pinakels werden ze weer aan de pilaren in het middenschip gehangen.

De kleuren keerden nog meer terug door het gecombineerde gebruik van wit en grijs voor de pilaren en rood en geel voor de kapitelen. Tevens werd de oorspronkelijke bouwstructuur zo weer geaccentueerd.

Bronnen

- Herinneringen Frans Vinke
- *Heiligen onder het mes*, uitgave Heemkundekring De Drijhornick, 2005
- Knipselkrant De Drijhornick
- Fotoarchief Sint-Annagilde Nuenen-dorp

Noten

- ¹ https://nl.wikipedia.org/wiki/Carl_Weber
- ² https://nl.wikipedia.org/wiki/Jan_Custers
- ³ Door een verkeerde (goedkope?) verkeuze begonnen al na een paar jaar verfdeltjes als sneeuw naar beneden te vallen.
- ⁴ Opslagplaatsen waren, naar gezegd, de omgang achter het priesterkoor en de kelder van De Vank achter het toneel (beelden in 1959) en de zolder van de Aloysiusschool (pinakels in 1942).
- ⁵ Overigens bleef pastoor Aldenhuijsen tot aan zijn dood in 1969 soms de Latijnse mis celebreren aan het H. Hartaltaar in de zijbeuk, met zijn gezicht naar het altaar. Als klein jongetje zat ik daar dan op mijn knietjes als misdienaar, en begreep niets van wat hij zei. Soms draaide hij zich om en zei iets in het Latijn in afwachting van een antwoord. Ik brabbelde maar wat terug, waarna hij zich weer omdraaide naar het altaar. Ik had geen idee wat hij zei, maar was blij dat ik kennelijk voldoende mijn plicht had gedaan.

- ⁶ Zowel de marmeren communiebanks als de marmeren preekstoel kwamen in 1929 uit het atelier van Custers.
- ⁷ De inrichting van de biechtstoel probeerde anonimiteit te suggereren door een gordijntje tussen de biechteling en de priester. Echte absolutie door de priester aan de biechteling als persoon was zo niet mogelijk. De priester kon alleen adviezen geven om volgende zonden te voorkomen en een penitentie. Nu is alleen een persoonlijke biecht mogelijk met de priester, zonder anonimiteit. De absolutie en penitentie hebben nu echt persoonlijke betekenis. De priester heeft nog steeds het oude biechtgeheim. Hij zal nooit met anderen over de inhoud van de biecht spreken, zelfs niet met de overheden. De beschermheilige van het biechtgeheim is martelaar Jan Nepomucký uit Tsjechië.
https://nl.wikipedia.org/wiki/Johannes_Nepomucenus
- ⁸ De houten kerkbanken, evenals het oude grote houten kruisbeeld, zouden later zijn opgestookt volgens *Heiligen onder het mes* pagina 61. Of dat waar is weten we nu niet.
- ⁹ Een gedeelte van de zwarte tegels werd tijdens de renovatie hergebruikt in het priesterkoor, als vervanging van de lichte marmeren vloer.
- ¹⁰ Het Sint-Annabeeld dient als vervanging voor het verdwenen origineel uit het atelier van Custers dat in de kerk aan een pilaar hing. Het werd door het Sint-Annagilde gekocht van een handelaar uit Lieshout.
- ¹¹ <https://monumentenregister.cultureelerfgoed.nl/monumenten/517999>

Hoe kwam ik in Nuenen terecht?

Ruud Bartlema

1974

Door een wonderlijk toeval zijn mijn vrouw Marijke en ik, Ruud Bartlema, in het voorjaar van 1972 in de pastorie van Nuenen terecht gekomen en ben ik predikant geworden van de toen nog Hervormde kerk in Nuenen, waar ook leden van de Gereformeerde kerk al aan meewerkten. Een goede vriendin van ons uit Amsterdam, waar wij studeerden en wier ouders in Eindhoven woonden, ging trouwen met een jongeman van katholieken huize. De heer-oom van de bruidegom was gevraagd om de dienst te leiden. De vader van de bruid, die van huis uit protestants was, zocht een locatie in de buurt, die toch ook nog iets protestants had en vond het protestantse kerkje in Nuenen heel geschikt. Helaas werd de heer-oom drie dagen vóór het huwelijk ernstig ziek en kwam onze vriendin in wanhoop naar mij toe om te vragen of ik de trouwdienst in Nuenen wilde leiden. Ik vond dat prima en belde onmiddellijk met de pastoor van de H. Clemenskerk in Nuenen, Carel Swinkels en hij stemde meteen toe om samen met mij de huwelijksdienst te leiden. Ik reisde op de trouwdag, terwijl het burgerlijk huwelijk in Eindhoven plaatsvond, naar Nuenen en belde aan bij de pastorie van de Clemensparochie.

Mijn eerste bezoek aan Nuenen is me tot op de dag van vandaag bijgebleven. Ik werd vriendelijk ontvangen rond een uur of half twaalf en kreeg met-

Koster en tuinman Jan Bos in de pastorietaan [Ruud Bartlema]

een een *borrelke* aangeboden door de huishoudster van de pastoor, waarna Carel Swinkels en ik de rolverdeling voor deze oecumenische dienst doornamen, ons na het eten naar het kerkje aan de Papenvoort begaven en ons in de liturgische kleren staken. Ondertussen kwam de bruidsstoet uit Eindhoven al aan en zochten de familieleden en vrienden van het bruidspaar een plaatsje in de kerkruijmt. Tot mijn plezier sprak de koster van de kerk, de heer Jan Bos, met een Gronings accent dat ik onmiddellijk herkende, want ik had in mijn kindertijd

een aantal jaren in het Drentse Gasselternijveveen gewoond.

De kerkdienst verliep uitstekend en nadat de bruidsstoet weer richting de receptie in Eindhoven ging, vroeg de heer Bos of ik misschien predikant in Nuenen wilde worden, want de gemeente was vacant.

„Als u tijd hebt kan ik u onze pastorie laten zien. Daar heeft Vincent van Gogh in gewoond!” Dat laatste trof me als een bliksemslag. De pastorie van Vincent van Gogh?!!

Nederlands Hervormde pastorie

Achterzijde pastorie met rechts het voormalige atelier van Vincent van Gogh

Ik had mijn theologische studie nog niet helemaal afgerond, maar was al die jaren in Amsterdam eigenlijk nog niet zeker of ik kunstenaar wilde worden, of dominee. Zou het dan niet bijzonder zijn om als dominee in de pastorie te wonen waar Vincent van Gogh ook geschilderd had en daar ook mijn atelier in te vinden?

Mijn vrouw stond al uit de verte te roepen dat we naar de receptie moesten en dat ik mee moest in één van de auto's. Ik aarzelde en zei tegen meneer Bos: „Ik ben nog niet helemaal klaar met mijn studie. Het is nu begin september, maar als u in januari nog geen andere predikant heeft, belt u me dan maar.” De heer Bos voelde dat hij beet had en op 2 januari 1972 werd ik gebeld of ik nog belangstelling had voor de post van predikant in Nuenen. Ik ben er naar toe gereisd en heb kennis gemaakt met de beroepscommissie en natuurlijk uitvoerig de pastorie bekeken, die toen tijdelijk bezet was door een familie als *anti-kraak* en die het lastig vond om al zo snel hun tijdelijke woning weer te moeten verlaten (maar die na onze komst in mei, nog een jaar in het Koetshuis mocht verblijven). Ik vond het een heel bijzonder huis, dat van binnen helemaal geschilderd was in de kleuren uit de tijd van Van Gogh, mooi okergeel en de kerkenraadska-

mer rechts aan de voorkant, in oud groen.

In 'mijn' atelier in de pastorie

Naast de familie Van Capelle, die als anti-kraak beneden woonde, had ook een onderwijzeres van de ds. Bakkerschool, Conny van Noordenne, een kamer op de bovenverdieping en de vraag was of zij daar mocht blijven wonen als wij in het huis kwamen wonen. Dat leek ons geen bezwaar. De beslissing om naar Nuenen te komen werd snel genomen en op 28 mei van dat jaar werd ik als predikant bevestigd in de moderne R.K. Sint-Andrieskerk, omdat het kerkje aan de Papenvoort voor zo'n dienst veel te klein zou zijn. Die kerkdienst werd het begin van een bijzondere oecumenische samenwerking

in Nuenen. Er zouden in de jaren die volgden nog vele gezamenlijke oecumenische vieringen worden gehouden, waarbij pastoor Jan van Oosterhout en ik samen de diensten leidden. Ook in de H. Clemenskerk werd jaarlijks een gezamenlijke Kerstzangdienst georganiseerd.

Hoe hebben wij het ervaren?

Toen wij in 1972 in Nuenen kwamen wonen begon de gemeente Nuenen steeds meer uit te breiden en te bouwen. Allerlei nieuwe wijken verrezen en er kwamen heel veel mensen vanuit Eindhoven in ons dorp wonen. Het waren veel jonge gezinnen van vooral ook protestantse huize, waarvan de vaders werkten bij Philips of de TH. Als protestantse kerk probeerden wij een zo open mogelijke gemeenschap

*Bij het Van Gogh Kerkje
[foto's: Roland van Pareren]*

Open dag kerkdienst in het bos, 1979

Open dag kerkdienst in het bos, 1980

te vormen, waarbij per wijk allerlei kennismakingsavonden werden georganiseerd, de zogenaamde *Groothuis-bezoeken*. Ze vonden plaats in al die verschillende buurten als Panakkers, Refeling en Vallestep. Dat leverde heel veel nieuwe contacten op en dat maakte mensen enthousiast om mee te doen aan de verschillende activiteiten van de kerkelijke gemeente. Er waren ook veel kinderen die mee kwamen naar de kerkdiensten die ondertussen verplaatst waren naar De Vank, het parochiehuis van de H. Clemenskerk.

Want het kerkje aan de Papenvoort was veel te klein geworden en werd eigenlijk alleen nog gebruikt voor trouwerijen en bijzondere diensten, zoals b.v. in de week vóór Pasen. Het aantal vrijwilligers dat meedeed groeide gestaag en het werd heel normaal dat er op de zondagen wel zo'n 50 tot 60 kinderen naar de kindernevendiensten kwa-

men die in de zalen in De Vank gehouden werden. De gemiddelde leeftijd van de kerkenraad was toen (en dat is voor de huidige tijd onvoorstelbaar) 35 jaar!

Wat we allemaal beleefd hebben in die jaren is onvergetelijk. Ik denk aan de open zondagen in het bos met medewerking van de fanfare de Vooruitgang onder leiding van Harry Godtschalk.

Ik maakte voor die diensten grote tekeningen die als een stripverhaal werden opgehangen en van waaruit een bijbelverhaal werd verteld en geactualiseerd. 's Middags waren er dan allerlei vormen van ontmoeting en spel.

Ook denk ik met veel plezier aan de zeilkampen met de jongeren rond Hemelvaartsdag in Friesland. Ik kreeg van de middelbare scholen in Eindhoven zelfs een dag extra vrij voor ze, zo belangrijk vonden ook de scholen dit soort activiteiten.

Het werd inderdaad voor velen die daaraan mee deden een onvergetelijke ervaring. Ook de jongerenweekenden naar het Belgische Bracht, vormden een onvergetelijke belevenis. Daar op de boerderij van de familie Ketel werden met de jongeren allerlei vragen aan de orde gesteld en zochten we op een inventieve wijze met veel spel en discussie, naar antwoorden.

Ik denk ook met heel veel plezier terug aan de oprichting van het komische circus Reformini, waar we met jonge en oude *artiesten* uit de kring van de gemeenteleden optraden in de pastorietaan. Ongelofelijk inventief waren de jongeren verkleed als kamelen, apen en giraffe en op uitbundige wijze deden ze hun verschillende kunstjes. De honderd bezoekers per keer namen allemaal hun eigen klapstoeltjes mee. Samen met de onvergetelijke Hans van der Velde speelde ik het clownsduo

Zeilkamp Friesland, 1977

Zeilkamp Friesland, 1978

Circus Reformini in de pastorietaan, 1979

Clowns van Reformini in de pastorietaan, 1980 [Ruud Bartlema]

Rosso en Bianco. Ik draag de herinneringen aan die optredens als een kostbaar kleinood in mijn herinneringen mee.

De tijd in die pastorie van Nuenen was voor ons heel bijzonder. Altijd was er wel wat te doen en kwamen er bijzondere bezoekers, zoals bijvoorbeeld die keer dat prinses Juliana vóór de opening van de grote Van Gogh tentoonstelling in 1984 een bezoek aan de pastorie bracht en vol belangstelling bij ons aan de keukentafel aanschoof. Mijn vrouw Marijke, die in het organiserend comité van de stichting Nuenen 100 jaar van Gogh zat, had het initiatief voor dit bezoek genomen. Het werd een bijzondere gebeurtenis, die ons lang zal heugen.

De jaren zeventig waren ook de jaren waarin de Club van Rome opriep tot een andere levensstijl. Ook in de landbouw en op het gebied van de produc-

tie van voedsel. Nieuwe ideeën inspireerden ook een aantal jonge gezinnen tot het zoeken naar een nieuwe levensstijl. Daar ontstond het idee om samen een biologische tuin te beginnen op een stuk grond aan de Broekdijk, vlakbij de oude begraafplaats, dat aan de Diaconie behoorde. Op met name zaterdag was het in die Diaconietuin een drukte van belang om zo samen in die grond zonder kunstmest, maar op biologische wijze, groenten te verbouwen en zo probeerde een heel aantal mensen te zoeken naar een andere levensstijl. Allemaal activiteiten die uit de onderlinge contacten van de kerkelijke gemeente voortkwamen.

Ook De Vank werd op een bepaald moment te klein en toen werd er besloten om in de grote kerkzaal een nieuw balkon te bouwen. Dat werd met elkaar gedaan en zo konden er meer kerkgan- gers een zitplaats krijgen.

De pastorie bleef een centrum van ac-

tiviteiten en dagelijks zaten er vele bezoekers aan de keukentafel of werden op het kerkelijk bureau in de voorkamer allerlei zaken besproken. Ook het koetshuis was een centrum van activiteiten zoals de jongerencatechese, maar later ook de vergaderingen van de verschillende groepen en ook van de kerkenraad. Ik herinner me nog heel goed dat Duco baron van Hardenbroek er een jaar zijn intrek mocht nemen, nadat zijn huis was afgebrand. Een jaar lang hebben we hem opgevangen en voor hem gekookt. De activiteiten verplaatsten zich toen naar De Vank of naar de huiskamers bij de mensen thuis. Mijn vrouw Marijke en ik blijven ons de Nuenense jaren als een heel bijzonder stuk van ons leven herinneren. Er ontstonden diepe vriendschappen en contacten. Dertien jaar lang was ons leven totaal gevuld met alles wat er in de kerkelijke gemeente en vlak daaromheen gebeurde. Onvergetelijke herinneringen gaan voor altijd met ons mee. ■

Bezoek prinses Juliana aan de pastorie, 1984

Onvergetelijke herinneringen

Parkhof 1972

Nuenens eerste winkelcentrum

Peter van Overbruggen

Op 16 maart 1972 wordt aan de Parkstraat winkelcentrum *Parkhof* geopend. Tot 1970 staat op deze locatie (Parkstraat 14) de boerderij van Dirk Paans, in oorsprong een *ondersteuning* van de Maatschappij van Welstand uit 1869. Paans dreef handel in brandstoffen. Bijzonder om te vermelden, dat Piet Geven uit Gerwen, die de oude boerderij van Paans in november 1968 koopt, ook een handel in brandstoffen heeft, in 1947 overgenomen van zijn vader. Piet verkoopt aanvankelijk kolen, later huisbrandolie en ten slotte benzine en diesel aan zijn tankstation aan de Kerkakkers in Gerwen. Dan al wordt hem duidelijk dat de Groningse gasbel voor zijn kolen- en oliehandel noodlottige gevolgen zal krijgen. Hij zoekt daarom in Nuenen een geschikte plek voor een tweede tankstation. Als Paans te kennen geeft dat hij met zijn kolen- en oliehandel wil stoppen, grijpt Piet zijn kans. Hij ontwikkelt het voormalige terrein van Paans, 1740 m² in hartje Nuenen, niet voor een benzinestation, maar voor een winkelcentrum, dat er in 1972 komt.

De boerderij van Dirk Paans voor de afbraak [foto: Cees van Keulen, Gerwen]

Onder grote belangstelling van kooplustige Nuenenaren (dat zijn *huisvrouwen*, zo wordt in de pers beschreven!) en met opluistering door drie plaatselijke muziekgezelschappen wordt de uitbreiding van het winkelbestand gevierd. Bij de opening in 1972 mag Henri Geven, de zoon van de eigenaar, de symbolische sleutel aan burgemeester jhr. mr. Jan Smits van Oyen, overhandigen.

Nuenens architectenbureau

De in Nuenen woonachtige en werkzame architect Max de Jonge tekent, samen met zijn partners Hoekstra en Roosenburg, voor het *piazza-achtig* ontwerp. Hun *Ingenieursbureau voor Architectuur en Stedebouw* is sinds

De oude boerderij is verdwenen, er wordt gebouwd aan het nieuwe winkelcentrum [foto: Cees van Keulen, Gerwen]

Grote belangstelling - van vrouwen én (hun?) mannen - bij de opening van het Parkhof [foto: Cees van Keulen, Gerwen]

Burgemeester Jan Smits van Oyen en Piet Geven bij de opening op 16 maart 1972 [foto: Cees van Keulen, Gerwen]

Burgemeester Jan Smits van Oyen, zoon Henri Geven, Piet Geven, gemeentesecretaris Wim Janssen, wethouder Godfried Schijven, rechts voor: mevrouw Geven [foto: Cees van Keulen, Gerwen]

1971 op steeds grotere schaal actief in Nuenen en de regio. Bijzonder om te vermelden is het feit dat de eerste opdracht van Piet Geven voor dit bureau komt voor zijn eigen woonhuis, waarmee de kiem gelegd wordt voor de latere samenwerking voor dit winkelcomplex. Bouwbedrijf J. Schoones uit Gerwen zorgt voor de realisatie. Geheel in de geest en stijl van de jaren 70 krijgen de winkels -op verzoek van de winkeliers- een onderlinge open verbinding. De startende firma's in het winkelcentrum zijn: Dovens herenmode, Stallaert opticiens (Zien), dames-, kinder- en babymode Van den Akker, Bijvelds radio-tv, grammofoonplaten en Habraken bloemen en planten (Gloriosa).

Waar komt de naam Parkhof vandaan?

De naam Parkhof is door een prijsvraag tot stand gekomen en Piet Geven wil deze naam graag officieel vastgesteld zien. Maar het gemeentebestuur beschouwt de winkels als een uitbreiding van de Parkstraat waaraan ze gelegen zijn. Bovendien vindt men dat de naam *Park-hof* twee woorddelen bevat die ongeveer hetzelfde betekenen. Het winkelcentrum zal -zo is het plan- later, na achtereenvolgende uitbreidingen, ook ontsluitingen krijgen aan de Boordseweg en de Marijkestraat. Zo is het winkelcentrum dan niet alleen aan de Parkstraat verbonden. Bij de renovatie van het complex in 1992-1993 wordt tenslotte de naam

Parkhof door de gemeente als straatnaam vastgesteld.

Veelbelovende plannen

Bij de opening van het Parkhof in 1972 heeft de gemeente Nuenen grootse plannen. Met dit eerste winkelcentrum wil men al inspelen op de groei van het aantal inwoners, dat naar verwachting in 1975 de 20.000 zou overschrijden. Van dit nieuwe winkelcomplex moet bovendien reuring uitgaan. Hoe dan? In het weekend na de opening treedt -op initiatief van de gezamenlijke winkeliers- een eigentijdse formatie op: *Beggars Trial* van de Nuenenaar Bart Brouwer, zoon van de kunstenaar Hugo Brouwer. Hun optreden zou het begin moeten zijn van meer *piaz-*

za-evenementen op het Parkhofplein, met speciale markten, exposities, kinderattracties en tekenwedstrijden. Voor dit doel zouden dan ook de hallen van de firma Nolte achter de winkels betrokken moeten worden bij de winkels, bereikbaar via een galerij.... Het is anders gelopen, maar het Parkhof bestaat na 50 jaar ups en downs nog steeds...

Parkhof, anno 2022 [foto: Paul Kemper]

De winkel van Jo Klomp

Riny van Rooij

Jo Klomp en haar winkel aan Park 17 zijn wijd en zijd bekend, binnen en buiten Nuenen.

Ze wordt vooral bezocht om haar vakkennis van naaien, handwerken en haar materiaalkennis. Haar voorkeur gaat altijd voor kwaliteit van werken, en geen rommel verkopen. Haar grote kracht is om iedereen te kunnen helpen met de vraag, hoe gek dan ook, met de juiste kennis, uitleg en de juiste materialen. Jo is inmiddels 85 jaar en haar winkel bestaat nu 50 jaar en is nog steeds open voor haar klanten. Hoe gaat het verder?

Vaarle

Jo werd geboren op 2 juli 1936 als boerendochter, achteraf op Vaarle aan het einde van de Beekstraat (toen nog meest een zandweg), als derde van uiteindelijk 12 kinderen. Haar vader en moeder waren Driek Klomp en Nel Relou.¹ Een paar maanden voor haar geboorte was haar oudste broertje Jan, bijna twee jaar, verdrongen in de regenton op het erf. Zij groeide dus op in een gezin met 11 kinderen. Naast school moesten de kinderen al snel hun eigen bijdrage leveren aan het werk op de boerderij en aan het onderhoud van het gezin. Zuinig omgaan met je spullen hoorde daar ook bij. Liever iets repareren of aanpassen dan weggooien, dat gold ook voor kleren.

Ze was zeven jaar toen ze al achter een trapnaaimachine werd gezet. Vanaf het begin vond ze het handwerk al fijn om te doen. Naaien, breien, stoppen, haken, etc. voor het hele gezin, ze was er goed in! Na de lagere meisjesschool bij de zusters in het Klooster mocht ze een opleiding volgen bij de Vereniging van Leraressen in het modevak, geleid door mevr. Cuppens-Geurs.² Bijna 18 jaar was ze toen ze slaagde voor het hoogste diploma, Lerares modevak, met eer!

Twee andere mooi ingelijste diploma's uit eerdere jaren (voor costumiëre en coupeuse) zijn later helaas verloren gegaan door vocht.

Diploma Lerares modevak met eer, 1954

Park 31

Na haar trouwen met Wim van Rooij kwam ze in 1959 op Park 31 wonen. Het huis was klein en uitgewoond. Wim en Jo gingen flink aan de slag. Tijdens doorlopende verbouwingen werden tussen 1960 en 1968 zeven kinderen geboren. Gezellig druk, maar ook enorm veel werk en kosten. Naast het huishouden bleef Jo thuis naaiwerk doen, voor haar eigen kinderen en ook voor andere mensen om bij te verdienen. Ze schafte een superdegelijke elektrische Pfaff naaimachine aan.³ Behalve af en toe een naald of een naailampje kon er niets aan kapot gaan.

Start eigen winkel in 1972

In mei 1972 begon Jo van Rooij-Klomp haar eigen winkel aan huis op Park 31. Een half jaar later werd haar eenmanszaak *J.A. van Rooij* geregistreerd bij de Kamer van Koophandel.

Als vrouw van kapitein Wim van Rooij was zij ook gildezuster van het Sint-Anagilde Nuenen-dorp.

Er was een nieuw gildevaandel nodig, omdat het oude tijdens de oorlog verloren was gegaan.

Samen met twee andere gildezusters zorgde zij voor een nieuw vaandel⁴, volledig handwerk uiteraard, met tweezijdig geborduurde medaillons. Kwaliteit ten top, eeuwen houdbaar.

Jo stikt het nieuwe vaandel in elkaar, 1972

*Het Sint-Annagilde bedankt de maaksters in zaal Apollo, 1972.
Van links naar rechts: vaandrig Frans Vinke, kapitein Wim van Rooij, An Kok-van de Vondervoort, Jo van Rooij-Klomp, Diny Smits-Vereijken*

Thuis kon door diverse verbouwingen en nieuwe aanbouw, de oude huiskamer en slaapkamer aan de voorkant plaats maken voor de nieuwe winkel. Schappen werden gemaakt voor rollen stof, kasten werden geplaatst voor garens, knopen, ritsen etc. Het voorraam en de erker werden ingericht als etalage. Haar klantenkring breidde zich snel uit. Zelfmaakmode, reparaties, maar vooral ook handwerken bleven (breien, haken, borduren) of werden populair (knopen van tapijten, quilten). Ook alleen handwerk was en bleef haar eigen manier van werken (geen kassa, geen pin en gewoon hoofdrekken

Jo van Rooij-Klomp, 1983

Winkel aan Park 31, 1983

met contant geld). Voor de klanten zette ze een handgeschreven rekensommetje op het papieren zakje waar de rits, knopen of garens in gingen. Dure commerciële advertenties kopen in bladen deed ze nooit. Mond-op-mond reclame was voldoende.

Verhuizing winkel naar Park 17

Op 13 februari 1988 opende ze haar winkel in Park 17. De naam werd veranderd in simpel *Jo Klomp*. De ruimte was veel groter dan thuis, maar de sfeer van de winkel bleef echter hetzelfde: toch weer helemaal volgestouwd met alle soorten spullen die een klant maar nodig mocht hebben voor het maken van kleding of handwerken. Ze genoot volop in haar winkel en vooral van de vele sociale contacten. Zelfs de media wisten haar af en toe te vinden vanwege haar bijzondere winkel en bijzonder persoon. Zo was Omroep Brabant met een camera op bezoek in 2013, toen de winkel officieel 40 jaar bestond.⁵ Een aantal jaren later, in 2019, kwam ook de Lokale Omroep Nuenen.⁶

Afbouwen

Het liefst zou ze nog niet rustiger aan gaan doen, maar door de leeftijd begint het lichaam toch te slijten. Het ergste vindt ze nog dat ze steeds slechter kan zien door slijtage van het netvlies.

Toch blijft ze optimistisch voor de toekomst en heeft daar ook ideeën en wensen voor. Haar zorgvuldig geselecteerde voorraad kwaliteitsstoffen wordt afgebouwd. Alles verkopen aan een opkoper zonder verstand van kwaliteit is echt zonde, vindt ze. Maar ook nu praat de klantenkring snel rond. Veel stoffen zijn inmiddels al verkocht, nu de rest nog. Haar grote wens is een kleiner winkeltje over te houden, met kleinvak en een kleine voorraad quiltstoffen. Ook wil ze graag haar adviezen blijven geven, zolang als ze kan. Ze vindt het belangrijk dat er voor Nuenen en omgeving iets overblijft waar de mensen nog terecht kunnen, voor wat anders nergens meer te krijgen is. In haar eigen woorden: „Pas als ik omval houdt alles op.”

Voor NGN200 werd ze in 2022 geïnterviewd door Teuntje Schulp.⁷

Winkel aan Park 17, 1999

Winkel aan Park 17, 2022 [foto: Riny van Rooij]

Bronnen

- Jo Klomp en fotoarchief familie van Rooij-Klomp
- Fotoarchief Sint-Annagilde Nuenen-dorp
- Beeldbank De Drijehornick

Noten

- 1 Jo's moeder Petronella Relou was een afstammeling van Cornelis Relou (*1750 Bakel, +1813 Helmond). Andere afstammelingen van diezelfde Cornelis Relou waren Johanna Maria Relou (*Mie Sloe*) en haar dochter Gerarda van Roosmale-Relou (*Grada Sloe*), bekend van *Sloekes*, het winkeltje op Berg 39. Hoewel Jo en Grada elkaar goed kenden wisten zij niet dat ze verre familie van elkaar waren.
- 2 Het Instituut Cuppens-Geurs, begonnen in 1928, bestaat nog steeds.
<https://www.instituutcuppens-geurs.nl/>
- 3 De Pfaff naaimachine is in 2019 nog steeds in gebruik.
- 4 Het nieuwe gildevaandel werd op 5 augustus 1972 ingewijd in de H. Clemenskerk.
- 5 Interview door Omroep Brabant, 2013
<https://www.youtube.com/watch?v=L-Z9LQngkM1Q>
- 6 Interview door Lokale Omroep Nuenen, 2019
<https://www.youtube.com/watch?v=c3dyT-N3WAnw>
- 7 Interview door Teuntje Schulp voor NGN200
<https://ngn200.nl/interviews/jo-klomp/>

Jo Klomp in haar winkel aan Park 17, 2022 [foto: Theo van Vijfeijken]

Nieuwe wegen

Louis Bressers

Uit de Gemeentegids van 1972:

De geografische betrokkenheid van Nuenen bij het centrum van Eindhoven blijkt duidelijk uit de opzet van de wegenplannen, waarin Nuenen samen met Eindhoven en Geldrop is gelegen binnen de zgn. 'ruit' van rijkswegen rond Eindhoven. Hierin is dan ook meteen een van de belangrijkste oorzaken van de snelle ontwikkeling van de gemeente gelegen. Volgens de laatste structuurplannen zal de gemeente, mede in het kader van de agglomeratiegedachte, dan ook vrijwel worden volgebouwd en volgens de huidige prognoses moeten uitgroeien tot een gemeente van 50.000 à 70.000 inwoners.

Wie in 1972 met de auto van Nuenen naar Eindhoven moest, reed over de

Tot 16 september ligt op het gemeentehuis te Nuenen aan de Papevoort het z.g. „bestemmingsplan Verlengde Europalaan“, „Gerwen I en II“ is het plan overzichtelijk uitgesteld in de hal van het gemeentehuis.

Wat betreft de Verlengde Europalaan schuilt er echter een addertje onder het gras. De Verlengde Europalaan moet — als Gedeputeerde Staten er tenminste uiteindelijk zijn goedkeuring eraan heeft — de verbinding gaan vormen tussen het centrum van Nuenen en het winkelcentrum Woensel. Op Eindhovens gebied is men reeds druk doende de Verlengde Europalaan (daar geheeten Sterrenlaan) te realiseren, vanaf de Kennedylaan tot de Nuenenseweg (nabij het Sint Jozefdal). De bedoeling is dat de weg dan over de Dommel komt te lopen, en door de gebieden De Doren, Panakkers en Duivendijk via een stuk Opwettenseweg (vanaf Oranjestraat tot de straat-Vallestap) naar de huidige Europalaan in de Refeling. De weg zal, als gemeenteraad en G.S. er tenminste mee in stemmen - worden uitgevoerd als een vierbaansweg met aan beide kanten vrijliggende fietspaden. Voor realisering van het overlappende stuk van de Opwettenseweg zullen o.a. een zestal huizen, die ongeveer tien jaar geleden zijn gebouwd, moeten worden gesloopt. Twee boerderijen zijn reeds verdwenen en ook een vooroorlogs dubbele woning zal met afbraak gedoemd zijn. Het college van B. en W. heeft niets aan het toeval willen overlaten, want volgens hen moet de weger koste wat kost komen, blijkens opmerkingen als „beseft u wel dat verder uitstel van de vierbaanswegaanleg onherroepelijk nog meer verkeersongelukken tot gevolg zal hebben“, een uitspraak gedaan door wethouder Arnold Poot in een openbare discussiebijeenkomst over de Europalaan op 29 september vorig jaar.

Hier wordt voor het eerst duidelijk waar de Europalaan moet komen en wat de gevolgen zijn. ED 23 augustus 1972

Opwettenseweg; Neerwettenaren redden over de Soeterbeekseweg en de Eckartseweg en zo verder naar het centrum. Wie op het Eeneind woonde, koos voor de Collseweg.

Als je met de auto naar Amsterdam wilde, moest je ook via Tongelre. De rondweg om Eindhoven was in 1965 voltooid. Via deze rondweg kon je vanaf de Tongelresestaat naar de Boschdijk ter hoogte van het toenmalige Philips hoofdkantoor. De Kennedylaan werd pas voltooid in 1977, de Montgomerlyaan in 1971.¹

Wie naar het noorden wilde, moest eerst een stuk naar het zuiden.

Een alternatief was nog om via Breugelen Son naar Best te rijden om daar de Boschdijk, de latere A2, op te gaan.

Zoals al in de gemeentegids vermeld, zou Nuenen moeten groeien tot 70.000 inwoners. Ik herinner me nog dat het getal 80.000 circuleerde. Stel je voor, dat zouden er net zo veel zijn als nu Geldrop en Veldhoven bij elkaar hebben.

Al deze bewoners die voor een groot deel in Eindhoven zouden werken en ook nog het verkeer uit de richting Lieshout en Gemert zouden zich dagelijks over de Opwettenseweg moeten propen.

Dat dat niet zou lukken was duidelijk en daarom werden er plannen gemaakt voor nieuwe wegen. Hoewel er in agglomeratieverband gepland werd, moest de gemeenteraad natuurlijk wel beslissen over het al of niet uitvoeren. Een betere verbinding met Eindhoven moest er snel komen en volgens wethouder Arnold Poot moest dat een vierbaansweg worden. Op 20 augustus 1971 trok de gemeenteraad met één stem tegen 4,1 miljoen gulden uit voor de aanleg van de Europalaan. De tegenstem kwam van Gerard Aarts, die bang was dat de nieuwe weg de gemeente in tweeën zou splijten. Wethouder Poot benadrukte dat de weg ook het verkeer van Refeling, (toen nog de verzamelnaam voor heel Nuenen-Zuid), zou moeten verwerken, omdat de nog aan te leggen Helmond-

De werkzaamheden in 1974

7 mei 1976, wethouder Blommestein van Eindhoven en burgemeester Smits van Oyen openen officieel de Europalaan
[foto: Cees van Keulen, Gerwen]

weg misschien geen aansluiting zou krijgen op *Refeling*. Hij hoopte dat de raad de plannen snel zou goedkeuren om op zo kort mogelijke termijn een einde te kunnen maken aan de onhoudbare verkeerssituatie. Hij hoopte in 1972 te kunnen beginnen en de aanleg zou 18 maanden duren.

W70, de toen pas opgerichte politieke partij, organiseerde een enquête met de vraag of de Nuenenaren wel gebruik zouden gaan maken van de nieuwe weg.

De weg zou gaan lopen van een nieuwe brug over de Dommel bij Eckart naar de Opwettenseweg/Geldropse dijk en verder naar de nog aan te leggen Smits van Oyenlaan.

Een deel van de Opwettenseweg lag in het tracé en daarvoor moest een aantal huizen afgebroken worden: de boerderij van Helm Goossens en 11 huizen op de Opwettenseweg.

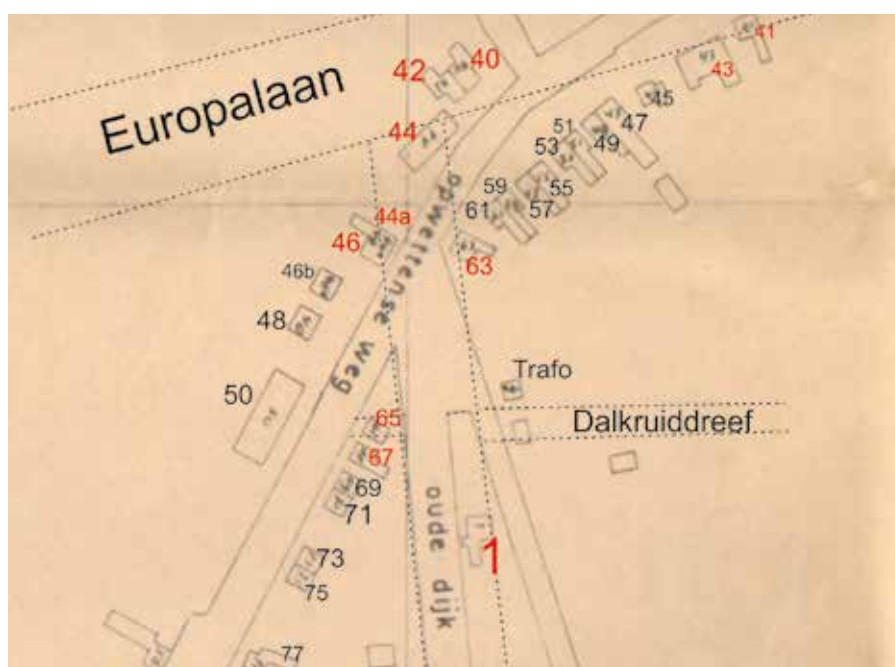
De Opwettenseweg begon toen nog bij de kruising Parkstraat-Voirt. Het stuk tot aan de Europalaan werd bij de Parkstraat getrokken, het tweede deel werd Europalaan en daar werden huizen afgebroken, zodat het overge-

bleven deel van de Opwettenseweg nu begint bij huisnummer 46b.

Het duurde tot 1976 voor de weg helemaal klaar was en op 7 mei 1976 draaiden burgemeester Smits van Oyen en de Eindhovense wethouder Blom-

mestein een feestelijke slagboom weg en was Nuenen met een vierbaansweg verbonden met de rest van de wereld.

De huizen die zijn afgebroken voor de aanleg

De geplande aansluiting van de Oude Dijk/Geldropse dijk op de Europalaan.
In rood de nummers van de afgebroken huizen.

Eeneindseweg 5, Bernard Saris

Eeneindseweg 8, Tijn Smits

Opwettenseweg 29, Gijs Vink [foto: Cees van Keulen, Gerwen]

Opwettenseweg 41 en 43 [foto: Cees van Keulen, Gerwen]

Opwettenseweg 63, J. Bouw

Opwettenseweg 44, M. Smulders

Opwettenseweg 40, 42, H. Foederer en P. van Heeswijk

Opwettenseweg 46, H.M. Verhoeven

Opwettenseweg 52, H. Goossens

De afbraak van de noodwoningen trok veel belangstelling en ook politietoezicht van agent Zoethout. Rechts staat buurtbewoner Arie de Gruijter.

Oude Dijk/Geldropsedijk

Tot 1970 liep de weg naar Geldrop van het Park naar het Hoekje, daar begon de Eeneindseweg (Eeneindseweg 1) die recht naar Eeneind leidde en door het Eeneind naar de Heikrekelse brug (Eeneindseweg 97). In de nieuwe plannen voor Nuenen-Zuid kwam deze weg helemaal te vervallen en werd hij opgeknipt in stukken die een eigen naam kregen of helemaal verdwenen. Dat werden Kerkstraat, Lyndakkers, Oude Kerkdijk, Zuiderklamp, Eeneind, Den Binnen en Collse-Hoefdijk. Enkele stukken verdwenen in zwembad Enode, onder de Helmondweg of onder de nieuwe Collseweg. Exit Eeneindseweg. De nieuwe verbindingsweg met Geldrop werd de Oude Dijk, een van de oudste wegen van Nuenen. Deze onverharde weg liep van de Opwettenseweg naar het Eeneind, waar hij net voor het spoor op de Eeneindseweg aansloot.

In maart 1972 stelde de raad een krediet ter beschikking van 777.400 gulden voor de verharding van de Geldropsedijk vanaf de Opwettenseweg tot het viaduct over de aan te leggen Helmondweg. Dit moest worden een *twee-strooks-rijweg met een breedte van 7 meter 20. Aan weerszijden zijn vrijliggende tussenbergen gedacht met een breedte van 1 meter 20. Bovendien zullen aan beide zijden ventwegen met trottoirs worden aangelegd, elk met een breedte van 7 meter 20.*

De eerste huizen langs de Geldropsedijk in het plan Berkenbosch waren toen al gebouwd. Even was er nog de vraag of de trottoirs gehandhaafd zouden blijven, maar dit werd spoedig opgelost.

Houten noodwoningen aan de Oude Dijk [foto's: Cees van Keulen, Gerwen]

Oude Dijk 1, Van Lieshout-Lamers [foto: Cees van Keulen, Gerwen]

De Geldropsdijk in aanleg

Aan de overkant ging het niet zo voor-spoedig. Daar waren in de jaren '50 en '60 veel klandestiene houten wonin-gen neergezet, die geruimd moesten worden om plaats te maken voor de wegverbreding en nieuwbouw. Bur-gemeester Smits van Oyen heeft daar lange dagen voor moeten maken.

Een nog groter probleem deed zich voor bij het viaduct over de Helmond-weg. Die werd in dezelfde tijd aange-legd en was begin 1973 klaar.

Het viaduct was eind 1972 al klaar en moest in gebruik genomen worden omdat de Eeneindseweg buiten ge-bruik gesteld werd. Maar aan de noord-kant kon de nieuwe Geldropsdijk niet

aangesloten worden omdat nog een stuk grond van Piet van Santvoort niet aangekocht was. Daar moest de weg met een scherpe bocht omheen en in een steile helling omhoog. Of zoals het ED wist te melden op 8 augustus 1972: *Door moeilijkheden bij de aankoop van de grond zal de weg vlak voor het via-duct erg versmald moeten worden. Hier-door zullen noodvoorzieningen getroffen moeten worden, die verkeerstechnisch minder geschikt zijn.*

Zo kwam het dat in Nuenen verkeers-borden verschenen, die je normaal al-leen in Zuid-Limburg ziet.

Het conflict met Piet van Santvoort bestond hierin dat de gemeente ei-

genlijk eiste dat hij al zijn grond zou verkopen en zou stoppen met boeren. Daar was hij nog niet aan toe, en bij de provincie kreeg hij geen gelijk. Dan maar naar de Raad van State. In zijn zondagse pak en met zijn zoon Mar-tien toog hij naar Den Haag om daar zijn verhaal te doen. De Raad van State luisterde welwillend naar zijn klachten en nam contact op met de gemeen-te. En daar werden ze vlug van. Twee weken later kwam de burgemeester vertellen dat B&W toch een oplossing gevonden had. Piet kreeg grond aange-boden in de Beekstraat en mocht daar een nieuw huis bouwen en het boeren-bedrijf voortzetten. Toen kon de *Alpen-route* naar het viaduct snel opgeheven worden.

De Geldropsdijk werd doorgetrokken tot de Eeneindseweg, het verkeer naar Geldrop ging voorlopig nog over de oude weg door het Eeneind. De Col-lise-Hoefdijk kwam pas jaren later. Van de Oude Dijk bleef alleen het stuk ten zuiden van de Helmondweg bestaan.

De provisorische oprit naar het viaduct [foto: Cees van Keulen, Gerwen]

Noot

- 1 https://www.wikiwand.com/nl/Geschiedenis_van_Eindhoven#

De toekomst

Geschiedenis is niet dood(s), maar leeft

Jan Vellekoop

In de eerste helft van ons bestaan is het ledental vrij constant gebleven. In 1974 waren er 116 leden. Na een dieptepunt in 1983 met 89, loopt het ledental weer gestaag op tot 160 in het jubileumjaar 1997. In die 25 jaar is de contributie gestegen van 20 gulden per jaar en 5 gulden voor een eerstvolgend gezinslid tot respectievelijk van 30 gulden per jaar en 10 gulden per jaar. Ook in de afgelopen 25 jaren zijn we een goedkope vereniging gebleven. Ondanks de veel betere eigen huisvesting, met de daaraan verbonden lasten, betalen we nu slechts 30 euro en 5 euro per jaar.

Dit kan alleen door een fikse subsidie van de gemeente, die daar natuurlijk mede uitdrukking geeft aan de waardering voor onze werkzaamheden voor de gemeenschap. Een aantal sponsors en zeker niet minder belangrijk de gelden die wij verkrijgen voor bijzondere projecten van de Stichting Cultuurfonds Nico en Zingra Nagtegaal-Geerts. Nico Nagtegaal heeft samen met zijn vrouw Zingra, dit fonds in 2012 opgericht.

Met onze vernieuwde website zijn er veel mogelijkheden om de cultuur en historie van Nuenen, Gerwen en Nederwetten nog dichterbij het publiek te brengen. Mede hierdoor zijn we na 50 jaar eind 2021 uitgekomen op 278 leden. Een geweldige groei in de tweede helft van ons bestaan. Natuurlijk heeft dat ook te maken met de groei van Nuenen zelf. Het betekent dat ook onze nieuwe inwoners geïnteresseerd zijn in hun nieuwe leefomgeving en daar meer vanaf willen weten. Met meer leden nemen toch ook de activiteiten in de afgelopen 25 jaar toe, dat is ook te merken aan de omvang van de jaarverslagen van 2 naar zo'n 10 kantjes.

We bestaan nu 50 jaar. Dat is een respectabele leeftijd, we zijn de midlifecrisis voorbij, maar het is ook een

leeftijd die ons aan het denken zet. De 50 jaren grens werd vroeger gebruikt voor de mogelijkheid monumenten te beschermen. Na 75 jaar, of pas na 100 jaar mag je iets antiek noemen. Zijn wij al beschermenswaardig? Jonge generaties associëren datgene wat oud is niet vanzelfsprekend met iets dan hen aanspreekt, als iets dat past als waardevolle toevoeging in hun eigentijdse bestaan. Zijn wij nagenoeg onzichtbaar en van betekenis ontdaan in de ogen van jongere generaties? Staat er niemand meer stil bij onze actuele betekenis, bij onze bijdrage aan de samenleving van vandaag de dag? Zijn wij, om het fenomeen van de historische vereniging maar even te vergelijken met de verse producten in de supermarkt, al over onze uiterste houdbaarheidsdatum heen?

Wat mij betreft is het antwoord daarop een volmondig: „Nee”. Historische verenigingen zijn anno 2022 een levendig fenomeen en ze hebben wel degelijk een toekomst. Of liever gezegd: de weg naar de toekomst, waaraan gezamenlijk nader vorm kan worden gegeven ligt ook voor ons open. Daarom is het een feestjaar waarin we volop naar de toekomst kunnen kijken. Wel moeten we onszelf een spiegel voorhouden. Waar staan we als historische vereniging? Wat boeit ons in ruime mate en waar liggen wij niet of nauwelijks van wakker? In welke context functioneren wij en hoe kunnen wij de weg naar de toekomst bewandelen op een manier die enerzijds recht doet aan onze eigen motivatie en interesses en die anderzijds tegemoet komt aan wensen en behoeften van de samenleving waarin wij opereren.

Onze oprichting was een gevolg van het feit dat destijds het idee bestond bij een groep mensen dat datgene wat vertrouwd was veranderde of zelfs verdween, en dat het niet langer vanzelfsprekend werd geacht dat de tradities en het erfgoed, die een deel van de

lokale en regionale trots en diversiteit weerspiegelden, behouden bleven. Die lokaal geïnspireerde trots kunnen we verbinden aan onmiskenbaar zelfbewustzijn en aan historisch bewustzijn. Er bleek daarnaast ook behoefte om de sporen van het verleden in de eigen omgeving in kaart te brengen, te beschermen en anderszins te koesteren. Eigenlijk is dit nog steeds de situatie heden ten dage. Want historische verenigingen mogen dan misschien niet met regelmaat het acht uur journaal halen of frequent op de voorpagina's van de dagbladen staan, het verleden is bepaald niet dood. Alleen leeft het verleden veelal voort onder andere benamingen. Want geschiedenis heet niet altijd geschiedenis. Vandaag de dag is *erfgoed* een veel vaker voorkomend begrip, een begrip dat al zeker een kwart eeuw in steeds bredere kring weerklank vindt en dat uiteraard een fraaie connotatie kent van het overdragen, overerven van de ene generatie aan latere generaties.

Een gemeente die zichzelf (en haar verleden) serieus wenst te nemen, heeft op zijn minst enkele ambtenaren in dienst met erfgoed in portefeuille. Erfgoed kennen we in twee varianten: materieel en immaterieel. Het laatste is verhoudingsgewijs iets minder bekend, met name omdat de aanduiding velen wellicht wat abstract in de oren klinkt. Immaterieel erfgoed is, om het even heel erg kort door de bocht te definiëren, datgene uit het verleden wat niet tastbaar is, wat wij niet of slechts moeizaam in onze handen kunnen houden. Denkt u maar aan tradities zoals vendelzwaaien, haring happen, olieballen bakken, Sinterklaas vieren enz. enz.

Materieel erfgoed is datgene wat we kunnen aanraken, zien, en soms ook oppakken (voor zover vitrinekasten of bewakers ons daar althans niet van trachten te weerhouden). Materieel erfgoed is er in principe altijd (althans zolang we het niet veronachtzamen

of laten vernietigen). Dat erfgoed is er alom en het is veelal gewild. Wie hier door Nuenen, Gerwen en Nederwetten loopt struikelt er bij wijze van spreken over. Maar die aanwezigheid is geen vanzelfsprekendheid. Vernieuwing en andere vormen van modernisering zetten de leefomgeving in een drukbevolkt land als Nederland, voortdurend onder druk. Telkens moet weer een afweging worden gemaakt wat we wél en wat we niet behouden; en zowel regelgeving als de noodzaak anderen te overtuigen, dwingen ons ertoe de betekenis van dat erfgoed telkens te beargumenteren. Dat we met z'n allen een geschiedenis hebben mag u desgewenst als vanzelfsprekend aan nemen, maar dat de materiële sporen van die geschiedenis ook nog steeds voorhanden zijn is de uitkomst, de voorlopige uitkomst, van een voortdurend proces. Afgelopen 50 jaar hebben wij hier een rol in gespeeld. Wij

proberen om het historisch belang én de hedendaagse waardering daarvan duidelijk voor het voetlicht te brengen. Dat doen en kunnen we uiteraard niet alleen.

Het is goed om te onderstrepen dat dit samenwerking met andere partijen vereist. Wij functioneren immers niet in het luchtledige. Erfgoed bloeit. Het draagt bij aan de eigen identiteit van ons dorp en daarmee aan het welbevinden van de bewoners, van degenen die zich omgeven weten door een vertrouwde, voor hen dierbare omgeving. Dat kunnen we de sociaal psychologische betekenis van erfgoed noemen. En daarnaast maakt het plaatsen aantrekkelijk voor bezoek van vreemdelingen, toeristen waarvan uiteraard gehoopt wordt dat ze bij hun verblijf ter plekke een financiële bijdrage leveren door geld te besteden in plaatselijke musea, horeca en andere vertegen-

woordingen van de middenstand. Dit is de toeristisch economische waarde van erfgoed. En ten derde onderscheid is er de cognitief historische functie, die maakt dat het behoud van erfgoed de mogelijkheid biedt om onze hedendaagse band met het verleden steeds opnieuw vorm en inhoud te geven; het kan onze kennis van het verleden bevorderen en ons bovendien stimuleren om dat verleden telkens opnieuw te bevragen vanuit onze hedendaagse nieuwsgierigheid.

Kortom in en na 2022 zullen we proberen de coronaperikelen te doen vergeten door weer op vele fronten en met de actieve werk- en projectgroepen het culturele erfgoed van Nuenen, Gerwen en Nederwetten zorgvuldig te bewaren, te ontsluiten en te bewaken en als inspiratiebron te gebruiken voor de toekomst. ■

De laatste jaarlijkse snertwandeling was in 2019 in Esbeek. Door de coronaperikelen kon deze sindsdien jammer genoeg niet meer doorgaan. We hebben er alle vertrouwen in dat we hem dit jaar weer kunnen organiseren [foto's: Joke van Ouwerkerk-van Eck].

Begunstigers heemkundekring De Driehornick

ACCOUNTANTS EN BELASTINGADVISEURS

VAN GASTEL EN NEIJNENS
Postbus 110, 5670 AC Nuenen

BAN BOUW B.V.

Collseweg 23, 5674 TR Nuenen

BOEKHANDEL BRUNA

Parkstraat 13, 5671 GD Nuenen

BPD ONTWIKKELING BV (NUENEN WEST)

Kronehoefstraat 72, 5622 AC Eindhoven

CAFÉ SCHAFRATH

Park 35, 5671 GB Nuenen

CHINEES RESTAURANT TONG AH

Park 45, 5671 GB Nuenen

CROOJMANS MANNENMODE

Parkstraat 9b, 5671 GD Nuenen

DRUKKERIJ MESSERSCHMIDT

Berkenbos 6, 5672 AK Nuenen

EVERT TEBAK KEURSLAGER

Parkstraat 12, 5671 GG Nuenen

FYSIO- & MANUELE THERAPIE

F.J.A.L. KOOTSTRA

Weverstraat 16, 5671 BC Nuenen

HOFMEESTER RUURD VAN HEIJST

Ruiterweg 1, 5674 XA Nuenen

HOUTHANDEL VAN HOORN

Wettenseind 2a, 5674 AA Nuenen

FONS LINDERS BEHEER BV

Broekdijk 1, 5674 SJ Nuenen - www.fonslinders.nl

IT PRO SERVICE EN PROFESSIONALITEIT IN ICT

Berg 41a, 5671 CB Nuenen

JO KLOMP, MODE- EN QUILTSTOFFEN

Park 17, 5671 GB Nuenen

JUMBO TON GRIMBERG

De Smidse 1, 5671 EW Nuenen

KOOKSTUDIO JOHN GEVEN

www.johngevenstudios.nl

Spegelt 45, 5674 CE Nuenen, telefoon 040 - 283 1231

LE SOURIS, ETEN & DRINKEN

Berg 16, 5671 CC Nuenen

PRIMERA RISJAMO KANTOORBOEKHANDEL

Hoge Brake 66, 5672 GM Nuenen

VAN SANTVOORT

MAKELAARS EN ARCHITECTEN

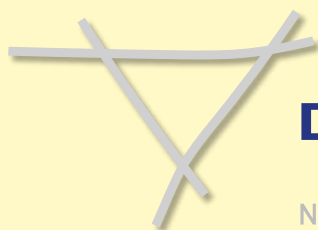
Berg 2-4, 5671 CC Nuenen

TEUNISSE ZONWERING

Mierlo, telefoon 0492 - 661 686

WINKELIERSVERENIGING KERKWARDIJK

Hoge Brake 42, 5672 GL Nuenen

DE DRIEHORNICK
HEEMKUNDEKRING

NUENEN - GERWEN - NEDERWETTEN

Dit themanummer van het cultuurhistorisch tijdschrift
Driehornickels wordt door heemkundekring De Driehornick
GRATIS aangeboden aan de inwoners van Nuenen, Gerwen en
Nederwetten en de bewoners van het Eeneind in het kader van
50 jaar heemkundekring De Driehornick

DE DRIEHORNICK
HEEMKUNDEKRING

NUENEN - GERWEN - NEDERWETTEN

www.driehornick.nl

